

33.819

OSZK

...1.....

MAGYAR

GYERMEKMESEK

Első kiadás.

Singer és Wolfner Kiadó
Budapest

OSZE

ORGANISATION FOR SECURITY AND CO-OPERATION IN EUROPE

OSAK

OSZK

MAGYAR GYERMEK- ÉS NÉPMESÉK

EGYBEÁLLÍTOTTA
RADÓ VILMOS

MÜHLBECK KÁROLY KÉPEIVEL.

HARMADIK KIADÁS

MAGYART A
MAGYARNAK

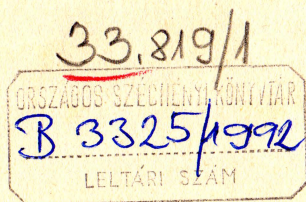

SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA
BUDAPEST, VI. ANDRÁSSY-UT 10.

Első gyűjtemény.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A vadgalamb és a szarka.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A vadgalamb és a szarka.

Tudod-e, miért nem ért a vadgalamb a fészekcsináláshoz? miért rak olyan hitvány fészket, amely csak néhány szál száraz ágból van összetákolva?

Elmondom én.

A vadgalamb a szarkát kérte meg, tanítsa meg őt a fészekrakásra, mert ebben a szarka igen nagy mester. Olyan fészket tud csinálni, hogy ahhoz a héja, ölyű hozzá nem fér. A szarka szívesen elvállalta a tanítást s fészekrakás közben, míg egy-egy galyat a helyére illesztett, mindig mondogatta a maga módján:

— Csak így, csak úgy! csak így, csak úgy!

A vadgalamb erre mindig azt felelte:

— Tuodom, tuodom, tuodom!

A szarka elhallgatta azt egy darabig, de utóljára megharagudott. „Ha tudod, csináld!” s ott hagyta a fészket fele munkájában.

A vadgalamb azóta sem tudott ebből a mesterségből többet megtanulni.

A kis kakas kitúrta a sövényt.

Egyszer elment egy kis kakas a sövény alá kapargálni. Addig-addig kapargatott, míg a sövény ki nem dült. Rászáll egy szarka a kidült sövényre s azt kérdezi tőle:

— Ugyan, sövény, mi lelt téged? Még tegnap milyen szépen állottál itt!

— Jaj, szarka koma — feleli a sövény — kijött a kis kakas alattam kapargálni; én kidültem bánatomban.

— No, akkor én meg kitépem a szép farkam — feleli a szarka s csakugyan ki is tépte a szép farkát. Azután rászállott egy diófára. Csodálkozott a diófa, hogy olyan kusza a szarka, megkérdezi tőle:

— Mi lelt téged, szarka koma? Még tegnap oly szép farkad volt, ma meg egészen kusza vagy!

— Jaj, édes komám — feleli a szarka — kiment tegnap a kis kakas sövény alá kapargálni; sövény kidült bánatában, én meg szép farkam kitéptem.

— Akkor én is lenyeselem a szép galyamat — feleli a diófa. És csakugyan le is nyeste a szép galyát.

Dél felé a nagy forráságban odamegy egy őz a diófa alá pihenni. Látja, hogy a diófa egészen kopasz. Megkérdezi tőle:

— Mi lelt téged, szép diófa? Még tegnap oly szép galyad volt, ma meg egészen kopasz vagy.

— Jaj, kedves kis őzem — felel a diófa — kiment tegnap a kis kakas sövény alá kapargálni; sövény kidült bánatában; szarka szép farkát kitépte; én lenyestem galyam, ágam.

— Én pedig megölöm a két szép fiamat — felel az őzike. Meg is ölte mind a kettőt. Búsult, búsult aztán az őzike. Egyszer megszomjazott, elment a kútra vizet inni. Csodálkozott a kút, hogy magában jön az őzike, mert más-kor a két szép kis fiát is elhozta. Megkérdi hát tőle:

— Hogy van az, hogy ma csak egyedül jössz, őz koma? Hol hagyta a két szép fiadat?

— Jaj, kút koma — felel az őz — kiment reggel a kis kakas sövény alá kapargálni; sövény kidült bánatában; szarka szép farkát kitépte; fa lenyeste ágát, galyát, én pedig megöltem a két kis fiamat.

— Úgy én is vérré változtatom tiszta vizemet — felelt a kút. S úgy is lett. Mikor Sára, a szolgáló, egy dézsával a kútra ment, kérdezi a kutat:

— Ugyan, kedves kutam, hogy van az, hogy ma tiszta víz helyett vér van benned?

— Jaj, Sára néném — felelt a kút — kiment reggel a kis kakas sövény alá kapargálni; sövény kidült bánatában; szarka szép farkát kitépte; fa lenyeste ágát, galyát; őz megölte két kis fiát; bennem meg a víz vérré vált.

— Én meg szétverem fejemen a dézsát. Szét is verte, úgy ment dagadt fejjel az asszonyához. Mindjárt kérdezte az asszonya:

— Mi lelt téged, Sára lányom?

— Jaj, édes néném asszony — feleli Sára — kiment reggel a kis kakas sövény alá kapargálni; sövény kidült bánatában; szarka szép farkát kitepte; fa lenyeste ágát, galyát; őz megölte két kis fiát; kútban a víz mind vérré vált; én meg szétvertem a fejemen a dézsát.

— Én pedig falra kenem a kovászsomat! — Éppen akkor akarta a kovászt dagasztani, de mégis a falra kente. Látja az ura, amint hazajött este, hogy a kovász mind a falra van kenve, kérdi a feleségétől:

— Hát te megbolondultál, kedves feleségem, hogy a falra kented azt a sok szép kovászt?

— Jaj, kedves férjem uram, kiment reggel a kis kakas sövény alá kapargálni; sövény kidült bánatában; szarka szép farkát kitepte; fa lenyeste ágát, galyát; őz megölte két kis fiát; kútban a víz mind vérré vált; Sára lányom szétverte a fején a dézsát; én meg mind falra kentem a kovászt.

— Úgy én meg leborotválom a szép szakállam. — És csakugyan le is borotválta. Nemsokára hazajött a legény fiuk is, látja, hogy az apja úgy le van koppasztva, mint a leforrázott csirke. Megkérdezi tőle:

— Mi lelte kendet, édesapám uram?

— Édes fiam, nagy baj történt. Kiment reggel a kis kakas sövény alá kapargálni; sövény kidült bánatában; szarka szép farkát kitepte; fa lenyeste ágát, galyát; őz megölte két kis fiát; kútban a víz mind vérré vált; Sára lányom szétverte a fején a dézsát; édesanyád falra kente a kovászt; én pedig leborotváltam a szép szakállam.

— Jól van — mondja a legény — én meg levágom a négy ökrünk lábát! — Avval fogta a fejszét, kiment az istállóba s mindjárt elvágta az egyik ökör első lábát. Már a másodikat is akarta vágni, de egy katona éppen arra ment, az rákiáltott:

— Elment az eszed, te legény, mit csinálsz avval az ökörrel?

— Jaj, édes katona uram, kiment reggel a kis kakas sövény alá kapargálni; sövény kidúlt bánatában; szarka szép farkát kitepte; fa lenyeste ágát, galyát; űz megölte két kis fiát; kútban a víz mind vérré vált; Sára néném szétverte fején a dézsát; anyámasszony falra kente a kovászát; édesapám mind lenyeste szép szakállát; én pedig levágom a négy ökrünk lábát!

— Le ám az eszed világát! — kiáltott a katona s úgy megkardlapozta a legényt, hogy alig bírt bemenni a házba. A katona pedig elhajtotta a négy ökröt a vásárra, eladta. Mint kiszolgált katona megházasodott, az árából nagy lakodalmat csaptak. Most is élnek, ha meg nem haltak.

A medve és a farkas.

Medve: Jó reggelt, farkas koma!

Farkas: Nekem ugyan nem jó, de azért fogadj Isten!

Medve: De szomorú vagy; tán bizony megéheztél, hogy olyan csikasz a horpaszod? De nini, te véres vagy, mi bajod esett?

Farkas: Jaj, komám, én pórul jártam. Nagyon megéheztem és kaptam magam, bementem a faluba egy kis eledelt szerezni. Amint egy bárányt el akartam csípni, a kutya elkezdett ugatni, csaholni. Kiugrik erre az ember és fényes farkával, amit ő baltának nevez, úgy elpáholt, hogy alig tudtam az irhámát tovább cipelni.

Medve: Sokat hallom én azt az embert emlegetni. Csak találkozhatnám egyszer vele, úgy összetépném, mint ezt a galagonya-bokrot.

Farkas: Telhetik kedved benne. Gyere el holnap reggel hozzám, mutatok én neked embert.

El is ment másnap korán reggel a medve a farkashoz. Azután az országút mellett egy bokor mögött lesbe állottak.

Csak várnak, csak várnak, egyszer csak arra jön egy gyermek.

Medve: Hát ez az ember?

Farkas: Nem, ez csak lesz.

Csak várnak, csak várnak, egyszer csak arra jön egy vén koldus.

Medve: Hát ez az ember?

Farkas: Nem, ez csak volt.

Csak várnak, csak várnak, egyszer csak arra jön egy huszár.

Medve: Hát ez az ember?

Farkas: Ez már talpig ember.

Most a medve kiült az országút kellő közepére és elállta a huszár útját. A farkas pedig a bokorban maradt, onnét nézte az egész dolgot.

Amint a huszár meglátja a medvét az út közepén, előveszi a pisztolyát és kétszer is rálő. Mind a két lövés talált, mert a mackó ugyancsak megrázkódott belé. De azért fel se vette, csak ott maradt ültő helyiben. A huszár se veszi tréfára a dolgot, kirántja a fényes kardját s innen is, túl is úgy megszabdálja medve uramat, hogy egészen vérbe köpülve fut a közeli erdőbe. A huszár nem űzhette tovább, mert sietős volt az útja, nagy pecsétű levelet vitt.

Egy hét múlva, mikor már félig-meddig kiheverte a medve a bajt, találkozik vele a farkas.

Farkas: No, komám, most már csak elhiszed, hogy az ember a legerősebb állat?

Medve: Vagy akarom, vagy nem, el kell hinnem. Hanem soha világ életemben én olyan furcsa állatot nem láttam, mint ez az ember. Legelőbb is, mikor vagy harminc lépésnyire volt tőlem, mint a vadmacska, úgy a szemem közé fújt, hogy még a bőröm is borsódzott tőle. Aztán, mikor közel jött hozzám, avval a fényes nyelvével úgy megpofogtatott, hogy szinte meghaltam belé.

A kakas meg a jérce.

Volt egyszer egy asszonynak egy kakasa meg egy jércéje. Egyszer ezek elmentek eprészni és megfogadták, hogy amit találnak, megosztoznak rajta. Aztán elváltak egymástól és befelé mentek az erdőbe. A jérce aztán, amint keresgélt, talált egy szem epret és megette.

Mikor összekerültek, kérdezi a kakas: No, mit találtál?

— Egy szem epret.

— Hol van?

— Megettem.

Megharagszik erre a kakas, kivágja a jérce begyit, kiveszi belőle az egy szem epret, aztán megeszi.

Hanem mikor hazafelé ment, megijedt, hogy no most kikap az asszonytól azért, amit tett. Aztán meg is sajnálta a jércét.

Elfutott tehát a vargához fonalért, amellyel a jérce begyét bevarrhassa. De a varga azt mondta, hogy hozzon neki elébb sörtét a disznótól.

El is ment a kakas a disznóhoz. De az meg azt mondta, hogy hozzon neki a cséplőtől zabot.

De a cséplő sem adott, hanem azt mondta, hogy hozzon neki a gazdasszonytól lepényt.

Elment a kakas a gazdasszonyhoz lepényért. Ez meg azt mondta, hogy hozzon neki elébb tejet a tehéntől.

Elment a kákához is. De ennek meg fű kellett a rétről.

Szaladt a kakas a rétre, kért tőle füvet. A rét addig nem adott, míg esőt nem kér az Istentől.

A kakas aztán kért esőt. Az Isten adott is esőt. Futott most visszafelé nagy örömmel:

<i>Isten nekem esőt át,</i>	<i>Asszony nekem lepényt ad,</i>
<i>Esőt adom rétnek;</i>	<i>Lepényt a cséplőnek;</i>
<i>Rét nekem füvet ad,</i>	<i>Cséplő nekem zabot ad,</i>
<i>Füvet a tehénnek;</i>	<i>Zabot a disznónak;</i>
<i>Tehén nekem tejet ad,</i>	<i>Disznó nekem sörtét ad,</i>
<i>Tejet az asszonynak;</i>	<i>Sörtét a vargának.</i>

Varga nekem fonalat ad, hogy bevarrhassam a begyit a jércének, amely majd megdöglik.

Azután bevarrta a jérce begyit s megint jó barátok lettek.

Országos Széchényi Könyvtár

A farkas-tanya.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egy tojás. Ez a tojás megindult világra. Görgött, görgött, egyszer előtalált egy récét. Azt kérdi tőle a réce:

— Hová mégy, tojás koma?

— Megyek világra.

— Én is megyek, menjünk együtt.

Mennek, mendegélnek, előtalálnak egy kakast.

— Hová mentek, réce koma?

— Megyünk világra.

— Én is megyek, menjünk együtt.

Megint mennek, mendegélnek, előtalálnak egy varrótút.

— Hová mentek, kakas koma?

— Megyünk világra.

— Én is megyek, menjünk együtt.

Megint mennek, mendegélnek, előtalálnak egy rákot.

— Hová mentek, tú koma?

— Megyünk világra.

— Én is megyek, menjünk együtt.

Megint mennek, mendegélnek, előtalálnak egy lovat, végre pedig egy ökröt.

Mentek aztán, mendegéltek, egyszer rájuk esteledett. Ott volt egy kis ház, abba bementek. Kiki lefeküdt a maga helyére. A tojás belefeküdt a tüzes hamuba. A réce meg a kakas felültek a kandalló tetejére. A rák belemászott egy dézsa vízbe. A tú a törülközőbe szúródott belé. A ló lefeküdt a ház közepére, az ökör meg a pitvarba.

Egyszer jön ám haza a tizenkét farkas, akiké a kis ház volt. A legöregebb még messziről elkezdett kiabálni:

— Phü-phü de idegen szagot érzek! Ki mer bemenni?

Volt köztük egy hányaveti, az azt mondta, hogy ő bemegy, nem fél ő semmitől.

Be is ment. Hogy az övék volt a ház, egészen tudta a dörgést, hol mi áll. Legelőször is a kandalló tetején kereste a gyújtófát, hogy majd mécset gyújt. De a kakas meg a réce elkezdtek lármázni.

Akkor belenyúlt a hamuba, hogy majd parazsat keres, de a tojás elpukkant.

Szaladt a dézsához mosakodni. Ott meg a rák csípte meg ollójával. Azután szaladt a törülközőhez. Ott meg a tű szúrta meg.

Nagy ijedten a ház közepére ugrik. Ott a ló rúgja oldalba.

Amint szaladt kifelé, az ökör is nekiesett, felkapta a szarvára, az udvar közepére lökte.

Erre elkezdett ordítani, mint a fába esett féreg. Szaladt a többi farkasokhoz:

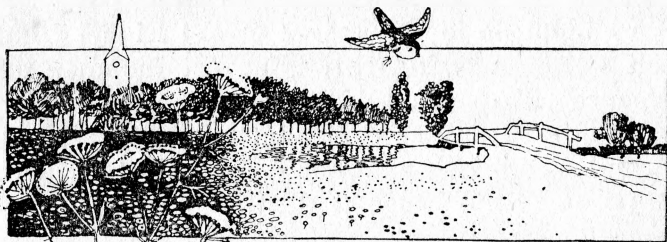
— Jaj, fussunk, fussunk! Égszakadás! Földindulás! Valamennyi ördög, mind odabent van.

*Nyúlok a hamuba,
Meglőnek puskával.
Futok a dézsához,
Megvágna ollóval.
Kapkodok kendőhöz,
Banya szúr tűjével.
Futok ajtó mellé,
Kilöknék lapáttal.*

*Szaladok pitvarba,
Vesznek vasvillára!
Egy kiált: Hep hep-hep!
Más ordít: Add feljebb!
Akkor nagyot estem,
Bezzeg jaj volt nekem!*

Akkor nekiindultak, még most is szaladnak, ha meg nem álltak.

A kóró és a kis madár

Egyszer volt, hol
nem volt, volt a
világon egy kis ma-
dár. Ez a kis madár
egyszer nagyon meg-
únta uagát, rászállt
egy kóróra.

— Kis kóró, rin-
gass engemet!

— Nem ringatom

biz én senki kis madarát!

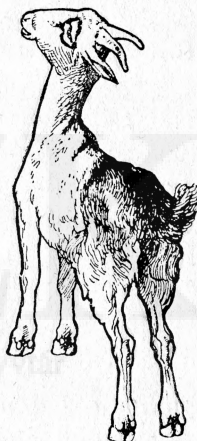
A kis madár megharagudott, elrepült onnan. Amint
ment, mendegélt, talált egy kecskét.

— Kecske, rágd el a kórót!

Kecske nem ment kóró-rágni, a kóró mégse ringatta a
kis madarat. Megint ment, mendegélt a kis madár, talált
egy farkast.

— Farkas, edd meg a kecskét!

Farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-
rágni, kóró mégse ringatta a kis madarat.

Megint ment, mendegélt a kis madár, talált egy falut.
— Falu, kergesd el a farkast!

Falu nem ment farkas-kergetni, a farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kis madarat.

Megint ment, mendegélt a kis madár, talált egy tüzet.
— Tűz, égesd meg a falut!

Tűz nem ment falu-égetni, falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kis madarat.

Megint ment, mendegélt a kis madár, talált egy vizet.
— Víz, oltsd el a tüzet!

Víz nem ment tüzet oltani, tűz nem ment falu-égetni, falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kis madarat.

Megint ment, mendegélt a kis madár, talált egy bikát.
— Bika, idd fel a vizet!

Bika nem ment vizet inni, víz nem ment tüzet oltani, tűz nem ment falu-égetni, falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kis madarat.

Megint ment, mendegélt a kis madár, talált egy furkót.
— Furkó, üsd agyon a bikát!

Furkó nem ment bika-ütni, bika nem ment vizet inni, víz nem ment tüzet oltani, tűz nem ment falu-égetni, falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kis madarat.

Megint ment, mendegélt a kis madár, talált egy férget.
— Féreg fúrd ki a furkót!

Féreg nem ment furkót fúrni, furkó nem ment bika-ütni, bika nem ment vizet inni, víz nem ment tüzet oltani,

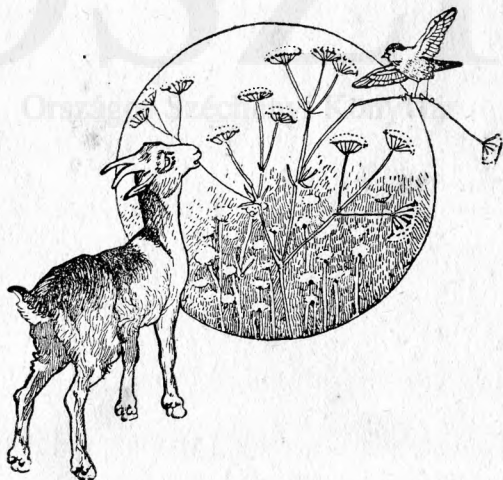
tűz nem ment falu-égetni, falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kis madarat.

Megint ment, mendegélt a kis madár, talált egy kakast.

— Kakas, kapd fel a férget!

Szalad a kakas, kapja a férget; szalad a féreg, fúrja a furkót; szalad a furkó, üti a bikát; szalad a bika, issza a vizet; szalad a víz, oltja a tüzet; szalad tűz, égeti a falut; szalad a falu, kergeti a farkast; szalad a farkas, eszi a kecskét; szalad a kecske, rágja a kórót; a kóró bezzeg ringatta a kis madarat.

Ha még akkor sem ringatta volna, az én mesém is tovább tartott volna.

Kérte a farkas a madarak királyát:

— Taníts meg engem röpködni!

— Óh, csak fogódzkodjál a farkamba, mondja a sas.

Hát a farkas belefogódzott a farkába, aztán vitte felfelé. Mikor már jó magasan voltak, kérde a sas a farkast:

— Farkas koma, látod-e még földet?

— Még látom.

Megint viszi felfelé, megint mondja a sas:

— Farkas koma, látod-e még a földet?

— Még látom.

Mennek följebb; megint mondja:

— Látod-e még?

— Nem látom.

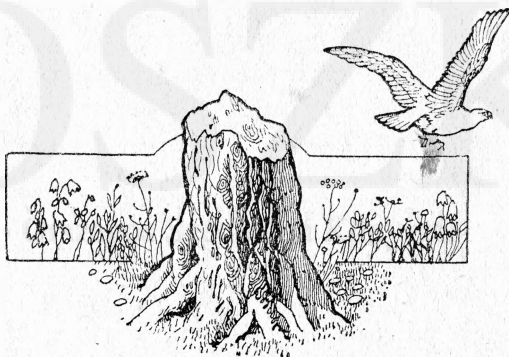
Erre azt mondja neki a sas:

— No hát ereszd el a farkamat!

Eleresztette, aztán ment lefelé. Nagyon örült a farkas, hogy ilyen sebesen repül. Azt mondja egy tuskónak:

— Kelj előlem, te szenes tuskó, mert agyon ütlek! Kelj előlem, te szenes tuskó, mert agyon ütlek!

De biz a szenes tuskó nem ment el előle. Rávágódott a farkas, menten szörnyet halt.

A róka, medve és a szegény ember.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember. Ez a szegény ember egy reggel két tehenével kiindult szántani. Amint az erdő mellett megyen, egyszer csak hall valami bömbölést, makogást. Bemegy az erdőbe megnézni, vajjon mi lehet az? Hát látja, hogy egy nagy medve verekedik egy kis nyúlal.

— No még ilyet sem láttam életemben — mondja a szegény ember és olyan jóízűen kacagott rajta, hogy majd kipukkant.

— Ejnye veszett hordta embere, hogy mersz te rajtam kacagni?! — rivallott reá a medve. — No azért meglakolsz, tehenestül együtt megeszlek.

A szegény ember bezzeg most már nem kacagott. Nagyon kérte a medvét, hogy legalább estig ne egye meg. Addig felszántja a földjét, szegény háza-népe hogy ne maradjon kenyér nélkül.

— No hát estig nem bántalak, de akkor megeszlek!

Avval a medve elment a dolgára, a szegény ember pedig búsan szántogatott. Délfelé odavetődött egy róka. Észre vette, hogy a szegény ember búsul. Kérdezte tőle, mi baja?

A szegény ember elmondta, hogy járt a medvével.

— Ha csak ennyi a baj, azon könnyen tudok én segíteni. Semmi bajod se lesz; magad is megmaradsz, a tehened is s még a medve bőre is a tied lesz. De mit fizetsz, ha megsegítlek?

A szegény ember nem tudta, mit ígérjen, mert nem igen volt miből. Végre kilenc tyúkban s egy kakasban egyeztek meg. Nehezen ígérte meg a szegény ember, mert nem tudta, konnan teremtsen ki; de mégis megígérte.

— No most már, szegény ember, hallgass rám! Mikor a medve estefelé idejön, én elbúvok a bokorba s kürtölök, ahogy a vadászok szoktak. Akkor a medve azt kérdi: mi az? Te azt mondod: vadászok jönnek. Erre a medve megijed s kér, hogy bujtasd el. Te belebujtatod a szenes zsákba s megmondod neki, hogy meg ne mozduljon. Én akkor kijövök a bokorból s kérdelem: mi van abban a zsákban? Te azt mondod: szenes tőke. Én nem akarom elhinni s azt mondom: vágd abba a csúcsba a fejszédet! Te úgy vágod fejbe a medvét, hogy mindjárt szörnyet hal.

A szegény ember megörvendett a jó tanácsnak s követte is. Minden úgy történt, ahogy a róka mondta. A medve pórul járt s a szegény ember megszabadult tehenestül.

— Nem megmondtam, hogy így lesz? — mondja a róka. — Tanuld meg ebből, hogy többet ésszel, mint erővel. De nekem most dolgom van, hazasietek. Hanem holnap elmegyek hozzád a kilenc tyúkért s az egy kakasért. Jó kövérek legyenek! Otthon légy, mert különben megkeserülöd!

A szegény ember szekerére vetette a medvét, vígan tért haza. Otthon jó vacsorát csapott, jót aludott rája s nem sokat félt a rókától, mert megtanulta tőle: többet ésszel, mint erővel.

Reggel, alig nyitotta ki a szemét, már kopogtatta az ajtót a róka és kérte a kilenc tyúkot és az egy kakast.

Mindjárt komám, mindjárt, csak felöltözöm — mondja

a szegény ember. Hamar felöltözött, de nem nyitotta ki az ajtót, hanem megállott a ház közepén s elkezdett a szájával csaholni.

— Te szegény ember, mi tesz úgy? talán csak nem kopó?

— Bizony, komám, kopó az, még pedig két kopó. Itt aludtak az ágy alatt, nem tudom, honnan kerültek ide. Megéreztek a szagodat, ki akarnak rohanni, allig tudom már tartani őket!

— Csak addig tartsd, amíg elfutok. Nem bánom, maradjon inkább neked a tyúk is, a kakas is.

— Mire a szegény ember kinyitotta az ajtót, a róka már túl volt ungon-berken. Nagyot kacagott rajta a szegény ember s talán még most is kacag, ha meg nem halt.

A szürke ló.

A szürke ló.

Egyszer volt egy szegény ember, akinek a világon semmi egyebe nem volt, csak egy szürke lova. Úgy kereste a mindennapi kenyerét, hogy eljárt a szürke lovával örölni; éjjel-nappal mindig örölt vele. A szürke ló nagyon megúnta ezt a dolgot. Láta, hogy a más lova mindig párjával öröl, neki meg magának kellett húzni a malmot. Azt mondja hát a gazdájának :

— Édes gazdám, mi dolog az, hogy más ember mindig két lóval öröl, te meg egyedül húzatod velem a malmot.

— Biz annak az az oka, kedves lovam, hogy egy árva bogaram sincs, akit melléd foghatnék.

— Ha csak ez a baj, eressz el engem, majd kerítek én magamnak társat.

A szegény ember mindjárt kifogta a malomból, eleresztette. Elindult hát a szürke ló, hogy társat kerítsen magának. Mén, mendégél hetedhét ország ellen, egyszer meglát egy rókalyukat. Kapja magát, ráfekszik a lyukra, mintha meg volna halva, mintha már a farkát se tudná mozdítani.

Odabent a rókalyukban egy öreg róka lakott három fiával. Egyszer a legkisebb fia ki akar menni. Meglátja a szürke lovat, azt gondolja a fehérségéről, hogy hó van. Visszamegy az anyjához :

— Jaj, anyám, nem lehet most kimenni, nagy hó van odakint.

— Már hogy volna — feleli az öreg róka — hiszen éppen nyár közepe van most. Eredj te, fiam — mondja a

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

középső fiának — te öregebb vagy, többet tudsz, nézd meg, mi az ?

Kimegy a középső fia is. Az is meglátja a szürke lovat a lyuk száján, az is visszamegy :

— Jaj, anyám, csakugyan nem lehet most kimenni, hó van.

— Már hogy volna most hó, hiszen éppen nyár közepe van. Eredj te ki, legöregebb fiam, te legtöbbet láttál már a világon, nézd meg, mi van ott ?

Kimegy a legöregebb fia is. De az is csak avval megy vissza :

— De bizony csakugyan hó van, akárhogy van a dolog, semmitse látni, csak a nagy fehérséget.

— Nem lehet most hó, hiszen éppen nyár közepe van — mondja az öreg róka. — Avval maga ment ki. Látja, hogy nem hó, hanem szürke ló. Gondolkozóba esik, hogy kellene azt elhúzni onnan. Ha ott marad, még csak ki se tudnak járni tőle. Próbálják elhúzni a három fiával, de meg se tudják mozdítani. Elmegy hát az öreg róka a farkas komájához :

— Kedves komám, ugyancsak jó pecsenyére tettem szert. Már oda is vittem a lyukam szájához, de sehogyse fér belé. Pedig ha kívül marad, mind kikezdik a varjak. Azért hát azt gondoltam, húzzuk el a te barlangodhoz. Abba talán belefér. Majd rájárhatunk ketten is.

A farkas megörült a jó pecsenyének. Gondolta magában : Csak egyszer az ő barlangjában legyen, nem eszik abból a róka egy fél falatot sem. Mindjárt visszamentek a róka lyukához. Még akkor is ott feküdt a szürke ló, tettette magát, mintha meg volna halva. Mikor odaértek, elkezdett a farkas tanakodni :

— Hogy kellene ezt az én barlangomhoz elvinni, koma ?

— Hát csak úgy — felelt a róka — ahogy én idáig hoztam : a farkam a farkához kötöttem, úgy húztam árkon-

bokron keresztül, még csak nehéz sem volt. Most hát kössük a te farkadhoz a farkát — úgy a legszebben elviheted.

A farkas mindjárt ráállott: „A bizony jó lesz!” Már előre fente a fogát a jó pecsenyére. — A róka meg jó erősen összekötötte a farkas farkát a szürke ló farkával.

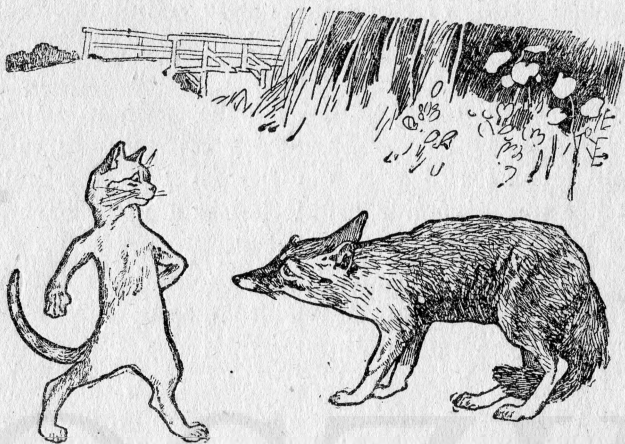
— Húzhatod már, koma!

Húzza a farkas, majd megszakad, de meg se bírja mozdtítani. Amint legjobban erőlködik, hirtelen felugrik a szürke ló s elkezdi szaladni. Húzza ám a farkast a farkánál fogva maga után árkon-bokron keresztül, viszi egyenesen a gazdájához.

— No, gazdám, hoztam magamnak társat!

A szegény ember mindjárt agyonverte a farkast. A bőrét eladta jó pénzért, azon vett egy másik lovat. Attól fogva sohasem örölt magában a szürke ló.

A Kacor király.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy özvegy-asszony, annak volt egy nagy macskája. Ez a nagy macska éppen olyan nyalánk volt, mint a kis macska, s egy reggel mind felnyalta a lábasból a tejet. Megharagudott az özvegy-asszony, jól megverte a macskát és elkergette a háztól. A macska elbujdosodott a falu végére s ott nagy-szomorúan leült a híd mellé. A híd mellett ült a róka is, lógatta a lompos farkát. Meglátja a macska, neki-neki fut s játszadozni kezd a róka farkával. A róka megijed, felugrik, megfordul. A macska is megijed, hátrál s felborzolja magát. Így nézték egymást egy darabig. A róka sohasem látott macskát, a macska sem rókát. Mindegyik félt, de egyik sem tudta, mit csináljon. Végtére a róka megszólalt:

— Ugyan, ha meg nem sérteném, nem mondaná meg, miféle úri nemzetség?

— Én vagyok a Kacor király.

— Kacor király?! Soha hírét sem hallottam.

— Bizony pedig hallhattad volna. Minden állatot meg tudok régulázni, olyan nagy a hatalmam.

Ekkor a róka megszeppent s nagy alázatosan kérte a macskát, hogy legyen vendége egy kis csirkehúsrá. Minthogy már délfelé járt az idő s a macska nagyon ehethnék volt, nem várt két meghívást. Elindultak hát a róka barlangjába. A macska hamar belétalálta magát a nagy uraságba s örvendett, hogy a róka olyan tisztelettel szolgálja, mintha valóságos király volna. Urasan is viselte magát, keveset szólott és sokat evett. Ebéd után álomra dült s azt parancsolta a rókának, ügyeljen, hogy senkise háborgassa, amíg alszik.

A róka kiállott a barlang szájához strázsálni. Hát éppen akkor ment el ott a kis nyúl. Szólt a róka:

— Hallod-e, te kis nyúl, itt ne járj, mert az én uram, a Kacor király alszik. Ha kijön, majd nem tudod, merre szaladj. Minden állatot megréguláz, olyan nagy a hatalma!

Megijedt a kis nyúl, szép lassan elotródott. Egy tisztáson lekuporodott s mind azon gondolkozott: Ki lehet az a Kacor király? Soha hírét sem hallottam.

Arra bódorgott egy medve is. Kérdi tőle a kis nyúl, hová megyen?

— Járok egyet, mert nagyon megúntam magam.

— Jaj, erre ne járj, mert a róka azt mondja, az ő ura, a Kacor király, alszik, s ha kijő, majd nem tudod, merre szaladj. Minden állatot megréguláz, olyan nagy a hatalma!

— Kacor király! Soha hírét sem hallottam. Már csak azért is arra megyek, legalább meglátom, milyen az a Kacor király.

El is indult a medve a róka barlangja felé. Szólt a róka:

— Hallod-e, te medve, itt ne járj, mert az én uram, a Kacor király, alszik. Ha kijő, majd nem tudod, merre szaladj. Minden állatot megréguláz olyan nagy a hatalma!

Erre a medvének inába szállt a bátorsága. Szó nélkül megfordult s visszatért a kis nyúlhoz. Ott találta a farkast és a varjút, akik azt panaszolták, hogy ők is éppen úgy jártak.

— Ki lehet az a Kacor király? Soha hírét sem hallottuk! — mondták mindnyájan — s mind azon tanakodtak, mit tudjanak csinálni, hogy megláthassák. Abban állapodtak meg, hogy meghívják ebédre a rókával együtt. Mindjárt el is küldötték a varjút a vendégeket meghívni.

Mikor a róka meglátta a varjút, nagy méreggel kifutott s összeszidta, hogy megint alkalmatlankodik.

— Eltakarodj innen! Nem mondtam már, az én uram a Kacor király. Ha kijön, majd nem tudod, merre szaladj. Minden állatot megréguláz, olyan nagy a hatalma!

— Tudom, nagyon jól tudom. Nem is a magam jószántából jöttem ide, hanem a medve, a farkas meg a nyúl küldöttek, hogy meghívjalak benneteket hozzájuk ebédre.

— Az már más; várj egy kicsit!

— Evvel bement a róka megjelenteni a dolgot a Kacor királynak. Kevés vártatva ki is jött, tudtára adta a varjúnak, hogy a Kacor király szívesen fogadta a meghívást. Elmennek ebédre, csak tudják, hová.

— Eljövök én holnap utánatok s vezetlek.

A jó hírre a medve, farkas és nyúl ugyancsak felütötték a Laci konyháját. A kis nyulat megtették szakácsnak, mert kurta farka van s úgy nem könnyen égeti meg magát. A medve, mint legerősebb, fát s vadat hordott a konyhára. A farkas asztalt terített s pecsenyét forgatott.

Mikor már kész volt az ebéd, a varjú elindult a vendégek után. Egyik fáról a másikra repült, de nem mert leszállni, hanem csak a fán maradt s onnan szólitgatta a rókát.

— Várj egy kicsit, mindjárt készen leszünk — mondja a róka — csak még a bajszát pödri ki az én felséges uram.

Végre kijött a Kacor király. Lassan és nagy méltósággal lépdelt elől, de a varjút mind szemmel tartotta, mert félt tőle. A varjú is szepegett, csak fél szemmel mert reá tekinteni. Egyik fáról a másikra szökdécselt, úgy vezette őket.

A medve, a farkas, a nyúl nagy várakozásban voltak;

mind azt mondogatták: „Vajjon milyen lehet az a Kacor király?” Ki-kinéztek az útra, ahonnan a vendégeket várták.

— Ott jön, ott jön! Jaj Istenem, merre fussak?! — kiáltja a kis nyúl s ijedtében nekifut a tűznek. A medve is megijed s futtában úgy vágja a fejét egy nagy fába, hogy ketté hasad. A farkas nyársostúl, sültöstúl elszalad. A varjú pedig, hogy hírmondó se maradjon, követi a többiek példáját.

Az éhes vendégek csak hült helyét találták mind az ebédnek, mind a gazdának. Szerencsére ezalatt a kis nyúl a tűzben jól megsült. Kihúzták, jóllaktak belőle s maig is élnek, ha meg nem haltak.

Farkas-barkas.

Volt a világon egy kis tyúk. Csak ott kapargált, csak ott kapargált a szeméten. Egyszer a szomszéd fia áthajított egy kis követ s az egyenesen a kis tyúk fejére esett. Megijedt a kis tyúk, szaladt, szaladt, mindig ezt kiabálta: „Fussunk, fussunk, égszakadás, földindulás!” Amint szaladt, előtalált egy kis kakast. Azt kérdezi a kis kakas:

- Hova szaladsz, kis tyúk koma?
- Jaj, fussunk, fussunk, égszakadás, földindulás!
- Honnan tudod?
- Fejemen történt.
- No hát fussunk, én is futok.

Futottak, futottak, előtaláltak egy nyulat. Kérdezi a nyúl:

- Hová szaladtok, kakas koma?
- Jaj, fussunk, fussunk, égszakadás, földindulás!
- Honnan tudod?
- Tyúk komától.
- Hát tyúk koma?
- Fején történt.
- No hát fussunk, én is futok.

Megint futottak, előtaláltak egy őzet. Kérdezi az őz:

- Hova szaladtok, nyúl koma?
- Jaj, fussunk, fussunk, égszakadás, földindulás!
- Honnan tudod?
- Kakas komától.
- Hát kakas koma?

— Tyúk komától.
 — Hát tyúk koma?
 — Fején történt.
 — No hát fussunk, én is futok.
 Megint futnak, elöthalálnak egy rókát. Kérdezi a róka:

— Hova szaladtok, őz koma?
 — Jaj, fussunk, fussunk, égszakadás, földindulás!
 — Honnan tudod?
 — Nyúl komától.
 — Hát nyúl koma?
 — Kakas komától.
 — Hát kakas koma?
 — Tyúk komától.
 — Hát tyúk koma?
 — Fején történt.
 — No hát fussunk, én is futok.

Futottak, futottak, elöthaláltak egy farkast. Kérdezi a farkas:

— Hova futtok, róka koma?
 — Jaj, fussunk, fussunk, égszakadás, földindulás!
 — Honnan tudod?
 — Őz komától.
 — Hát őz koma?
 — Nyúl komától.
 — Hát nyúl koma?
 — Kakas komától.
 — Hát kakas koma?
 — Tyúk komától.
 — Hát tyúk koma?
 — Fején történt.
 — No hát fussunk, én is futok.

Futottak, futottak, mindig csak ezt kiabálták: „Jaj, fussunk, fussunk, égszakadás, földindulás!” Már rájuk is

esteledett, de azért ők csak futottak. Egyszer egy verembe estek. Mit csináljanak, mit csináljanak? hogy menjenek ki? Már nagyon éhesek voltak. Egyszer azt mondja a farkas:

— No, barátaim, komáim, már most mit csináljunk? Nagyon is ehethénk, ha ez soká így tart, mindnyájan meghalunk. Hanem gondoltam én egyet. Mondjuk el mindnyájunk nevét; akié a legcsúnyább lesz, azt együk meg. Ráálltak mindnyájan. Elkezdte a farkas:

— *Farkas-barkas jaj de szép,
Róka-bóka az is szép,
Őzöm-bőzöm az is szép,
Nyúlom-búlom az is szép,
Kakas-bakas az is szép,
Tyúkom-búkom jaj de rút!*

Szétszaggatták a kis tyúkot, meg is ették hamarjában. De biz az még a fél fogukra sem volt elég. Megint elkezdte a farkas:

— *Farkas-barkas jaj de szép!
Roka-bóka az is szép,
Őzöm-bőzöm az is szép,
Nyúlom-búlom az is szép,
Kakas-bakas jaj de rút!*

Szétszaggatták a kakast, is, be is érték vele akkor nap. Hanem bizony másnap megéheztek. Megint elkezdte a farkas:

— *Farkas-barkas jaj de szép!
Róka-bóka az is szép,
Őzöm-bőzöm az is szép,
Nyúlom-búlom jaj de rút!*

Megették a kis nyulat is; az is elég volt egy napra.
De másnapra megéheztek. Megint elkezdte a farkas:

— *Farkas-barkas jaj de szép!*
Róka-bóka az is szép,
Őzöm-bőzöm jaj de rút!

Széttépték az őzet is; az már elég volt vagy két napra.
De biz utóljára az is elfogyott. Megint nagyon megéheztek.
Egyszer azt mondja a farkas a rókának:

— No, róka pajtás, már most nincs mit enni. Hanem
vagy én eszlek meg téged, vagy te engem. Azért hát birkózzunk
meg, nézzük, melyik lesz a győztes?

Megbirkóztak. A farkas lett a győztes, megölte a rókát.
Már evvel beérte egy hétig is. Hanem ekkor ez is elfogyott.
Megint megéhezett a farkas. Mit csináljon nagy kínjában?
Elkezdett ordítani, amint a torkán kifért. Éppen vadászok
jártak arra, észrevették, agyonlőtték, bőréből bundát csináltak.
Még most is viselik, ha el nem nyűtték.

A kis malac és a farkasok.

Volt a világon egy kis malac, annak volt egy kis háza egy nagy rengeteg erdő közepén. Egyszer, amint ebben a kis házban főzögetett magának, odamegy egy nagy ordas farkas, beszél az ajtón:

— Eressz be, kedves malackám, nagyon hideg van idekint, fázom.

— Nem eresztlek biz én, mert megeszel.

— Ereszd be hát legalább az egyik hátulsó lábam.

A kis malac beeresztette az egyik hátulsó lábát. Hanem alattomban odatett egy nagy fazék vizet a tűzhöz.

Kicsi idő múlva megint megszólal a farkas:

— Ugyan, kedves malackám, ereszd be a másik hátulsó lábam is.

A kis malac beeresztette azt is. De a farkas avval se érte be, hanem egy kis idő múlva megint beszólott:

— Kedves kis malackám, ereszd be a két első lábam is.

A kis malac beeresztette a két első lábát. De a farkasnak az se volt elég, megint megszólalt:

— Édes, kedves kis malackám, eressz be már egészen, majd meglásd, egy újjal sem nyúlok hozzád.

Erre a kis malac egy zsákot szépen odatett a nyíláshoz, hogy amint a farkas jön háttal befelé, egyenesen abba menjen be. Avval beeresztette.

A farkas csakugyan a zsákba ment be. A kis malac se volt rest, hirtelen bekötötte a zsák száját, lekapta a tűzről

a nagy fazék forró vizet, leforrázta vele a farkast, azután hirtelen felmászott a nagy fára.

A farkas egy darabig ordított, mert a forró víz úgy levitte a szőrét, hogy egy szál se maradt rajta. Azután addig hányta-vetette magát, míg utóljára kioldózott a zsák szája. Kibujt belőle, szaladt egyenesen segítséget hozni.

Vissza is jött nemsokára vagy tized magával. Elkezdtek keresni a kis malacot. Addig-addig keresték, míg valamelyik csakugyan meglátta a fa tetején. Odamentek a fa alá, elkezdtek tanakodni, hogy mitévők legyenek? Mi módon fogják meg a kis malacot? Mert egyik se tudott a fára felmászni.

Nagysokára aztán arra határozták el magukat, hogy egymás hátára állanak mindnyájan; úgy aztán a legelső majd csak eléri. El is kezdtek egymás hátára felmászni. A kopasz maradt legalól, mert félt feljebb menni. Így hát a többi mind az ő hátán volt.

Már olyan magasan voltak, hogy csak egyetlenegy hiányzott. Az az egy is elkezdett már mászni felfelé. Akkor a kis malac hirtelen elkiáltotta magát:

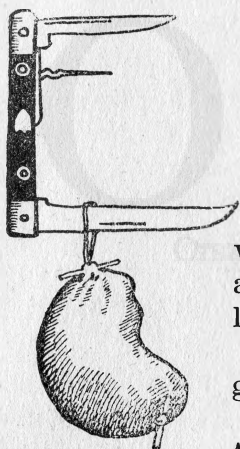
— Forró vizet a kopasznak!

A kopasz megijedt s kiugrott a többi alól. A sok farkas mind lepotyogott. Kinek a lába, kinek a nyaka tört ki. A kopasz meg úgy elszaladt, hogy sohse látták többet.

A kis malac szépen leszállott a fáról, hazament. Többet felé sem mertek menni a háza tájékának a farkasok.

A kis gömböc.

GYSZER volt, hol nem volt, volt a világon egy szegény ember. Annak volt egy felesége, három leánya meg egy kis malaca. Egyszer megölték a kis malacot, a húsát felkötötték a padlásra. Már kolbásza, hurkája, sonkája, mindene elfogyott a kis malacnak, csak a gömböce volt még meg. Egyszer arra is ráéhezett a szegény asszony. Felküldte a legöregebb lányát a padlásra:

— Eredj, lányom, hozd le azt a kis gömböcöt, főzzük meg.

Felment a legöregebbik lány érte. Amint le akarta vágni, elkiáltotta magát a kis gömböc: „Hamm, bekaplak!” Avval bekapta. Már odalént nem győzték várni. Felküldte a szegény asszony a középső lányát.

— Eredj már, lányom, nézd meg, mit csinál a nénéd ennyi ideig?

Felment a középső lány, kereste a nénjét, s hogy nem találta, le akarta vágni a gömböcöt. De a gömböc megint

elkiáltotta magát: „Hamm, téged is bekaplak!“ Avval bekapta ezt is. Már odalent sehogyse tudták elgondolni, hogy mért nem jön az a két lány. Felküldte hát a szegény asszony a legkisebb lányát is.

— Ugyan, lányom, eredj már fel, nézd meg, mit csinál a két nénéd. Aztán hozzátok le azt a kis gömböcöt valahára.

Felment a legkisebb lány is. De ezt is csak elnyelte a gömböc. Már a két öreg sehogy se tudta mire vélni a dolgot.

— No apjuk — mondja a szegény asszony — már látom, magamnak kell felmennem. Azok most bizonyosan az aszalt meggyet eszik.

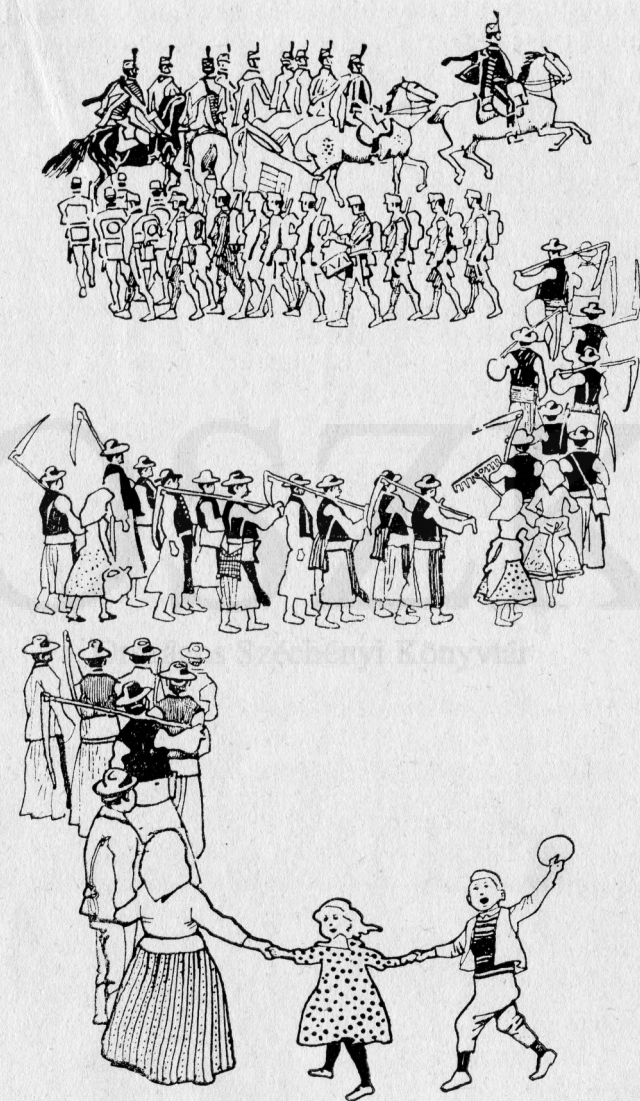
Felment a szegény asszony, kereste a lányait, s hogy nem találta, le akarta vágni a gömböcöt. De a gömböc őt is bekapta.

A szegény ember csak várta, csak várta őket, s hogy nem jöttek, gondolta, tán valami baj van. Felment ő is. Amint közel ment a kis gömböchöz, ez elkiáltotta magát: „Hamm, téged is bekaplak!“ Avval bekapta őt is. De a rossz kóc-madzag már az őt embert nem bírta meg; leszakadt a kis gömböc.

Elkezdett görögni. Görgött, görgött, a padlás lépcsőjén is legörgött, kiment egyenesen az utcára. Éppen ott ment el egy csomó kaszás, jött haza a mezőről. A kis gömböc azokra is rákiáltott: „Hamm, titeket is bekaplak!“ Avval bekapta ezeket is.

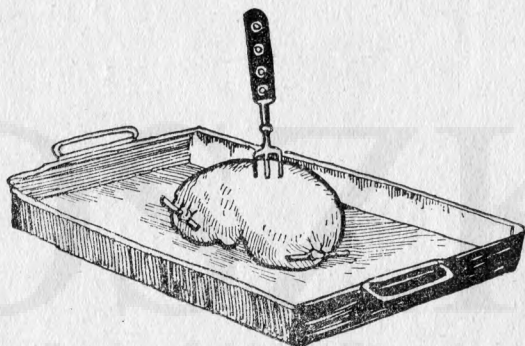
Megint görgött tovább. Előtalált egy csapat katonát, azokra is rákiáltott: „Hamm, titeket is bekaplak!“ Avval bekapta ezeket is.

Megint csak görgött odább. Egyszer csak egy hídra tért, amely alatt a víz egészen kiszáradt. Éppen akkor ment

arra egy hintó. A kis gömböc félre akart előle ugrani, hogy el ne tapossa. De leesett a hídról, kirepedt az oldala, kiomlott belőle a sok ember. Ki-ki a maga dolgára ment, a kis gömböc meg ott maradt kirepedve.

Ha a kis gömböc ki nem repedt volna, az én mesém is tovább tartott volna.

Félig nyúzott bakkecske.

Egyszer volt, hol nem volt, volt a világon egy ember. Annak volt két fia meg egy kecskéje. Azt mondja egy reggel az ember a nagyobbik fiának:

— Hajtsd ki, fiam, ezt a kecskét legelni! De olyan helyre hajtsd, ahol jól lakhatik.

A fiú kihajtotta szép füves helyre. Evett a kecske evett, míg úgy jól nem lakott, hogy alig tudott mozdulni. Akkor kérdezi tőle a fiú:

— *Kedves kecském, jóllaktál?
Elég füvecskét kaptál?*

Felelt a kecske:

— *Úgy jóllaktam, mint a duda,
Egy szál fű sem fér több belém!*

Evvel a fiú hazahajtotta. Otthon kérdi az apja a kecskétől:

— *Kedves kecském, jóllaktál?
Elég füvecskét kaptál?*

Felel a kecske:

— *Jaj, jó gazdám, dehogy laktam,
Mint a kutya, úgy koplaltam!*

Megharagudott erre az ember, mindjárt elkergette a fiút a háztól.

Másnap reggel mondja a kisebbik fiának:

— Hajtsd ki most te, fiam, a kecskét. De jó helyre hajtsd, mert ha éhen hozod haza, úgy jársz, mint a bátyád.

Kihajtotta a fiú még szebb füves helyre, mint a bátyja. Jól is lakott a kecske megint, úgyhogy alig bírta. Akkor kérdezi tőle a fiú:

— *Kedves kecském, jóllaktál?*

Elég füvecskét kaptál?

Felelt a kecske:

— *Úgy jóllaktam, mint a duda,*

Egy szál fű sem fér több belém!

Evvel a fiú hazahajtotta. Otthon megint kérdi az ember a kecskétől:

— *Kedves kecském, jóllaktál?*

Elég füvecskét kaptál?

Felel a kecske megint:

— *Jaj, jó gazdám, dehogy laktam,*

Mint a kutya, úgy koplaltam!

Ez még jobban megharagította az embert, elkergette ezt a fiát is.

Harmadnap reggel nem volt kire bízni a kecskét. Maga hajtotta ki az ember. Még szebb füves helyre vitte, mint a fiai. A kecske úgy jóllakott, hogy csak eldült, mint egy darab fa. Kérdezi tőle az ember:

Kedves kecskem, jóllaktál?

Elég füvecskét kaptál?

Felel a kecske:

— *Úgy jóllaktam, mint a duda,*

Egy szál fű sem fér több belém!

Evvel hazahajtja az ember. Otthon kérdi tőle:

Kedves kecskem, jóllaktál?

Elég füvecskét kaptál?

Felel a kecske:

— *Jaj, jó gazdám, dehogy laktam,
Mint a kutya, úgy koplaltam!*

Nagyon megharagudott erre az ember. Most látta, hogy a két fiát is ártatlanul kergette el a háztól.

— No hiszen megállj, kutya kecske, meglakolsz te ezért!

Elővett egy éles kést, a kecskét megkötötte egy fához, elkezdte nyúzni elevenen. Mikor már félig megnyúzta, megszólalt a kecske:

— *Jaj, jaj, jaj, jó gazdám,
Ne húzd le a bundám!
Úgy jóllaktam, mint a duda,
Egy szál fű sem fér több belém!*

Erre aztán félbehagyta a nyúzást, eloldta a fától a félig megnyúzott kecskét. A kecske, amint megszabadult, elkezdett szaladni árkon-bokron keresztül. Szaladt, szaladt, egyszer egy róka-lyukhoz ért, abba belebujt. Ott aztán meghúzta magát szépen. Egyszer jön haza a róka. Amint be akarna menni, a kecske ezt kiáltja:

— *Én vagyok, bém vagyok,
Félig nyúzott bakkecske;
Szarvaimmal tusálok,
Bajuszommal szurkálok,
Szaladj mindjárt, mert megdőflek!*

Megijedt a róka, elszaladt a farkashoz.

— Farkas komám, gyere hamar, ördög van a lyukamban. Odamegy a farkas a lyuk szájához:

— Ki vagy, mi vagy, róka komám lyukába', lyukába'?

— *Én vagyok, bém vagyok,
Félig nyúzott bakkecske;
Szarvaimmal tusálok,
Bajuszommal szurkálok,
Szaladj mindjárt, mert megdőflek!*

Megijedt a farkas is, elszaladt a medvéhez.

— Jaj, komám, gyere hamar, ördög van a róka koma lyukában.

Odamegy a medve is a lyukhoz, beszél rajta:

— Ki vagy, mi vagy róka komám lyukába', lyukába'?

— *En vagyok, bém vagyok,*

Félig nyúzott bakkecske;

Szarvaimmal tusálok,

Bajuszommal szurkállok,

Szaladj mindjárt, mert megdöflek!

Megijedt a medve is, elszaladtak mind a hárman. Szaladtak, szaladtak, egyszer előtaláltak egy sündisznót.

— Hova szaladtok, medve koma? — kérdi a sündisznó.

— Jaj szaladjunk, te is szaladj, ördög van a róka koma lyukában.

— Nem szaladok én! Gyertek vissza, hátha ki tudnám onnét riasztani.

— Már hogy tudnád, én csak erősebb vagyok, farkas komám is, mégse tudtuk — felel a medve.

— No csak próbáljunk szerencsét — mondja a sündisznó. Visszamentek hát. Beszól a sündisznó a lyuk száján:

— Ki vagy, mi vagy róka komám lyukába', lyukába'?

— *Én vagyok, bém vagyok,
Félig nyüzött bakkecske;
Szarvaimmal tusálok,
Bajuszommal szurkállok,
Szaladj mindjárt, mert megdöfle!*

De a sündisznó nem ijedt meg, hanem összegombolyította magát, begurult, elkezdte szurkálni minden oldalról a nyüzött részét a kecskének. Ez se vette tréfára a dolgot, kiugrott a lyukból. Idekint aztán mindjárt megismerte őkelmét a medve is, farkas is. Megfogták, széttepték, jó lakomát csináltak belőle.

Ha szét nem tépték volna, az én mesém is tovább tartott volna.

Az angyal-bárányok.

Egyszer volt egy szegény özvegy asszony, annak volt három legény fia. De hogy szegények voltak, egynek mindig el kellett menni szolgálni. Legelőbb is elment a nagyobbik fiú, s amint megy, mendegél, előtalál egy öreg embert. Ez megszólítja:

— Mi járatban vagy, édes fiam?

Azt feleli a fiú:

— Én, édesapám, szolgálatot keresek.

— Én pedig éppen szolgát — mondja a jószívű öreg ember — csak maradj nálam! — Arra megfogadja a fiút a juhok mellé.

Reggel megindul a nyájjal a fiú. Meghagyta neki az öreg, hogy a báránykákat ne hajtsa, ne terelgesse, csak járjon mindenütt a nyomukban, mert azok magukra is szép csendesen ellegelésznek. Megindítja a fiú a báránykákat. Ment a nyáj magától is szépen a legelőre. Legelőbb is elérnek egy gyönyörűséges szép rétre. A fiú csak ment, mendegélt utánuk, amint meghagyta volt neki az öreg ember. Azután egy sebes folyóvízhez érkeznek, keresztülmennék rajta a báránykák. De a fiú nem mer belemenni a vízbe, hanem ott kerülte a vizet egész estig.

Estére a bárányok szép rendben maguktól visszajöttek által a vizen s hazafelé tartottak. A fiú is kapja magát, megindul a nyáj után.

Kérdezi otthon az öreg ember:

— No, édes fiam, beszéld el nekem, hol jártál a juhokkal?

— Én, édesapám, csak mentem, mendegéltem utánuk. Hát azok elsőben is egy nagy síkságra mentek. Onnét érkeztek egy nagy sebes folyóvízhez, azon a nagy vízen keresztülmentek. De én innen maradtam, nem mertem belémenni a nagy vízbe.

Azt mondja neki az öreg:

— No, édes fiam, én téged eleresztlek. Látom, nem szolgálni való legény vagy. Arra fizetés nélkül eleresztette.

Elmegyen a legény nagy szomorúan haza. Azt kérdi tőle a másik két testvére:

— No, édes bátyánk, hát mit szolgált kend?

— Hm, mit szolgáltam? Menjetek el ti is, megtudjátok.

Arra elmegyen a közbenső is szolgálatot keresni. Éppen ahhoz a gazdához szegődik be, amelyikhez a nagyobbik. Ő is azon módon jár az öreg ember bárányaival. Ő is üres kézzel tért vissza anyja házába. Kérdi a kisebbik testvére:

— No hát, édes bátyám, kend mit szolgált?

— Hm, mit szolgáltam? Menj el te is, megtudod.

Jól van. Elmegyen biz ő is szerencsét próbálni. Ő is éppen avval az öreggel találkozik. Beszegődik hozzá eszten-dőre a juhok mellé s az öreg megmondja neki is, hogy csak mindig utánuk menjen, sehol tőlük el ne maradjon.

Reggel feltarisznyál az öreg, kiereszti a pajtából a juhokat. Megindulnak, a fiú is mind nyomról nyomra megyen utánuk. Legelsőbb is elérnek a szép zöld síkra, keresztülmennek azon, szép lassan legelészve. Elérnek aztán a sebes folyóvízhez. Keresztülmennek azon is a bárányok; utánuk a legényke is beléme gy. De mihelyt belép a vízbe, egyszerre az a sebes víz úgy lesorvasztja róla a gúnyát, húst, mindent, hogy mikor kiért a túlsó partra, csupán a csontja s a bőre volt meg. De arra a báránykák visszafordulnak, ráfűnek a fiúra, egyszeribe még külömb teste lesz, mint amilyen volt.

Megindulnak ismét elől a báránykák, elérnek egy nagy

rétre. Azon a réten olyan nagy volt a fű, hogy kaszálni is lehetett volna. Mégis ott a marhák olyan soványak voltak, hogy a szél szinte elfűtta őket. Onnan a juhok egy másik rétre mennek. Ott épp úgy nem volt ennivaló a marháknak, mint a kopasz földön, mégis kövérek voltak. Innen elérnek a báránycsoporthoz egy kertbe. Ez a kert olyan csodaszép volt, hogy annál szebbet emberi szem még soha nem látott. Külömbnél külobb virágok nyíltak benne. De a báránycsoporthoz egy virághoz sem nyúltak, csak ették a zöld fűvet. A fiú is leült egy szép virágos fának az árnyékába, hogy falatozzék. Egyszer csak látja, hogy egy szép fehér galamb röpdös előtte. Ő bizony kapja magát, hozzá lő a galambhoz, egy tollát le is lövi. Avval elröpdül a galamb, ő felveszi a tollat, beléteszi a zsebébe. Megindulnak azonban a báránycsoporthoz hazafelé. Ő is utánuk ment, míg haza nem érkeztek.

Kérdi tőle otthon az öreg ember:

— No, kedves fiam, jól jártak-e a báránycsoporthoz?

— Jól jártak bizony, nekem egyszer sem kellett terelgetnem, csak éppen mentem utánuk.

Kérdi az öreg ember:

— No, fiam, beszéld el, hol jártál a báránycsoporthoz?

Arra beszélni kezdi, hogy elsőben is egy szép zöld síkságra értek a báránycsoporthoz, azután átmertek egy sebes folyóvízen. Így csak elbeszéli sorra, hogy ő hol járt, merre járt velük.

Azt mondja az öreg:

— Édes fiam, ládd-e, az a gyönyörűséges szép zöld síkság, ahova legelőbb értél a báránycsoporthoz, a te eddigi ifjúságodat jelenti. A víz, amelyiken keresztülmertél, a bűnös életvíz. Hogy rólad mind a gúnyodat, mind a húsdodat lesorvasztotta, ez azt jelenti, hogy a te eddigi bűneidet lemosta. Hogy a túlsó parton a báránycsoporthoz reád fűttak, azután még sokkal külobb tested lett, ládd-e, fiam, ez azt

jelenti, hogy mivel az élet vize, a szent hit, a lelkedet egészen általjárta, hát egész lelkedben újra születnél. — Azok a báránycák pedig, akik reád fúttak, az angyalok. Azok a marhák, melyek a kövér fűben is soványok voltak, azt jelentik, hogy a világon a fösvények nagy bőségben vannak, de maguktól is sajnálják az ételt; azok a másvilágon is nagy bőségben lesznek, elég ételük, italuk lesz, esznek, isznak, de azért mégis örökké élhük, szomjuk lészen. Azok a marhák, melyek a kopasz földön is jól ettek, attól is jó kövérek voltak, azok azt jelentik, hogy akik ezen a világon kicsiből is adtak a szegényeknek, a maguk testét sem sanyargatták étlen, szomjan: azok a másvilágon kicsi eledelből is jóízű falatot esznek, sohasem éheznek, nem szomjúhozna meg. A kert pedig, amelyikbe bementetek, az a mennyország. Akik ezen a világon bűn nélkül élnek, a másvilágon olyan szép kertbe mennek. De most azt kérdem, édes fiam, meg tudod-e bizonyítani, hogy te csakugyan jártál abban a kertben?

A fiú csakhamar kiveszi a tarisznyájából a fehér galambtollat, odaadja:

— Nézze, öreg atyám, ezt éppen ott lőttem egy fehér galambból.

Az öreg elveszi a galambtollat s azt mondja neki:

— Ládd-e, fiam, az a fehér galamb én voltam. Én mindenkor vigyáztam reád, egész utadban folyvást mentem utánad, örökké szemmel tartottam, hogy mit cselekszel. Ládd-e, az Isten is így megyen titkon az emberrel, hogy láthassa, ki mit cselekszik. Hogy te egy tollát kilőtted a galambnak, az az én egyik ujjam, csak nézd meg, nincs itt.

Nézi, hát odavan az öregnek a kis ujj. Arra csak odateszi az öreg a tollat, ráfű — s egyszeriben szépen odanő a kis ujj. Azt mondja az öreg a kis szolgának:

— No, kedves fiam, teljesítetted a kötelelességedet. Most válassz: inkább a mennyországot választod-e, vagy pedig

annyi aranyat, amennyit elbírhatsz haza? A fiú azt feleli reá: neki nem kell az arany, csakhogy a mennyországba mehessen. De az öreg így szólt:

— Jól választottál, édes fiam! Mivel a mennyországot többre becsülted és a földi kincset meg nem kívántad, megérdemled, hogy ebből is juttassak néked.

És megtölt neki egy zsákot arannyal, felteszi a hátára, ezzel elbocsátja. A fiú pedig, hogy a gazda ajándékát szépen megköszönte, elmegyén haza a zsák arannyal. Otthon olyan hat-ökrös gazda lett belőle, hogy az egész faluban, de még a vidéken is, nem volt senki hozzá hasonló.

Országon Széchenyi Könyvtár

A mészáros legény.

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperenciás tengeren is túl volt, túl a nagy üveghegyeken, a korpa kazalon innen, messze, messze, messzire, éppen mint a csűr ide, volt a világon egy nagyon gazdag mészáros s annak volt egy fia. Azt mondja egyszer az öreg mészáros a fiának:

— Édes fiam, én már kiöregedtem a mészárosságból. Nem arra való vagyok már én, hogy a gazdaságot folytassam. Átadom immár neked.

No jó, a fiú átvette a gazdaságot.

Nemsokára azután vásár volt a szomszéd városban. Fölnyergeli hát a fiú a lovát, pénzt tesz a zsebébe, hogy ő majd azon vágómarhát vesz. Avval útra kél. Megy, mendegél, egyszer egy faluba ér. Ott bemegy a kocsmába, hogy majd megebédel. De bizony a többi mulatók közt neki is kedve szottyant, ott maradt s csak úgy naplemente tájban ment megint tovább. Hanem egy kis erdőben úgy ráesteledett, hogy elvesztette az utat és sehogysem tudott ismét ráakadni.

Amint ott az erdőben bolyongott, talált egy kis házat, amelyben egy öreg asszony lakott és kívül senki más. Bement a mészáros legény a kis házba és szállást kért éjtszakára, a lovának meg valami kis félszert, hogy a szabadban ne legyen.

— Jaj, édes fiam — így szólt az öreg asszony — neked még csak tudnék szállást adni, de félszer bizony itt nincs. Egy volna ugyan, de abban egy nagy kád áll.

A mészáros legény, amint ezt hallotta, kiment, hogy ő majd kihengeríti abból a félszerből a kádat s beköti oda a lovát. Hát, uramfia, amint kezdi gurogatni a kádat, majd hogy hanyatt nem vágta magát ijedtében, mert egy holt ember volt alatta. A mészáros legény egybe bemegy a házba, megkérdezi az öreg asszonytól, honnan került az a holt ember a félszerbe.

Az öreg asszony elkezd sírni-ríni s így szól:

— Mi tűrés-tagadás, édes fiam, az én uram az, nem más. Hét esztendeje már, hogy ott fekszik. Nem volt pénzem, hogy eltemettessem; a papnak, hogy már amúgy is sok párbérrel tartoztam neki, még csak szólni se mertem.

A mészáros legénynek megesett a szíve a szegény asszonyon. Bevárta a reggelt, akkor írt a papnak, hogy temesse el nagy pompával a szegény embert; megfizeti ő a temetési költséget, meg azt a párbért is, amivel a szegény asszony tartozik.

A pap azonnal csendítettett a temetésre s nagy pompával eltemette a szegény embert.

Hanem a mészáros legényt most nagyon bántotta a gond, mert a pénzét mind odaadta a temetésre meg a szegény asszony adósságába. Mitévő legyen? Haza ment hát marha nélkül, otthon pedig elbeszélte az apjának, hogy s miként járt.

— Sohse búsulj azért, édes fiam — vigasztalta az apja — Istenért adtad, majd megfizet érte az Isten.

Jött az őszi vásár a szomszéd városban. Felnyergeli hát a legény megint a lovát, elmegy s a vásáron olyan szilaj marhákat vett, hogy mikor hajtani akarta kifelé a városból, az egyik egyfelé, a másik másfelé szaladt. Nagy ügyel-bajjal tudott csak a város végére is érni. Ahogy odajut, elébe kerül egy kis rongyos ember s azt mondja neki:

— Hallod-e te, jó ember, látom, sok bajod van ezekkel a marhákkal. Elmegyek én veled hajcsárnak.

— No jó, amit kívánsz, megadom. S ott nyomban meg-
egyeztek.

Amint mentek, mendegéltek, egy csárdához értek. Azt
mondja a kis rongyos ember a mészáros legénynek:

— Hallod-e te, édes gazdám, úgy látom, nagyon kime-
legedtél. Eredj be, igyál a csárdában egy meszely bort; addig
én lassan elhajtok.

A legény megfogadta a tanácsot, bement. De mikorra
megitta a meszely bort, az a kis rongyos ember úgy elhaj-
totta a marhákat, hogy már alig látta. Tüstént a lovára ült,
utána vágatott, de bizony csak otthon érte utól.

Amint hazaértek, azt kérdezte a mészáros legény:

— Hallod-e te, szolgám, most már mondd meg, mit
kívánsz a hajtásért?

— Semmitse, édes gazdám; csak azt engedd meg, hogy
addig szolgálhassak nálad, amíg nekem tetszik.

No jól van. Ráállott a mészáros legény.

Nemsokára megint jött a vásár a szomszéd városban.
Elmentek hát most ketten, a mészáros legény meg a kis
rongyos ember, gyalog szerrel vágómarhát venni. Dél-
tájban beérnek egy erdőbe, ott megebédelnek. Hogy a
mészáros legényt ellepte a bágyadtság, lefeküdt a gyepre
s elaludt.

A kis rongyos ember pedig kiment az erdőbe, hogy
majd egy kicsit körülnéz. Amint ott őgyeleg, egy nagy
kősziklára ér. Onnét letekint a völgybe, hát látja, hogy a
kőszikla aljában tizenkét haramia úgy ekszercérozik, mint
ahogy a katonák szoktak.

A kis rongyos ember egyet gondol, egy irdatlan nagy
követ megrug a lábával, az elkezdett gurulni, s a merre gurult,
a fát mindenütt törte-zúzta. A nagy robajra a tizenkét haramia
borzasztó mód megijedt s mind befutott a kőszikla alá egy
barlangba.

Akkor a kis rongyos ember lement közéjük s megkérdezte, hogy kik ők s mit keresnek ott? A haramiák az iménti nagy robaj miatt azt hitték, hogy legalább is egy regement katona jön, s megmondták a kis rongyos embernek, hogy ők szökött katonák meg haramiák.

Erre így szól a kis rongyos ember:

— Halljátok-e ti, betyárok! Én is szökött katona vagyok, betyár meg leszek. Ha úgy akarjátok, közétek állok és leszek a ti vezéretek, mert a katonaságnál is én voltam a legfőbb.
— A haramiák beleegyeztek.

— No most mutassátok meg nekem — így szólt újfent a kis rongyos ember — hol van, amit raboltatok?

Itt a betyárok bevezették őt a barlangba s megmutattak neki mindent. Volt ott ezüst, arany meg drágakő annyi egy rakáson, hogy szóró-lapáttal se hányhatta volna ki tíz ember egy nap alatt.

Amint ezt megnézték, kimentek megint ekszercérozni.

Hanem a kis rongyos ember nagyon megharagudott, mert nagyon rosszul ekszercéroztak, és sorra leöldöste a betyárokat mind egy lábíg. Aztán kapta, zsebre vágta a barlang kulcsát s azzal visszament a gazdájához. A mészáros legény még akkor is aludt, a fejénél meg egy roppant nagy száraz topolyafa nőtt ki a földből. A tetejében három kis zöld levél volt.

A kis rongyos ember itt felköltötte a gazdáját, aztán felmászott a fára, leszedte a három levelet s azt mondta a mészáros legénynek:

— No, édes gazdám, kösd ezt a levelet a kendőd egyik végébe, ezt meg a másik végébe, emezt meg a harmadik végébe, aztán tedd el! Evvel ők útra keltek.

Mikor abba a városba értek, ahol a vásáron vágómarhát akartak venni, már öreg este volt. Betértek hát mindjárt a

város végén egy kis házba egy öreg asszonyhoz és éjjeli szállást kértek.

Reggel, ahogy megvirradt, látják, hogy az egész város gyásszal van behúzza. Kérdik az öreg asszonytól, hogy miért van az a nagy búbanat?

— Nem egyébért, jó emberek — mondja az öreg asszony — mert a király leánya megvakult.

— Hisz azt könnyű meggyógyítani — mondja a kis rongyos ember.

A szállásadó asszonynak se kellett több. Egybe felszaladt a királyhoz elmondani, hogy ő nála olyan tudalmas emberek vannak, akik azt mondják, hogy nagyon könnyű a megvakult szemet meggyógyítani.

Itt a király tüstént befogatott s elhajtattott a vén asszony házához.

De a mészáros legény nem tudott semmit, nem akart menni a királlyal, a kis rongyos ember meg hallgatott.

Akkor a király azt mondja, hogyha az ő leánya szemét meg nem gyógyítják, felakasztatja őket. Erre elvitte őket erőszakkal a kastélyába.

A mészáros legény nagyon megijedt s azt mondta a kis rongyos embernek:

— Látod, szolgám, minek beszélsz te olyat, hogy nagyon könnyű a megvakult szemet meggyógyítani, mikor nem értesz hozzá?!

— Sohse búsulj, édes gazdám, majd csak megpróbáljuk.

— No, ha meggyógyítjátok a szemét — biztatta őket a király — nektek adom a királyságomat meg a lányomat.

Mikor felértek a palotába, így szólt a kis rongyos ember:

— Hallod-e te, édes gazdám, vedd elő azt a kendőt, amelyikbe azt a három zöld levelet bekötötted. Aztán oldd ki elébb azt a végét, amelyikbe az elsőt bekötötted volt-

Kibontja hát a mészáros legény a kendőt. A kis rongyos ember meg ráborítja a levelet a király-kisasszony szemére s azt kérdezi tőle:

— Nos, hogy látsz most, király-kisasszony?

— Úgy látok, mintha sűrű szitán néznék keresztül.

Akkor ráborítja a középső levelet is a szemére s megint kérdezi:

— No, hogy látsz most, király-kisasszony?

— Úgy látok, mint valami nagyon ritka rostán.

Legutóljára ráborítja a harmadik zöld levelet is s újfent kérdezi:

— No, hogy látsz most, király-kisasszony?

— Úgy látok, mint tizenkét éves koromban.

Odaadta hát a király nekik a lányát is, a királyságát is. A kis rongyos ember pedig azt mondta a gazdájának, hogy ő átengedi neki a király-kisasszonyt, vegye el feleségül.

A mészáros legény elvette hát a leányt. Így lett aztán az apósa után a mészáros legényből király.

Egyszer eszébe jut, hogy ő meglátogatja feleségestül apját, anyját. Egybe kiadja hát a parancsot, hogy fogjanak be négy deres szürkét abba a hintóba, amelyikben esküdni voltak. A kocsis meg szénát, abrakot, mit rakjon fel bőven, mert ím útra kelnek.

Avval felültek, a kis rongyos ember a kocsishoz, gazdája meg a felesége pedig a hintóba s hazahajtottak az öreg mészároshoz.

Otthon a fiú elmondta mindenféle sorát, hogy van most már neki országa, királysága, feleségül király-lánya; ő bizony többet nem mészároskodik.

— Most is csak azért jöttem — így mondja tovább — hogy kegyelmeteket, édes szülém, elvigyem oda, ahol én lakom. Kegyelmed, édesanyám, akár egész nap is vagy ülhet a guzsaly mellett, vagy imádkozhatik. Kegyelmed

pedig, édesapám uram, az apósommal majd csak elbeszélget, elpipázgat s úgy tölti az idejét.

Mikor az öregek felkészültek, előáll a kis rongyos ember s ezt mondja :

— Hallod-e te, édes gazdám, kitelt az én időm; eddig volt a szegődésem. Most hát elmegyek. De mielőtt elhagylak, egyet mondok. Eredj te oda, abba az erdőbe, ahol rád ért az alvás s a fejednél az a nagy száraz topolyafa kinőtt. Találsz te ott egy nagy kösziklát, azalatt egy nagy barlangot, abban meg annyi ezüstöt, aranyat és drágakövet, hogy szóró lapáttal tíz ember se hányja ki egy nap alatt. Az mind a tied. — De tudod-e most már, ki vagyok én? Én vagyok az az ember, akit a kád alatt találtál, akit eltemettettél s akinek az adósságát is megfizetted. Ezért hát nekem az Isten megparancsolta, hogy a te jószágodat megjutalmazzam.

Azzal a kis rongyos ember kezét fogott gazdájával s eltűnt.

A volt mészáros legény pedig apástúl, anyástúl felment a királyhoz s éltek szép békében. Talán még most is élnek, ha meg nem haltak.

A zarándok és az Isten angyala.

Egy gazdag embernek igen-igen sok szép báránya volt. Kihajtatta kicsi szolgájával a rétre, hogy legeltesse ott. De meghagyta, hogy a bárányok s a feje! . . . úgy viselje gondjukat. Amint a kis legény a bárányok mellett furulyázgatott, arra jött egy hetyke legényke s addig kötekedett a kis juhászbojtárral, hogy ez botjával úgy fejbe teremtette, hogy a kötekedő legény nyomban szörnyet halt. Megijedt a kis bojtár, széttekintett, hogy nem látta-e valaki, aztán egy árokba temette a holttestet. Mikor este hazament a bárányokkal, hiányzott egy közülük.

A gazdag ember a fiát elküldötte a kis juhászbojtárral, hogy keressék meg az elveszett bárányt. De mikor semmiképpen a nyomára nem akadtak, rátámadt a gazda fia, hogy bizonyosan megette, s úgy megütötte botjával, hogy még egy jajszót sem kiálthatott, szörnyű halált halt. Gondolta a gazda fia: Úgysem lát senki az ég alatt, eltemetem egy árokba. El is temette éppen abba az árokba, hol a másik legényke feküdt.

Azonban mind a két gyilkosságot látta egy zarándok. De mivel a fiú apja gazdag ember volt, nem mert törvényre menni. Gondolta, hogy úgyis hiábavalóság, a gazdag ember kipörli az életből. Imádságra adta hát magát s három egész esztendőn át folyvást azért imádkozott, hogy az Úristen alázza meg a gazdag embert, hogy ő aztán félelem nélkül jelenthesse fel. De az Isten nem hallgatta meg a zarándok

imádságát; a gazdag ember még gazdagabb lett három esztendő lefolyásában. Arra határozta magát ekkor a zarándok, hogy ő bizony többé egy szót sem imádkozik hiába, hanem világiéletet él ezután. Miért imádkozzék ő többet, mikor az Isten a gonoszokat áldja meg s az Istenes emberről megfeledkeznek?!

Elhagyta kicsi házikóját s elindult a világba. Túljárt már hetedhét országon s egy emberre talált, aki egy nagy tűz mellett heverészett. Letelepedett ő is a tűz mellé s ott elbeszélte, hogy mily járatan van.

Azt mondja a másik ember:

— Én is olyan kegyes életet éltem, mint te, de hogy láttam a rosszak boldogulását, a jók sanyarú életét, eltökéltem magam, hogy többé nem kegyeskedem, hanem élek, ahogy Isten más teremtese.

Barátságot fogadtak egyszerre s virradatkor elindultak ketten. Estére beértek egy faluba s a legelső jobb külsejű háznál szállást kértek éjjelre. A gazda, kinek szép felesége volt s egyetlenegy fiacskája, azt mondta: Istené a szállás! — és még vacsorára is meghívta vendégeit. Azután ágyat vetettek nekik s egymásnak nyugalmas jóéjtszakát kívánva, lefeküdtek, elaludtak.

Mikor már mindenki első álmában volt, felkelt a zarándok útítársa s egy késsel elvágta a gyermek nyakát. Azzal felkeltette a zarándokot és szép suttyomban tovább utaztak.

Másnap estére más faluba értek, s ott is találtak egy jószívű gazdára. Ez nemcsak szállást adott, hanem jó vacsorát és bort, annyit, amennyit csak meg győztek inni. Volt a gazdának egy szép ezüst-pohara s vendégeit mind abból kínálhatta. Biztatta, csak igyanak abból a pohárból, ő is mindig abból iszik s más poharat még a szájához sem venne. Lenyugodtak a jó boros vacsora után. De a zarándok társa csak azt várta, hogy a gazda hortyogni kezdjen. Leakasztotta

az ezüst-poharat a szegről, azzal keltette a zarándokot, hogy tovább egy házzal!

Mentek, mentek, sokáig vándoroltak, míg egyszer egy faluban rájuk esteledett. Hát egyszer csak olyan esős idő támadt, olyan sötétség kerekedett, hogy fejszét lehetett volna akasztani rája. Bekérezkednek egy házhoz. De a gazda kikiáltott: A szomszéd jobb ember, mint én! Mennek a szomszédhoz, az is éppen azt kiáltotta. Rendre fogták a házakat, de mindenütt kifizették, hogy: A szomszéd jobb ember, mint én! A legutolsó házban azonban addig kunyoráltak, hogy a gazda, egy vén ember, beeresztette, de akkor sem a házba, hanem a disznópajtába. A vén gazda gondolta magában, hogy azok a gonosz, mérges disznók még darabokra szagatják a két embert, s legalább másnap nem kell nekik kukoricát adatni. A disznók nem bántották a vándorokat és ezek csendesen aludtak reggelig. A zarándok társa ekkor megköszönte a szállást s a vén gazdának ajándékozta az ezüst-poharat jószívűségeért.

Mentek tovább s útközben egy olyan keskeny pallóhoz értek, amelyen egyszerre csak egy ember mehetett által. Azt mondja a zarándok:

— Üljünk le ide, mert látod-e, éppen most lépett egy ember a pallóra, várjuk meg, míg áthaljő.

A társa azonban nem hallgatott rá. Szembe ment az emberrel, s mikor ez szerencsés jónapot kívánt, megragadta, a vízbe taszította. Az bele is fúlt egyszeribe.

A zarándok ezen erősen megbotráncozott s elhatározta, hogy többet nem jár egy úton társával. A pallón túl egy keresztúthoz értek s itt azt mondta a társának:

— Én veled tovább nem utazom. Ha te keletre mégy, én nyugatra megyek.

— Hát miért nem akarsz velem utazni? — kérdezte a társa.

— Azért, mert tovább nem tudom nézni gonoszságaidat. Megölted a jószívű gazda fiát, a másiknak elloptad a kedvelt poharát s odaajándékoztad annak a rossz embernek, ki a disznópajtában adott éjjeli szállást. Most meg a vízbe taszítottad azt a becsületes embert, pedig szerencsés jónapot kívánt.

— Várj csak egy kicsit — szolt az útitársa — ha még neked áll feljebb! Hát te mit tettél? Zarándok létedre elnézted, hogy az egyik ember megölje a másikat és nem szóltál, mert féltél, hogy betörik a fejed. Zarándok létedre nem tudtad bevárni a bűn büntetését, hanem világi életre adtad magadat. Tudd meg, hogy én az Isten angyala vagyok. Tudom az embernek jövődő életét s aszerint cselekszem. Annak a jószívű gazdának azért öltem meg egyetlen fiát, mert szülei elkényeztették volna s lett volna belőle akasztófára való gazember. Ezerszerte több keserűséget okozott volna életével, mint okozott halálával. Annak a másiknak azért loptam el az ezüst poharát, mert elrészegesedett volna, annyira szeretett ivogatni belőle. De így eltökéltte magát, hogy többet nem iszik. Annak a vén gazdának pedig azért ajándékoztam a lopott ezüst poharat, hogy kapjon bele az ivásba s igya meg mindenét. Mert az olyan embernek nem való a gazdagság, aki nem könyörül a szegény utasokon. A pallórol pedig azért taszítottam vízbe ezt a becsületes forma embert, mert éppen akkor indult a gonoszság útjára. Ezt legalább megmentettem a kárhozattól. Te is térj vissza kicsi házikódba s ne siettesd a jó Istent, mert ő szent kegyelme nem késik soha az igazságosztással. Ezt mondván az angyal, fényes lángszekéren felszállott az égbe.

Szerencse és az Áldás.

Volt egyszer egy földhöz ragadt szegény ember. Minden nap kötött egy hát seprűt, elvitte a városba s úgy éldegélt a feleségével egyik napról a másikra.

A város végén ácsorgott a Szerencse és az Áldás. Vetélkedtek, hogy melyik a hatalmasabb, melyik tud több jót csinálni. Mikor éppen legerősebben vitatkoztak, odaért a szegény ember egy jó hát seprűvel. Azt mondja az Áldás:

— Tegyük próbát; itt jó egy szegény seprűkötő ember. Ha én akarom, több seprűt nem hoz a vásárra.

— Jól van — mondja a Szerencse — aztán én is próbálok egyet. Az lesz a hatalmasabb, amelyik gazdagabbá teszi a szegény embert. Majd meglátod, hogy én nyerek, mert a szegény ember a te ajándékod után is köt seprűt, de az enyém után hat ökörrrel hordat a városba búzáat, maga pedig paripán kevélykedik a szekér után.

Megszólítja az Áldás a szegény embert s azt mondja neki:

— No szegény ember, már elég ideje, hogy hordod a seprűt. Megsajnáltam sanyarú életedet; adok hát neked száz forintot, de többet aztán meg ne lássalak seprűvel.

A szegény ember szépen megköszönte az ajándékot. A seprűkön túladott nagy szorgosan s azzal hazaindult, örvendezve a sok pénznek, amennyi még a nagyapjának sem volt soha. A feleségét azonban nem találta és mert nem volt egy istenadta jó zárós helye, a pénzt a korpás ládába tette, maga pedig elfutott az erdőre, hogy fát hozzon, hadd legyen mivel a felesége legalább vizet melegítsen.

Ezalatt hazakerült a felesége. De hogy nem volt amiből ebédet készítsen, hirtelen felmérte a korpát, szaladt a szomszédba egy szűcs mesteremberhez s a korpán puliszkalisztet cserélt. Mire ura hazatért, már kész volt a puliszka. Mikor jóllakott, megyen a korpás ládához, hogy kivegye a száz forintot. Hát bíz ott nem volt se korpa, se pénz.

— Hé asszony, hol a korpa?

— Azon biz én puliszkalisztet cseréltem a szűcsnél — felelt az asszony.

— De hát a száz forintot hová tetted?

— Volt is kendnek száz forintja — pattogott az asszony — nem hogy kendnek, de még a nemzetségének sem.

Szóból szó lett, a szegény embert elfogta a bosszúság, előkapta az ostort és ostorszónál indította a feleségét a szűcshöz.

— Kiesett az eszetek kereke? — kérdezte a szűcs, mikor a száz forintot követelték — hiszen te magad öntötted a csávéba a korpát!

Mit volt mit tenni, pénz nélkül oldalogtak haza s a szegény ember ismét csak kiment az erdőbe, kötött egy hát seprűt s avval elindult a városba. A Szerencse már messziről meglátta s így kezdett incselkedni az Áldással:

— Nézd csak, nézd, Áldás! ahol jön a szegény ember egy hát seprűvel.

Az Áldás nagyon megharagudott, elébe ment a szegény embernek:

— Hogy mer kend seprűt hordani?

Ez elbeszélte, milyen szerencsétlenül járt a száz forinttal.

— No — mondja az Áldás — adok még százat, de többet meg ne lássalak seprűvel.

A szegény ember nagy örömmel hazasietett, de a feleségét most sem találta otthon. Hamarjába a hamvas fazékba dugta el a pénzt. Kiment fáért az erdőre, mialatt a felesége is

hazakerült a szomszédból. Egy csipetnyi liszt sem volt a háznál. Kapta a hamvas fazekat, futott vele a tímárhoz s puliszkalisztet cserélt rajta. A gazda, mikor jól hozzálátott a puliszkához, gondolta magában, hogy előveszi a pénzt, hadd lásson a felesége is nagy összeget. De bizony se hamunak, se pénznek se híre, se hamva.

— Hé, asszony, hol a hamu?

— A hamu? — nyelvelt az asszony — ott a kend hasában

— Hát a száz forint?

Színét se látta annak a szegény asszony.

Előveszi az ostort a szegény ember s a feleségét addig kergeti vele, míg a tímárhoz nem értek. Kérik vissza a száz forintot. A tímár kapta a corholó kést s úgy kiverte házából a szegény embert feleségestül, hogy csodájára gyűlt a falu.

Mit volt mit tenni? A szegény ember elővette megint a kosarát, kiment az erdőre, kötött egy hátravaló seprűt s még aznap elvitte a városba. A Szerencse jó messziről megismerte s most még jobban incselkedett az Áldással.

— Látod-e! Itt a szegény ember, hozza a seprűt!

Az Áldás azt mondta:

— Már én többet nem adok neki semmit, mert látom, nem életrevaló ember. Tégy vele, amit tetszik.

Mikor a szegény ember odaért, azt mondta neki a Szerencse:

— No, szegény ember, adok én neked egy krajcárt, mert látom, hogy nehezen keresed a mindennapi kenyeret.

A szegény ember megköszönte szépen. Avval bement a városba, ott seprűjét eladta s vett az árán lisztet, sót, tojást, a krajcáron pedig vett három diót s úgy indult hazafelé.

Útközben három gyermekre akadt, ezek majd kiásták egymásnak a szemét, úgy összevesztek valamin. Kérdezte a szegény ember:

— Hát ti mi miatt veszekedtek, fiaim?

— Nézze csak, bátyám uram — felelt az egyik — ezt a fényeset együtt leltük s most már nem tudunk megosztozni rajta. Az a fényes pedig egy darab gyémánt volt, amit sem a szegény ember, sem a gyermekek nem tudtak.

Ne veszekedjete, — mond a szegény ember — adjátok nekem, én adok nektek érte egy-egy diót. A gyermekek örömmel ráállottak, a szegény ember pedig hazavitte a kincset, feltette a gerendára.

Beesteledik. Hát egyszer csak olyan világosság lesz a házban, mintha tíz gyertyát gyújtottak volna meg egyszerre. Megörvendett a szegény ember, gondolta magában, hogy ezután már éjjel is kötheti a seprűt, nem kell gyertyára gondolni s így valamicskével többet szerezhet. Amint így örvendezik, hallja, hogy egy szekér áll meg a háza előtt. Egy örmény kereskedő szólott be hozzá egy pipa tűzért, mert más házban már nem látott világot. Meglátja az örmény a ragyogó gyémántot s tüstént megismeri. Kérdi a szegény embertől, hogy mennyiért adná el, mert neki szüksége volna ilyen égő szerszámra a sok ide-oda járásban.

— Jaj, uram, drága portéka az — felelt a szegény ember.

— Adok érte egy véka ezüst húszast — mondotta az örmény.

— Jaj, uram, drága portéka az — kötötte meg magát a szegény ember.

— No hát adok két vékát.

— Nem én, uram, három vékán alól; annyit megér az testvérek között is.

Kezet csaptak. Az örmény tudta, hogy mit vesz és szívesen adott érte három véka húszast. Mindjárt le is mérette a szekérről és behordatta a pénzt. A szegény ember is örvendett a vásárnak, mert nem tudta, hogy mit árul. Gondolta, hogy ebből telik gyertyára is, meg más egyébre is. Másnap megvett egy szép jószágot, vett szántót, kaszálót s még

azon az ősön annyi szép búzát csépeltetett, hogy nem tudott betelni a gyönyörűségével. Vett hat szép ökrött, két lovat szekér elé, egyet hátast s a szent-mártonnapi vásárra olyan szekér búzát vitetett be a városba, hogy a hat ökör alig bírta. Ő maga a háts lovára ült és kísérte nagy peckesen a búzás szekeret.

A Szerencse s Áldás már ott állottak a város végén, mire odaért. Azt kérdi a Szerencse az Áldástól:

— Ismered-e, Áldás, ezt az úri embert?

— Nem én — felelt az Áldás — nem emlékszem rá.

— Pedig ismerhetnéd — mondja a Szerencse — mert a te egyszeri seprűs embered. No ládd-e, hogy gazdag embert csináltam belőle egy krajcárral is.

Az Áldás erre elszégyelte magát és azt mondta:

— Igazad van; most már látom, hogy az áldás szerencse nélkül nem sokat ér.

A király nyulai.

Hol volt, hol nem volt, még hetedhét országon is túl volt, volt egyszer egy szegény asszony. Ennek a szegény asszonynak volt három legény fia. Olyan szegények voltak, mint a templom egerei. Vízze főztek s bottal reá rántottak, úgy éltek egyik napról a másikra. Egyszer a legények megelégték ezt a nyomorúságos életet s rászánták magukat, hogy elmennek hazulról.

Azt mondja egyszer a legidősebb az anyjának:

— Édesanyám, süssön nekem egy kis hamuba sült pogácsát, mert én elindulok szerencsét próbálni.

Süt is a szegény asszony s a legény elindul világgá. Megy, mendegél ország-világ ellen, hegyen-völgyön által s egy aranyos kúthoz ér. Letelepedik melléje, előveszi a

hamuban sült pogácsát s falatozni kezd belőle. Amint ott eddegél, egyszerre csak elébe szökik egy kis egér s azt mondja:

— Hallod-e te, szegény legény, adj egy kicsit abból a pogácsából, éppen hét napja, hogy egy befaló falatot nem ettem.

— Nem bánom én — felelt a legény — ha hetvenhét napja nem ettél is, csak nekem legyen elég.

Erre elcincog nagy szomorúan az egérke, bebúvik egy lyukba, a legény pedig tovább mendegél. Addig ment, addig ment, míg egy király városába nem ért. Egyenesen a király palotájának tartott, leült a kapu eleibe s ott várta a jó szerencsét. Hát egyszer csak kijön a kapun a király maga, meglátja a legényt, még köszön is neki s azt kérdezi tőle:

— Mi járatban vagy te, szegény legény?

— Én bizony, felséges királyom, szolgálatot keresek, ha valahol találnék.

Azt mondja a király:

— Jere csak be, szegény legény, van az én udvaromon száz darab nyúl, ezeket rád bízom. Hajtsd ki a mezőre s úgy vigyázz rájuk, hogyha csak egyetlenegy is el találna veszni, a nyulak s a te fejed . . .

Másnap reggel kihajtotta a legény a száz darab nyulat. De ezek bizony, ahogy kiértek a mezőre, a száz százfelé futott. Szörnyen megijedt a legény, még feléje sem mert nézni a király palotájának, megfutamodott s hazáig meg sem állott. Elbeszéli otthon, hol járt, merre járt, mi minden történt vele.

Itt előállott a második legény, hogy most már ő próbál szerencsét. Erősen fogadja, hogy ő megőrzi azt a száz nyulat, ha addig él is. De bizony ő is úgy járt, mint a legidősebb fiú. Az aranyos kútnál ő is leült falatozni. Az egérke tőle is kért egy kicsit a hamuban sült pogácsából, de bizony

ő sem adott. Aztán addig ment, míg a király városába nem ért, beszegődött a királyhoz, de ahogy első reggel kicsapta a nyulakat a mezőre, uccu! a száz nyúl megint százfelé futott. Hazament a középő fiú is nagy szomorúan.

Most a legkisebb fiú cihelődött neki, hátha neki jobban szolgál a szerencse. Süt az anyja neki is egy hamuba sült pogácsát, akkorát, mint egy jó nagy taligakerék, evvel elindul világgá. Megy, mendegél s elérkezik az aranyos kúthoz. Amint ott eddegél, egyszerre eleibe fut az egérke s igen szépen kéri, hogy az Istenért, az Isten nevében adjon neki egy falat pogácsát, mert éppen tizennégy álló napja, hogy nem evett.

— Jó szívvvel, te kicsi egérke, úgyis talán megsegít a jó Isten, hogy nem kell sokáig ebből a pogácsából élnem.

Megköszöni szépen a kis egérke s azt mondja:

— No te szegény legény, jótét helyébe jót várj. A két bátyádtól kértem már, egyik sem adott. De nem is segítette meg az Isten egyiket sem.

Azzal befutott a lyukba s egy kis kürtöt hozott magával.

— Ezt a kürtöt neked adom — szólta az egérke — tedd el, még hasznát veheted.

— Ugyan bizony, mit tudok én evvel csinálni? — kérdi a legény.

— Csak vidd el — felelt az egérke — s akármiféle veszedelemben légy, fujd meg s minden rossz jóra fordul.

— No — gondolja magában a szegény legény — ha nem használ, nem is árt. Elviszem magammal. Bedugta a tarisznyájába, avval tovább indult s meg sem állott a király városáig s abban is a király palotájának a kapujáig.

Letelepedik a kapuban, hát egyszer csak jön a király.

— Mit keresel te itt, szegény legény? — kérdezi a király.

Elmondja, hogy miben fáradozik, hogy szeretne valami jó helyen szolgálatba állani.

— Éppen jó helyen jársz — mondja a király. — Van száz nyulam, ezekhez ügyes pásztor kellene, mert eddig még nem akadt kedvem szerint való.

Egyszeribe kezet adnak, de a király ugyancsak a lelkére köti a legénynek, hogy egy is el ne vesszen a nyulakból, mert a nyulak s a feje . . .

Jól van. A legény másnap reggel kimegy a mezőre a száz darab nyúllal. De még meg sem szagolják jóformán a fűvet, a sok nyúl, ahány, annyifelé iramodik.

— Hej! — kiált a legény — mit csináljak én most már? Eszébe jut a kürt, elérántja, belefű, hát az a száz darab nyúl egyszerre megfordul s úgy összefut, mint megannyi juh.

Látja ezt a király a palota tornácáról, megrázza a fejét és sehogysem tudja elgondolni, mi úton-módon gyűjtötte össze a legény azokat a nyulakat.

— No megállj! — gondolta magában — azért mégis fog hiányozni legalább egy a százból. Ha egyébért nem, próbára teszem. Mindjárt megparancsolja egy szolgálnak, hogy menjen ki a mezőre egy zsákkal s kérjen a pásztortól egy nyulat a király nevében.

Kimegy a leány, kéri a nyulat, de a legény azt mondja, hogy ő bizony nem ad, még a király nevében sem, mert neki a feje drága.

— De így, de úgy — mondja a leány — vendégség lesz a háznál s a király mind a kettőjüknek a fejét veteti, ha nem lesz nyúl az asztalon.

Ezalatt, honnét, honnét nem, egyszer csak ott terem a kicsi egérke s azt mondja a legénynek:

— Csak adj oda egyet; ne félj. A többit bízd rám!

A legény hallgat az egérke szavára, fülinél fog egy nyulat nagy hirtelen, bedugja a zsákba s a leány elindul vele. Abban a percben csak felszökik az egérke a zsákra s mig a leány százat lép, kirágja a zsák végét. A nyúl kiugrik

belőle s visszafut a többihez. Az egérke pedig leszökött a zsákról, nagy hirtelen felkapott egy tőzegdarabot, belédugta a zsákba s a leány hazament anélkül, hogy valamit észrevett volna.

Elkövetkezik az este. A legény hazamegy s betereli a száz nyulat a nagy kapun. Hát jön elibe a király haragosan, kiabál, hogy csak úgy reng belé az udvar.

— Jere csak, jere, hát mit küldöttél nekem a zsákban?

— Nyulat, felséges királyom — feleli a legény.

Hívják a szolgálót.

— Mit adott neked a pásztor, te leány?

— Nekem bizony, felséges királyom, életem, halálom a te kezeden, igazán nyulat adott.

— Hm — mondja a király — még ilyet nem hallottam világ életemben; hát most már hol a nyúl?

Megolvassák a nyúlseréget egyszer, kétszer, háromszor, de bizony a száznak nem volt híja egy sem.

— No hallod-e te, szegény legény — mondja a király — még ilyen pásztorom sem volt, hogy küldjön is nyulat s mégse hiányozzék a rá bizott nyulakból egy sem. Hát mondd meg, mit kívánsz?

— Csak egy zsák pénzt, felséges uram, mert nagy a szegénység otthon.

A király tüstént méretett egy nagy zsák pénzt, befogott egy szekérbe tizenkét ökröt s azon vitette haza. Volt otthon öröm olyan, hogy még! Még most is élnek, ha meg nem haltak.

Az okos leány.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egy molnárnak egy takaros és okos leánya. Az olyan okos volt, hogy hetedhét ország ellen járt a híre. Meghallja ezt a király. Odaizen neki, hogy van neki a padlásán száz esztendőös kendere, fonja meg azt arany cérnának.

A leány erre visszaizen, hogy van nekik egy száz esztendőös sövényük, csináltasson abból a király arany orsót, akkor szívesen megfonja az arany fonalat. De azt csak nem kívánhatja a király, hogy az arany fonalat haszontalan fa-orsón fonja meg.

Tetszett a királynak a felelet. Megint azt izeni, hogy van neki egy lyukas korsója a padláson, foldja meg azt, ha tudja.

Megint visszaizen a leány, hogy fordíttassa ki hát a király a korsót, mert azt csak nem látta senki, hogy színéről foldoztak volna meg valamit.

Ez a felelet még jobban megtetszett a királynak. Most meg azt izeni, hogy menjen el a leány őhozá, de úgy, hogy mégse menjen; köszönjen is, mikor elébe ér, de mégse köszönjön; vigyen is neki ajándékot, ne is.

Erre a leány elkéri az apjától a szamarat, felül rá, aztán úgy megyen a királyhoz. Otthon egy galambot megfogott, szitával leterítette és elvitte magával. Mikor aztán a király elébe ér, egy szót sem szól, hanem meghajtja magát; aztán a galambot a szita alól elrepíti. Így aztán ment is, nem is; köszönt is, nem is; vitt is ajándékot, nem is.

A király úgy megszerette az okos leányt, hogy mindjárt elvette feleségül.

A kerek kő.

Hol volt, hol nem volt, volt egy szegény ember s ennek egy felesége. Mindkettőjüknek pedig annyi gyermeke, mint égen a csillag, mint réten a fű. A szegény ember halászzal kereste kenyerét. Olyan szegény volt, mint a templom egere. Volt ennek a szegény embernek egy igen gazdag bátyja s ennek annyi gyermeke, mint kákán a csomó. De azért ha a szegény ember nagy szükség idején egy véka életért küldött hozzá, a csúf még így felelt: „Akkor adok egy véka életet, ha te is adsz egy gyermeket.“ Sok gyermeke volt a szegény embernek, de azért mégsem adott neki csak akkorát sem, mint a kis ujjam.

A szegény ember házában egy álló hét óta nem volt kenyér, csak holmi gyökereken élődtek. Midőn heted napra megcsendesült az idő, a szegény ember halászni ment. Már éjjél után kettőt ütött az óra s innen-onnan pitymallani, szürkülni kezdett az idő; ám a szegény ember, egy szálka hal nem sok, de még annyit sem fogott. Százszor is betette hálóját és százszor is kihúzta — hiába.

— Beteszem még utóljára — mondja magában — ha lesz benne, jó, ha nem lesz, az is jó. Legyen meg az Isten akaratja! Vigyázva húzta fel a hálót, kiveti a partra s ime, egy gömbölyű kerek követ húzott ki a vízből.

— Ha csak kő, minek az nekem? Gyermekeim nem ehetik meg. A szegénynek még a szerencséje is szegény! — Ezzel a kerek követ beveti a víz kellő közepébe.

Beteszi a szegény ember újra a hálóját, megint megmozdul a káva, húzza nagy vigyázva s újra benne a kerek kő.

— Én Istenem, hát én már csak követ halászok? Biz Isten, szót se szólnék érte, ha oly gyomrot adott volna, mely a követ is megemészti! — Ezzel a kerek követ újra behajította a víz kellő közepébe.

A szegény ember harmadszor is beteszi a hálóját és ismét benne a kerek kő.

— Istenem, hát már minden hal kővé vált? Minek ez nekem? . . . Bár kenyérré válna! — Most a követ harmadszor is bevetette, de csak úgy a víz szélére.

Hogy nem fogott egy szála halat sem, de meg már el is fáradt, megrázta utóljára a hálóját, leoldozta a káváról, a csuha ujjába tette s avval nagy búsan ment hazafelé. De mégis egyet gondolt s mintha az Isten súgta volna neki, visszafordult s a kerek követ magához vette.

— Jó lesz — gondolá — a gyermekeknek kenyér helyett játszani.

Hogy a háza közelébe ért, a gyermekek kifutottak elébe s kérdezték tőle, nem hozott-e vásárfiát?

— Nem hoztam én semmit — mondja a szegény ember — csak egy kerek követ. Itt van, játszodjatok vele, henger-gessétek a ház földjén. A szegény ember családja ezen a napon is étlen-szomjan feküdt le. De a gyermekek, hogy volt mivel játszani, csak játszottak.

A gyermekek játszanak, játszanak, hengergetik a követ. Egyszer csak elkezd a kő fényesedni s mindig fényesebb, fényesebb lesz, úgyhogy a kis házat egészen betöltötte világossággal, mintha a nap süttött volna. Pedig még csak reggeli három óra volt. A szegény embernek szemébe tűnik ez a nagy fény. Mi dolog az? Se gyertyája, se mécse, mégis olyan világos a viskója!

— Hej, anyjuk! — mondja a feleségének — nézd csak ezt a követ, úgy fénylik, mint a sötétben a revült fa, vagy a Szentjánosbogár, vagy mint a csillag, vagy még ennél is jobban.

— Apjuk! — mondja a halász felesége — hallottam én, hogy van a világon olyan fényes kő, amelyből csak akkora is, mint egy mákszem, megér egy ökröt. Vajjon nem abból a fajtából való-e ez?

Itt a szegény ember elveszi a kerek követ a gyermekektől s dörzsöli fűhöz-fához, falhoz-földhöz, szóval ahhoz, ami a keze ügyébe akadt, míg utóljára egészen fényes lett. Aztán betakarta holmi ringy-rongy ruhával, hogy ne világítson olyan nagyon, hogy aludhassanak a fényétől.

Reggelre kelve azt mondja a feleségének:

— No, asszony, vedd fel a jobbik ruhádat, amit ünnepre tartogatsz, hogy legyen miben Istent dicsérni, és vidd el a királynak ezt a követ ajándékba s mondd, hogy én küldtem. S vigy el magaddal egy tálcscát, talán ad érte egy kis lisztet. Legalább ezeknek az istenadta gyermekeknek lesz miből sütni egy kis hamuban sült pogácsát.

A szegény ember felesége felvette a jobbik ruháját s elment a királyhoz. Hogy odaért, köszönt neki, amint illik:

— Adjon Isten jó napot felségednek!

— Fogadj Isten, szegény asszony, hát mi járatban vagy?

— Az uram küldött egy kis ajándékot. Az ér mellett, a dombtetőn lakik s halászzal keresi kenyerét.

— Ugyan jó asszony, mit hozhatnál te nekem, mikor magadnak sincs? De akármit hoztál, kedves az előttem, mert látom, hogy szívesen adod; azért jöjj be az én királyi hajlékomba.

Bemegy a szegény ember felesége a királyi várba, kibontja a kendőt s leteszi az aranyasztalra a kerek követ. A király alig bírt szóhoz jutni a csodálkozás miatt, mert a kerek kő gyémánt volt, még pedig olyan, aminőt a király addig maga sem látott.

— Hol vetted ezt, szegény asszony?

— Az uram halászni volt és a vízből fogta. Háromszor

vetette bele a vízbe, háromszor húzta ki. Én azt gondolom, hogy azt neki az Isten adta.

— No, szegény asszony — mondja a király — én a gyémántot megtartom magamnak. Hanem tudod, mit? menj haza, hozz három zsákot s az egyiket tele adom arannyal, a másikat ezüsttel, a harmadikat meg rézpénzzel.

A szegény asszony vitt három zsákot, a király pedig az egyiket tele adta arannyal, a másikat ezüsttel, a harmadikat rézpénzzel s még ráadásul két ökröt befogatott a szekérbe s azon küldte haza a három zsák pénzt. Így a szegény emberből olyan gazdag ember lett, hogy párját kellett volna keresni.

— No, édes feleségem — mondja a szegény ember — ezt a sok pénzt meg is kellene már mérni, hogy vajjon hány véka?

— Meg ám, de nincs vékánk! — mondja a felesége.

— Küldj el ahhoz a fősvény bátyánkhoz, tán csak ad egy üres vékát.

Elszalad a szegény ember kisebbik fia a fősvény bátyához, hogy adjon neki egy üres vékát.

— Vékát? — pattant fel a fősvény bátya. — Ki hallott ilyent? Üres vékát? Minek volna az nektek? ha csak titeket sorban meg nem mérni! Nem jól hallottad te azt!

— De biz jól hallottam — erősíti a kis fiú — üres vékát mondtak.

— Én meg csak úgy bolondjában nem adok vékát — mondja a fősvény bátya. — Hanem takarodjál haza s kérdezd meg, hogy üres vagy tele vékát adjak-e?

A szegény fiú sírva-ríva hazaballag s elmondja szülőinek, hogy mit izent a bátya.

— No, nem tesz semmit — csitítja az apja — majd megfizet a jó Isten kinek-kinek érdeme szerint! Szaladj vissza, fiam s ha kérdi, hogy mit mérünk, mondd, hogy pénzt.

Elszalad a fiú ahhoz a jóféle bátyához:

— Köszönteti édes apám bátyám uramat, hogy adjon egy üres vékát, mert pénzt mérünk.

— Pénzt? — csodálkozik a fősvény ember — pénzt? Adok, fiacskám, adok. Hány kell?

— Csak egy — mondja a fiú.

— Itt van, hanem ha hamus lesz a véka, ha azt adtatok el, úgy majd lesz ne mulass!

Hazaszaladt a fiú a vékával s megméri a pénzt. Épp tíz véka volt. Aztán a szegény ember hazaküldte a vékát. De előbb az abronsát köröskörül rakta vert arannyal.

Alig vitte haza a kis fiú a vékát s alig tért vissza, már nyomában kullogott a jóféle bátya.

— Adjon Isten jó napot, édes kedves öcsém — mondja a fősvény bátya.

— Fogadj Isten, bátya, de nagy újság nálunk! Üljön le már nálunk egy kicsit! Mi jót hozott? Ezer esztendeje, hogy nem láttuk!

— Biz én nem hoztam semmit, hanem csak azért jöttem, mert hallottam, hogy pénzmagra tettél szert.

A szegény ember csak hallgat, nem szól semmit, csak merően a jóféle bátya szeme közé néz, gondolván magában: megállj, rossz bátya, majd megtréfállak most egy kicsit.

— Tudod, hogy nincsenek gyermekeim — mondja aztán a fősvény — holtom után úgyis mindenem a tied; mert a koporsóba csak el nem vihetem. Azért, ha megmondod is, hogy hol vetted, csak magadnak használsz vele.

— Hol vettem? — mondja a szegény ember — hát a macskám tegnap fiadzott meg, a királynak pedig annyi az egere, annyi a patkánya, hogy tőlük még enni sem lehet, úgyhogy a királyt, míg eszik, katonáknak kell kivont fegyverrel őrizni. Én tehát kaptam magam, a szűröm a nyakamba akasztottam, a három kis macskát egy tányérra tettem s

odaajándékoztam a királynak. Az úgy megörült neki, hogy egyszeriben tíz véka pénzt méretett ki számomra. Ha nem hiszi, bátya, itt van a kamarában, jöjjön, nézze meg.

— Sohse fáraszd magad, öcsém, elhiszem, minek nézném? De most az Isten áldjon meg! Hazamegyek.

— Ilyen korán? Még a leülő helye se melegedett meg.

— Dolgom van otthon; valamit elfelejtettem, azért sietek oly nagyon — hazudozott a jóféle bátya.

A gazdag ember, alig hogy hazaért, elbeszélte a feleségének az egész dolgot, hogy jutott az ő halász öccse a temérdek kincshez. Aztán kettecskén szépen kifőzték, hogyha az öccsük három macskát vitt a királynak, majd visznek ők akár három zsákkal. Evégett három faluból összeszedték a macskákat. De még a hetedikből is hozták, ahogy hallották, milyen jó ára van a macskának. De nem is csoda! mert aki mit kért, azt adtak neki. Véka búza, zsák burgonya, oldal szalonna, bődön túró és akó bor vándorolt el egy-egy macskáért, úgymint mikorra beszerezték a három zsák macskát, kamra, padlás, pince, verem mind kiürült.

Elkészül a gazdag ember a szolgájával együtt a hosszú útra, befogja négy lovát a kocsiba s felrakja a három zsák macskát. Képzelmű, az a temérdek macska mindenütt, amerre csak mentek, milyen nyavukolást vitt véghez, úgymint ország-világ kiállt csodájára. A gyermekek az egyik falutól a másikig kísérték a kocsit, a kutyák pedig megugatták. S lőn olyan iszonyatos zaj, hogy a gazdag ember szinte megöszült belé. Végre mégis elértek a királyi várba.

— No, Jancsi — mondja a gazdag ember — te maradj itt a kocsinál, majd én bemegyek. De add ide az ostort, hogyha azok a gyalázatos patkányok az orromnak esnek, legyen mivel szétütni köztük.

Beállít a gazdag ember a király elé, köszön neki:

— Adjon Isten jó napot fölségednek!

— Fogadj Isten, gazdag ember. Mi járatban vagy?

— Ajándékot hoztam fölségednek s csak azért nem hoztam be, mivel nem tudtam, hogy hová parancsolja szállíttatni, ide-e vagy máshová?

— Hát mit hoztál nekem, gazdag ember?

— Mit hoztam? Azt hoztam, ami fölséged előtt a legkedvesebb s arannyal, ezüsttel fizet érte.

— Ugyan mi lehet az, gazdag ember?

— Mi lehet? Majd meglátja fölséged. Ha én azt megmondanám, tudom, még a szavamat is megaranyoztatná.

— Node mégis, ugyan mi lehet az?

— Hogy teljék fölséged kívánsága, megmondom: azt hoztam, amit az öcsém hozott s már annak tetszik ismerni személyét.

— Ismerem; az ér mellett a dombtetőn lakik s halázzattal keresi kenyerét.

— Igen, igen! De én sokkal többet hoztam ám, mint az öcsém!

— Nohát, csak hozd be!

Kimegyen a gazdag ember és a szolgájával együtt becipeli a király szobájába a három zsák macskát. Amint a szobába értek, a gazdag ember hirtelen kioldja a három zsákot s kizúdítja a sok macskát.

Hogy már egy álló hétig nem ettek, aztán hogy egy hét óta zsákban voltak: elzüllött, elvadult a sok macska. De tett is olyan csetepatét, olyan pusztítást, amelyet még ember nem látott. Egyik az ablaknak, másik a tükörnek szaladt, harmadik az üvegszekrénybe rontott s ott mindent összevissza tört: üvegeket, azokat a drága poharakat, csészéket s tudja Isten, még mit nem! Hogy ím az ajtók nyitva voltak, a macskák elárasztották az egész rezidenciát s mindent, ami csak törékeny jószág volt, összetörtek.

A király erre emberek után kiáltott. A királyné sikol-

tozott, mert egy macska megkarmolta a karját s piros vére csak úgy csepegett a fehér selyemruhájára. A kis királyfiak meg torkuk szakadtából sivalkodni kezdtek. A nagy lármára és sikoltozásra végre beszaladtak a katonák, ki karddal, ki puskával s agyonverték a macska-tábort.

A gazdag ember nem volt se holt, se eleven. Csak úgy állt ott, mint egy gyermek, aki tudja, hogy rossz fát tett a tűzre s ezért kikap. De mint a gyermek is megugrik a verés elől, ha szerét teheti, úgy a gazdag ember is a nagy zavarban uccu, vesd el magad! kiosont a palotából és szaladt világgá.

Még most is szalad, ha meg nem állt. Nem is mert többet a maga falujába hazamenni, mert otthon „macska-kupecnek“ nevezték. Egyszer csak holt hírét hozták, hogy itt, meg itt az árok mellett megfagyott. Mindenét a halász örökölte. Lett is belőle olyan gazdag ember, hogy még magának a királynak is csak kevéssel volt több pénze.

Az Igazság és Hamisság.

Ezelőtt sok évvel, a napját éppen nem tudom megmondani, az Igazság jól feltarisznyálva útnak indult, be akarta járni a világot. Ment, ment hegyen-völgyön, falun, városon keresztül. Addig ment, míg egyszer előtalálta a Hamisságot.

— Jó napot, földi! — köszön az Igazság — hova, meddig szándékozol?

— Megyek, bejárom a világot — felelt a Hamisság.

— Éppen jó — mond az Igazság — én is odaindultam; utazzunk hát együtt!

— Legyen! — mondja a Hamisság. — De tudod-e, az utazóknak jó egyességben kell ám élni. Osszuk hát meg az útravalónkat!

Itt megegyeztek, hogy először az egyik pogácsáját fogják megenni, azután a másikét. Hogy megéheztek, a Hamisság azt mondja az Igazságnak:

— Együk meg a tiedet előbb, te aztán könnyebben fogsz utazni. Az Igazság bizony közre ereszti az útravalóját s együtt elköltik.

Mikor ez már elfogyott, a Hamisságét is együtt kellett volna elkölteni. Mondja az Igazság a Hamisságnak:

— Barátom, adj már most nekem a tiedből is!

Azt mondja a Hamisság:

— Hadd vájjam ki az egyik szemedet, úgy adok belőle neked is!

Mennek tovább, ismét kér az Igazság. De a másik nem akart különben adni, csak úgy, ha megengedi, hogy az egyik szemét kivájja.

Egyszer úgy megéhezett a szegény Igazság, hogy egy toppot sem tudott lépni. Nem volt szegénynek mit tenni, ő bizony megengedte, hogy az egyik szemét kivájja. Akkor adott neki egy darab pogácsát a Hamisság.

Mennek tovább, ismét megéhezik a szegény Igazság. Kér a Hamisság pogácsájából, de ez azt mondja, nem ad, ha meg nem engedi, hogy a másik szemét is kivájja. Mit volt mit tenni, kénytelen volt azt is megengedni, mert szinte meghalt éhen.

Mennek, mind mennek, ismét kér az Igazság a Hamisság pogácsájából. Most azt mondta a Hamisság, hogy addig nem ad, míg meg nem engedi, hogy mind a két kezét-lábát levágja. Szegény Igazság, neki ugyan megesett! De mit tudott tenni? Az ember az életért mindenét odaadja. Azt is megengedte, csakhogy meg ne haljon éhen.

Most, hogy mindezt megtette, a Hamisság ott akarta hagyni magában. De a szegény Igazság rimázkodott, hogy ne hagyja el őt ily gyámoltalan, hanem tegyen vele annyi barátságot, hogy vezesse el a legközelebbi város kapujához, hogy a vásárosoktól ott alamizsnát kéregessen.

El is vezette a Hamisság, de nem a város kapujához, hanem ott nem messze a hegyen volt egy akasztófa, ahhoz vezette. Ott leültette s ott hagyta. A szegény Igazság megtapogatja, hogy vajjon ott van-e a város kapuja? Ott várta az embereket, de hát egy lélek sem járt arra, csak a szél süvöltözött.

Egyszer csak éjfélkor odamegy három varjú, egy vén meg két fia. Kérdezi a vén:

— Mondjátok meg, mit hallottatok, mit láttatok?

Azt mondja az egyik:

— Én azt hallottam, hogy ma éjtszaka olyan harmat hull, hogyha avval az ember csonka-bonka kezét s vak szemét megmossa, még frissebb lesz, mintha újra született volna. Ezt a szegény Igazság mind hallgatta.

Azt mondja a másik fiavarjú is:

— Én kitudtam, hogy ennek a városnak mit kellene csinálni, hogy a szomjúság miatt mindegyre ne halnának az emberek olyan erősen. A rétben vagyon egy fűzfa, a fűzfa alatt egy malomkő. Ha valaki azt onnan kivenné, éppen olyan szélesen jönne a víz, mint a malomkerék. Evvel mind a három varjú elrepült onnan, olyan gyorsan, mint a szél.

A szegény Igazság nekiáll, a harmatos földön meghengerődzik s öröme a karjai kiépültek. Azután keresgélt, mindenfelé tapogatódzott, s ami burjánt csak kaphatott, arról a harmatot mind a szeme helyére dörzsölte. Mire megvirradt, szerencsésen meglátta a világosságot. Hálát adott az Igazság az ő Istenének, hogy őt, mint igazat, el nem hagyta.

Most az Igazság fogja magát, siet a közellevő városba. Nemsokára érkezett oda, hát látja, hogy minden ember gyászol. Egyenesen elmegy a királyhoz s megjelenti, hogy mi okból jött oda. Igen nagy öröme támadt a királynak. Mindjárt kihirdetteti a városban, hogy nála olyan ember van, aki a városnak bő vizet tudna árasztani.

Az Igazság elmegy néhányad magával le a rétre. Ott a fűzfa alól kiásatja a nagy malomkövet, hát akkora helyről buzog fel a víz, mint a mekkora helyt feküdt a malomkő. Erősen megörvendett a király s az egész népség nagy vígsággal ünnepet tartott.

A király nem is eresztette el az Igazságot, hanem magánál marasztotta. Úgy tartotta őt minden dologban, mint legbizodalmasabb emberét, nagy gazdagságba s boldogságba helyezte.

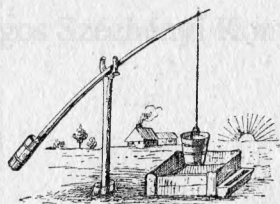
Idő telve a Hamisságnak is elfogyott az útravalója. Kéregetésből kezdett élegetni. De kevés háznál boldogult s étlen szinte meghalt.

Ekkor véletlen reátalál útitársára, az Igazságra, aki most olyan gazdag volt. Kérdi a Hamisság:

— Hát te hogy tettél szert erre a töméntelen gazdagságra? — Az Igazság, ahogy volt, épp úgy elbeszélte neki.

Fogja magát a Hamisság is, fogad egy embert, hogy az ő két szemét is vágja ki, a két karját pedig vágja le, aztán őt is vezesse ki az akasztófához. Úgy teszen az az ember, levágja a két karját, a két szemét kivágja, aztán elvezeti ki az akasztófához s ott hagyja.

Várja, várja a Hamisság a három varjút. Éjfélkor el is jönnek, leszállnak az akasztófára. Egyszer megérezik, hogy ott valaki van, a varjúk bizony leszálltak rája — s mind egy szikráig megették a Hamisságot.

A kívánságok.

Hol volt, hol nem volt, elég az, hogy volt egyszer egy szegény ember s annak egy csinos felesége. Mind a ketten szerették egymást. Csak az volt a bajuk, hogy szegények voltak; egyiknek sem volt semmije sem. Ezért aztán megtörtént, hogy néha egy kicsit összepöröltek és szemére hányták egymásnak, hogy egyiknek sem volt semmije. De azért szerették egymást.

Egyszer este az asszony előbb jött haza, mint a férje, és a konyhában a padkán tüzet rakott, ámbár nem igen volt mit főzni.

— Legalább egy kis levest főzök az uramnak. Mire haza jön, elkészül — gondolta magában. De alig teszi fel a bográcsot a tűzhöz és a tűzre néhány hasáb fát, hogy a víz annál hamarabb felforrjon, ura már hazajön és ő is a felesége mellé a padkára ül.

Ott melegednek a tűznél, mert már hideg ősz volt. A szomszéd faluban épp az nap kezdték a szüretet.

— Tudod-e, mi újság, feleségem? — kérdezi az ember az asszonyt.

— Nem tudom biz én, semmit se hallottam. Hát mondja meg, hogy mi?

— Hát amint jöttem most az uraság kukoricaföldjéről, messziről a sötétben észrevettem, hogy az úton valami fekete folt van. De nem tudtam megismerni, hogy micsoda. Közelebb jöttem, hát uramfia! mi volt? Egy szép, aranyos kis koci, benne egy szép asszony, elül meg szép négy mókus befogva.

— Tréfál kend — szakítá félbe az asszony.

— Nem tréfálok biz én, valóságos igaz. Tudod, milyen sáros a mi határunkban az út. Hát bizony a mókusok a kocsival megakadtak, sehogyse bírtak tovább menni. Az asszony meg nem mert kiszállani a sárba, hogy aranyos ruháját be ne piszkítsa. Én, amint megláttam, el akartam szaladni, mert valami gonosz léleknek tartottam. De ő utánam kiált s kér, hogy segítsen ki a sárból, semmi bajom sem lesz, meg is jutalmaz. Gondolom magamban, hogy bizony jól esnék, ha segítene szegénységünkön. Segítségemmel a mókusok kihúzták a sárból. Ekkor az asszony kérdezi, hogy házas vagyok-e? Megmondom neki. — Hát gazdag vagy-e? — kérdezi tovább. — Dehogy vagyok, alig van szegényebb ember a falunkban. — Nohát ezen segíthetünk — azt mondja — feleségednek három kívánságát fogom teljesíteni. — Ezzel elment, mintha a sárkányok vitték volna. Tündér volt.

— Az ugyan rászedte kendet — mondja a felesége.

— Majd meglátjuk, próbálj csak valamit kívánni, édes feleségem. Erre az asszony hamarjában kimondja:

— Bárcsak volna egy kolbászunk, ezen a szép parázson ugyancsak megsülne!

Alig mondta ki, máris leszállt a kéményből egy lábas, benne akkora kolbász, hogy kertet lehetett volna vele keríteni.

— Ez helyes! — kiáltják mindketten.

— De a másik két kívánságot okosabban kell felhasználnunk. De jó dolgunk leszén akkor! Mindjárt veszek két tinót meg két lovat, egy malacot is veszünk — így szólt az ember.

Eközben levette kalapjáról a pipáját, kihúzta a dohányos zacskót és megtömte. Most rá akar gyujtani, de olyan ügyetlenül veszi az üszköt, hogy a lábast kolbászostul feldönti.

— Az Istenért, a kolbász! Ugyan mit csinál kend? Bár

az orrára nőne kendnek! — kiált bosszúsan az asszony és a kolbászt ki akarja kapni a tűzből.

De ez akkor már a férje orrán lógott, le egészen a lába ujjáig.

— Uram teremtöm, segíts! — így kiált fel megint az asszony.

— Lásd, bolond, oda a második kívánság! — mondja az ura. — Hát ezzel most mit csináljunk?

— Le vesszük — felel az asszony.

— Bizony egészen idenőtt az orromhoz, nem lehet azt levenni.

— Hát levágjuk, másképp nem segíthetünk.

— Dehogy engedem, dehogy hagyom a testemet vágni, a világ minden kincseért sem. De tudod-e, mit, feleségem? Még egy kívánságunk van hátra. Kívánd, hogy a kolbász visszamenjen a lábamba. Akkor megint jó lesz minden.

Az asszony meg így felelt:

— Hát a tinó meg a ló meg a malac akkor hol marad?

— De hiszen, ilyen bajusszal csak nem járhatok!

Sokáig így pöröltek. Utóljára csakugyan rábírta az asszonyt, hogy azt kívánja, hogy a kolbász visszamenjen a lábamba. De ezzel odavolt a három kívánság s ők most is olyan szegények maradtak, mint ezelőtt.

Azonban a kolbászt jóízűen megették. De mivel most átlátták, hogy pörölésük volt az oka, hogy nem lett se tinó-juk, se lovuk, se malacuk, megegyeztek abban, hogy ezután jobb békességben fognak élni. Nem is pöröltek aztán soha. Jobban is ment a dolguk s idővel tinót is, lovat is, malacot is szereztek, mert szorgalmasak és takarékosok voltak.

A királyfi és a felesége.

Egy királyfinak szándéka volt egy igen szép leányt elvenni. Neki nem kellett gazdag családból, csak hogy szép és okos legyen.

Elment tehát megnézni az országokat, hogy egy szép leányra találjon. Amint hallották, hogy az ifjú király utazik, mindenütt kivonultak tiszteletére. Egy faluban talált is egy szép leányra, aki legszegényebb volt a faluban. Éppen a gulyás lánya volt. Azt mondta a leányzó:

— Hogy menjek én hozzád feleségül, mikor olyan szegény vagyok?

— Ne gondold te avval — feleli a király — csak jöjj el hozzám oly föltétellel, hogy sohasem szólsz ellenemre.

Minden megtörtént. Nem is szólt sohasem ellenére a királynak, csak éppen akkor, mikor egypár paraszt utazott arra.

Ez így esett. Egyik paraszt ökörrrel utazott, a másik lóval. A lónak az első állomáson egy éjjel csikója lett és a csikó elment reggel az ökör után. Az ökrös ember nem akarta visszaadni. Azért a másik ember elment panaszra a királyhoz.

A király azt ítélte, azé a csikó, aki után ment. Úgy hát a lovas embernek tüstént távoznia kellett. De a királyné, aki akkor a kertben hintázott, azonnal utána ment és azt mondta neki:

— Te szegény ember, a király majd elmegy az erdőbe vadászni, te meg vígy magaddal egy hálót és tedd egy tuskóhoz. És még egyebet is mondott neki.

Az ember megtette. A király, amint vadászni ment, meglátta és megkérdezte, hogy mit csinál.

— Halászok — mondja a szegény ember.

— Hogy lehet a tuskónak hala? — kérdezi a király.

Erre azt feleli az ember:

— Úgy lehet a tuskónak hala, mint az ökörnek kis csikója.

Mindjárt gondolta a király, hogy a felesége biztatta fel az embert. Azért elmegy és azt mondja a feleségének, ki akkor a tornácon ült, hogy távozzék a házatól és menjen vissza apjához, a gulyáshoz.

A királyné azt mondja:

— Hát mit adsz nekem, édes királyom, emlékül, hogy eddig veled éltem?

— Amit akarsz, ami neked legkedvesebb, azt adom neked — feleli a király.

A királyné valami szert adott férjének az italába, amitől elaludt. Akkor megparancsolta a kocsisnak, hogy fogjon be. A királyt is feltették a kocsira s elvitték a királyné apjához, a gulyáshoz.

Mikor a király felébredt, kérdezte, hogy hol van, hogy miért hozták ide?

A felesége ezt válaszolta:

— Én hoztalak ide, mert magad mondtad, hogy azt hozzam magammal, ami neked legkedvesebb; azért téged hoztalak ide.

A királynak ez nagyon megtetszett, visszavitte a feleségét és holtig élt vele.

A béka komája.

A béka komája.

Egyszer egy szegény asszony elment a Garamra mosni. Meglát ott egy akkora nagy pohos békát, mint a világ. Meg nem állta szó nélkül:

— Hej, béka, béka! én elmennék neked komának, ha engemet hínál.

Harmadnapra csak jön egy vízbefúlt a szegény asszonyhoz, mondja neki, hogy a békának leánya született, jöjjön most el komának, ahogy megígérte.

A szegény asszony el is ment.

Mentek, mendegéltek egészen a Garamig. Ott a vízbefúlt ráütött a vízre egy kis vesszővel, a Garam menten kétfelé vált. Szép száraz út választotta el.

Megindultak a száraz úton. Mikor a meder közepére értek, hát egy nagy kő állta útjukat. De a vízbefúlt ráütött a vesszővel, a nagy kő elgurult, alatta pedig egy nagy lyuk volt. Abban lakott a béka.

Ahogy a szegény asszony bement a lyukba, mindjárt ott találta az első házban a békát. Száraz békanyálból csinált ágyon feküdt, mellette meg egy fényes békateknőben kis magzatja aludt. Anyja ringatta meg dédelgette, hogy: Brekeke, breke, tuú! koaksz tuú! Máskülönben igen szemetes volt a szoba.

A szegény asszony felvette keresztlányát s bármint útálta is a förtelmes kis jószágot, mégis megcsókolta, azután magasra emelte s elmondta, hogy:

*„Óh szép kisdedecske,
Gyönyörű gyöngyöcske,
Szülőid öröme
Nagyot nőjj esztendőre!*

A béka meg arra kérte a komáját, hogy tisztogasson ki nála, de a szemetet ne vesse el, hanem vigye haza. Még a másik szobáját is söpörje ki, de vigyázzon, hogy vagy egy fazekat fel ne fordítson, se a fedőt le ne vegye valamelyikről. Ezzel a béka a falnak fordult és elaludt.

A szegény asszony bemegy a másik szobába. Lát ott a polcokon sok fazekat; mind zöld, mázos szilkék voltak, zöld mázos fedőkkel letakarva. Ő bizony meg nem állta, hogy meg ne nézze, mi van bennük.

Egyenesen odament a polchoz, levette az első szilkéről a fedőt, hát abból csak kiröppen egy hófehér lelkecske s azt mondja suttogva:

— Isten fizesse meg! — avval elszáll.

Levette a másíkról a fedőt. Abból is hófehér lelkecske röpíent ki, az is azt mondta:

— Isten fizesse meg! — s az is elszállt. Így sorba mind kitakargatta a szilkéket. Mindegyikből egy-egy lelkecske szállt el, mindegyik azt mondta:

— Isten fizesse meg!

Már megfordult a szegény asszony, hogy kimegy a szobából, amint az ajtó mellett meglát még egy betakart kettős-fazekacsát. Mindjárt levette arról is a fedőket s kireípentek belőle az ő iker-gyermekeinek a lelkecskéi. A szegény asszony nagyon megörült, mert még csak két esztendővel azelőtt temette el őket. Egyszerre estek be a Garamba.

Elmondták az anyjuknak, hogy amint a vízbe fúltak, a béka mindjárt elfogta a lelküket s azóta itt tartotta elzárva, hogy a mennyországba ne mehessenek. Mert míg a lelkük nem jut a mennyországba, addig a Garam ki nem veti a holttestüket. A vízbefúltaknak mindaddig a békát kell szolgálniok.

Azután a szegény asszony visszatette a két lelkecskét

a kettős-fazekacskába, letakarta s az összesöpört szemét közé a kötényébe dugta.

Akkor aztán elbúcsúzott a békától. De ahogy kiment a lyukból, már nem találta ott a vízbefúltat. Hanem a folyó mégis kétfelé vált előtte, mert két hal összefogózkodva ketté hasította előtte a vizet.

Mikor a szegény asszony a partra ért, a Garam megint összezsapódott. Levette a fedőt a kettős fazekacskáról, kiröppentek belőle a gyermek-lelkek. A Garam pedig abban a szempillantásban kivetett a kövekre két gyermektestet. A lelkecskék áldása foganatos lett; az Isten megfizette a szegény asszony jó tettét, a gyermek-lelkek visszamentek a gyermek-testekbe.

A szegény asszonynak megint volt fia is, lánya is meg pénze is. Mert az a sok szemét, amit a békánál összesöpört volt, mire hazaértek, mind arannyá, ezüstté változott a kötényében.

Azután már igen jó dolguk volt, nem szenvedtek semmi-ben szűkséget.

A hazug és a szót szóra mondó.

Volt egyszer egy szegény ember s ennek egy dologkerülő fia. Vén volt már a szegény ember, de azért a fia még egy szál szalmát se tett volna félre a házban, ha mindjárt megbotlott volna is benne. Pedig már embernői kort ért, már harminc éves is volt. Mindig ott kotnyeleskedett a fazekak körül. Egyebet sem tett, örökkön-örökké csak a két krajcáros cseréppipáját szíttá. Ha kiégett, újra megtömte. De ezt is oly ímmel-ámmal tette, hogy egy álló óráig is elmotyogott vele.

A vén ember mindaddig egy szót se szólt, míg a dolgot bírta. Csendesesen szántogatott, vetegetett, s ha megért az Isten áldása, learatta, kévébe kötötte, keresztbe rakta, majd hazavitte, kicsépelte, felszelelte. A mi dologkerülőnk csak a készhez ült. De mikor az öreg ember már sehogysem bírta a dolgot, azt mondta a fiának:

— Ugyan, édes fiam, hát mire nézed te a napot? Mért nem dolgozol? Miből tartasz te el majd engem öregségemben, második gyermekkoromban?!

— Hahó, apám uram — felelt a dologkerülő — eltar-tom én kegyelmedet hazugságból is. Azért, hogy a szavam beváltsam, mindjárt elindulok ország-világszerte, hogy hazugsággal keressem meg kenyeremet. Majd meglátja kelmed, hogy ez ám csak a jó mesterség!

No jól van. A dologkerülő elindult világgá. A hátára vetette a tarisznyát, kezébe vette a botját s ment, mendegélt hetedhét ország ellen, túlonan túl, innenen innen. Egyszer előtalál egy magaszzerű embert, szóba áll vele s azt kérdi tőle:

— Hej, atyafi, tudsz-e szót szóra mondani?

— Tudok — válaszolt az a bizonyos ember.

— No ha tudsz, úgy jöszte velem! — Mentek, mende-
géltek aztán hetedhét ország ellen. Egyszer előtalálják a
szolgabíró, aki négy lovas kocsin elvágatott mellettük.

A szolgabírónak igen gyanusnak tetszett a két ember.
Azért megállította a kocsiját s azt mondja a hajdújának:

— Hallod-e, Jancsi! Nézd, amott megyen két bujnyik-
forma ember, azok bizonyosan zsványok. Parancsold meg
nekik, hogy tüstént, ebben a szempillantásban itt terem-
jenek a szemem előtt, különben mindjárt vasra veretem a
gazembereket!

Itt a hajdú leugrik a bakról, odaszalad a két emberhez
s tudtukra adja, hogy rögtön jelenjenek meg a tekintetes
szolgabíró úr előtt, mert különben lesz nemulass!

Mit volt mit tenni a két embernek? — ott voltam, ahol
mondták, úgy láttam, amint most — kalaplevéve sompolyog-
tak a kocsihoz.

— Hát, gazemberek, mert a szemetekből látom, hogy
azok vagytok, hogy hínak?

A két ember elmondja, hogy ennek meg ennek.

— Honnan jöttök?

— Pestről — felelt a hazug.

— Hazudsz, gazember, hisz Pest felé mentek!

— Jaj, kérem alásan, valamit ott felejtettünk, hát azért
megyünk — felelt a másik.

— Hát mi újság Pesten? — kérdi tovább a szolgabíró.

— Ott bizony, instálom alásan, nincs egyéb — felelt a
hazug — mint hogy akkora madarat mutogatnak, hogyha
kiereszti a két szárnyát, az egyik vége Pesten van, a másik
meg Budán.

— Ejnye, akasztófára való gazember, hát te még engem
lővő akarsz tenni? ... Hej, Jancsi! hegedűlj csak huszon-

ötöt erre az emberre! — Itt a mi hazugunkat lekapják a tíz körméről s olyan huszonötöt hegedűlnek el rajta, mint a peták.

Mikor a hazug kikapta a maga részét, amint dukál, odalép a kocsihoz s azt mondja a szolgabírónak:

— Megkövetem alásan a tekintetes urat, de én ezt abba nem hagyhatom, hanem a királyhoz apellálok, hogy engem a tekintetes úr minden igaz ok nélkül huszonötig veretett.

Erre a szolgabíró nem szólt semmit, hanem a másikhoz fordult, mondván:

— Szólj te, gazember, igaz-e az, hogy Pesten olyan nagy madarat mutogatnak, hogyha kiereszti a szárnyát, az egyik vége Pesten van, a másik Budán? Hé, felelj rögtön erre a kérdésemre!

— Megkövetem alásan a tekintetes szolgabíró urat — felelt a szót szóra mondó — én Pesten akkora madarat nem láttam, hanem láttam akkora madártojást, hogy huszonégy ember hét öles vasrúddal hengergette.

Itt a szolgabíró gondolkozóba esik s azt mondja magában: Olyan nagy madártojás és olyan nagy madár, hát ki tojta volna azt a nagy tojást, ha nem az a nagy madár, már igaz... Mondom, alig hogy ezt elgondolta magában, azt mondja a hazugnak:

— Édes jó barátom, lehet, hogy igazad van, lehet hogy nincs. Hanem ha elállsz attól, hogy a királyhoz apellálsz, ne, itt van, adok száz forintot pengő pénzben.

A hazug elvette a száz forintot s a felét a szót szóra mondónak adta. A szolgabíró pedig tovább ment.

Most volt már a hazugnak huszonöt mogyorófa-pálcája a hátán és ötven forintja a zsebben. Avval tovább mentek.

Csak mennek, mendegélnek túlonan túl, innenen innen. Egyszer csak elől-utól találja őket a vicispán. Ennek is igen gyanusnak tetszett a két ember, azért megállítja a hintót s azt mondja a huszárjának:

— Hallod-e, Jancsi! — mert így hítták a huszárt. — Nézd csak, amott megyen két bujnyik-forma ember! Azok alkalmasint zsványok. Fogd fülön őket s vezesd elibém.

A huszár leugrik a bakról, szalad a két ember után, hogy álljanak meg, mert a nagyságos vicispán úr szólítja.

Mit volt mit tenni a hazugnak és a szót szóra mondónak? odasompolyogtak a hintóhoz levett kalappal.

— Hát, gazemberek — kezdi beszédét a vicispán — mert a szemetekből olvasom ki, hogy azok vagytok, hogy hínak titeket?

A hazug és a szót szóra mondó megmondják, hogy ennek meg ennek.

— Hát honnan jöttök? — kérdi a vicispán.

— Pestről — felelt a hazug.

— Hazudsz, gazember, hisz Pest felé mentek.

— Jaj, kérem alásan — felelt a szót szóra mondó — valaminket ott hagytuk s azért megyünk.

— Hát mi újság van Pesten? — kérdi tovább a vicispán a hazugtól.

— Ott bizony, megkövetem alásan a tekintetes és nagyságos urat, nincs egyéb, hanem a Duna lángba borult s fenéig égett.

— Ejnye, akasztófára való gazember, hát te még engem lóvá akarsz tenni? ... Hej, Jancsi, állj elő!

Előáll a Jancsi.

— Hegedülj csak erre a semmirekellőre huszonötöt! ... Még ő engem bolonddá akar tenni! ...

Itt lekapják a tíz körméről a hazugot, Jancsi pedig olyan huszonötöt szózott reá, hogy míg él, se felejtí el.

Mikor a hazug kikapta a maga részét, föláll, odamegyen a hintóhoz s azt mondja a vicispánnak:

— Már megkövetem a nagyságos vicispán urat, de én ezt abba nem hagyhatom. Egyenesen a királyhoz apellálok;

mert engem a nagyságos vicispán úr minden törvény és igaz ok nélkül veretett meg.

Erre a vicispán nem szólt semmit, azt is lassan mondta, hanem odafordult a szót szóra mondóhoz s azt kérdi tőle:

— Hát, gazember, igaz-e az, hogy Pesten a Duna lángba borult s fenéig kiégett?

— Megkövetem alásan a nagyságos vicispán urat — felelt a szót szóra mondó — én azt egész bizonyossággal nem merem állítani, hogy a Duna lángba borult és fenéig kiégett volna, mert nem láttam. Hanem azt láttam, hogy a pesti és budai piacokon annyi a sült hal, hogy azokat az irdatlan nagy házakat tetézi.

A vicispán gondolkozóba esik s elgondolta magában: Annyi a sült hal, hogy a házakat tetézi, hát honnan volna az, ha nem onnan, hogy a Duna csakugyan lángba borult s fenéig kiégett... már igaz... Mondom, alighogy ezt elgondolta, azt mondja a hazugnak:

— No, édes fiam, lehet, hogy igazad van, lehet, hogy nincs. Hanem azt mondom én neked, hogyha elállsz attól, hogy a királyhoz apellálsz, ne, itt van kétszáz forint.

A hazug megkapta a kétszáz forintot s felét a szót szóra mondónak adta, a vicispán pedig tovább hajtattott.

Így volt már a hazugnak százötven forintja és ötven mogyorófa-pálcája. Avval aztán tovább mentek.

Csak mennek, csak mendegélnek hetedhét ország ellen, túlonan túl, innenen innen. Egyszer látnak feléjük közeledni egy hatlovas hintót, amelyben maga a főispán ült. Elöl inas, hátul hajdú, a hintó mellett pedig hat huszár nyargalt.

A főispán elhajtát a hazug és a szót szóra mondó mellett. Ennek is igen gyanusnak tetszett a hazug és a szót szóra mondó; azért megállította a hintóját s azt mondja a Jancsinak:

— Hallod-e, Jancsi — mert közbe legyen mondva, így hítták az egyik huszárt — hallod-e, Jancsi, nézd csak, amott

megyen két bujnyik-forma ember, akik alighanem zsványok. Nosza, fogd csak fülön, hozd ide az én szemem elé!

A huszár utána rugtat a két jó madárnak s csakhamar beéri őket.

— Hej, atyafiak, megálljanak csak kendtek, mert a méltóságos főispán úr hívja!

Mit volt mit tenni a hazugnak és a szót szóra mondónak? odaállítanak a főispán elé kalaplevéve. A főispán így szól nekik:

— Hát, gazemberek, mert a szemetekből látom, hogy azok vagytok, hogy hínak?

A hazug meg a szót szóra mondó megfelelték a kérdésre, hogy ennek meg ennek.

— Hát honnan jöttök, gazemberek? — kérdi tovább a főispán.

— Pestről — felelt a hazug.

— Hazudsz, gazember, hisz Pest felé mentek.

— Jaj, kérem alásan — felelt a szót szóra mondó — ott felejtettünk valamit, most azért megyünk.

— Hát mi újság Pesten?

— Ott bizony, megkövetem alásan a méltóságos főispán urat, szólt a hazug, nincs egyéb, mint hogy meghalt a Jézus Krisztus, azért az egész város gyásszal, feketével van bevonva.

— Ejnye, akasztófára való gazember, hát te engem még lóvá akarsz tenni?.... Nosza fogjátok meg s hegedüljete csak el rajta vagy huszonötöt.

Itt a mi hazugunkat lekapják a tíz körméről s olyan huszonötöt sóztak rá, hogy míg él, sem felejt el.

Mikor a hazug kikapta a maga részét, amint dukál, föláll, odamegy a főispánhoz s azt mondja neki:

— Megkövetem alásan a méltóságos főispán urat, de én ezt abba nem hagyhatom. Egyenesen a királyhoz apellálok, mert engem a méltóságos főispán úr minden törvény s minden igaz ok nélkül veretett meg.

Erre a főispán nem szólt semmit, azt is lassan mondta, hanem a szót szóra mondóhoz fordult s azt mondja neki:

— No, te gazember, hát igaz-e az, hogy Pesten meghalt a Jézus Krisztus?

— Megkövetem alásan a méltóságos főispán urat, én azt egész bizonyossággal nem merem állítani, hogy Pesten a Jézus Krisztus meghalt volna, mert nem láttam. Hanem azt láttam, hogy ott a földtől kezdve egész a magas égig mennyei lajtorják vannak támasztva, amelyeken feketébe öltözött angyalkák járnak le és fel.

Itt a főispán gondolkozóba esik s elgondolta, hogy minek volnának a földtől az égig támasztott mennyei lajtorják, ha csakugyan a Krisztus nem halt volna meg. Mondom, mikor ezt mind elgondolta, azt mondja a hazugnak:

— Hallod-e, barátom, lehet, hogy igazad van, lehet, hogy nincs. Azért ez szóm és mondásom, hogyha elállsz attól, hogy a királyhoz apellálsz, ne, itt van, adok háromszáz forintot pengő pénzben.

A hazug a háromszáz forintot szépen felvette s a felét, százötven forintot, a szót szóra mondónak adta. Így volt már a hazugnak háromszáz forintja és hetvenöt mogyorófa-pálcája. Aztán elváltak egymástól. Az egyik jobbra, a másik pedig balra ment s mindegyik szerencsésen hazajutott.

— No, apám-uram — szólt a hazug — itt van, háromszáz forintot szereztem össze hazugsággal. Hanem a dolog végén egy kis csombók van, már mint hetvenöt darab mogyorófa-pálca. Ezeket én tanulság okáért magamnak tartom meg, a háromszáz forintot pedig átadom kegyelmednek, hogy legyen miből élnie.

A hazug aztán hozzálátott a munkához, megfogta az ekeszarvát s ezt mégis könnyebbnek találta, mint azt a hetvenöt mogyorófa-pálcát. Eddig volt, mese volt, talán igaz se volt.

Dongó meg Mohácsi.

Hol volt, hol nem volt, én se tudom, hol volt, te se tudod, hol volt, volt a világnak két legszélső szegletében két regiment, ebből mindegyikből eleresztettek fellábra egy-egy katonát. Ennek a két katonának nem volt se országa, se hazája, hanem elindult mindegyik arra, amerre az orra állott. Egy nagy városba, ahol éppen vásár volt, egyszerre ért be mind a kettő. Elkezdtek a vásárban kódorogni, de se nem adtak, se nem vettek, mert nem volt miből. Váltig törték a csürhejárást,*) miképpen lehetne egy kis pénzmagra szert tenni? Utóljára mindegyik gondolt valamit. Az egyik kiment az erdőbe, tele szedett egy zsákot gubaccsal. Avval megfordult, ment a vásárra, hogy majd rászéd valakit, eladja dió helyett. A másik meg szedett egy zsákra való kukoricaselymet, azt akarta eladni gyapjú gyanánt.

Sokáig árulgatták a portékájukat, de láthatlanban senkinek sem kellett. Egymással is találkoztak sokszor, de nem szólították meg egymást. Utóljára az, amelyik gyapjút árult, megszólította a másikat:

— Mit árul kend, atyafi?

— Diót. Hát kend?

— Én meg gyapjút árulnék, de senkinek se kell láthatlanban, pedig én úgy akarom eladni.

— Én is úgy akarnám a diómat. Tudja kend, mit? cseréljünk!

* Az eszüket.

Elcserélték a zsákot látatlanban, avval ott hagyták egymást, szaladtak ki a vásárból. Amint kiértek, meg akarta mindegyik nézni, hogy milyen diót meg gyapjút kapott. Akkor látták meg, hogy rászédtek egymást. Mindjárt visszafordult mindegyik, a vásár közepén találkoztak.

— No, koma — mondja a gyapjús — látom, hogy kend is olyan nagy zshivány, mint én, én is olyan nagy zshivány vagyok, mint kend. Hanem tegyük össze a keresetünket, csaljuk együtt a világot.

— Nem bánom — felelt a másik — hát hogy hívják kendet?

— Dongónak. Hát kendet?

— Mohácsinak.

Itt a két gézengúz elkezdte törni a fejét, miképpen lehetne legkönnyebb szerivel, legkevesebb dologgal elélni. Utóljára arra határozták, hogy elmennek szolgálatot keresni. Találtak egy vén boszorkányra. De annak csak egy ember kellett volna, ők pedig egymás nélkül nem szegődtek el. Hanem kötötték magukat nagyon az öreg asszonyra. Az öreg asszony váltig mondta, hogy neki csak egy ember kell, hogy nála csak egy tehénnek kell gondját viselni, hogy mit tudna csinálni két ember egy jámbor tehén körül, hogy így, hogy úgy. De a két obsitos nagyon belekapcáskodott, utóljára megfogadta őket. Örült a két obsitos, mint bolond a garasnak, mert hát mi dolog van egy tehén körül? Úgy egyeztek meg, hogy egyik kihajtja a tehenet a legelőre, a másik kitisztítja az istállót.

Első nap Dongó hajtotta ki a tehenet. Szerzett magának egy hosszúszerű pipát meg egy szalmaszéket, hogyha majd kiér a mezőre, a székre ráül, a hosszúszerű pipára meg rágyújt s pőfékel, mint egy török basa. A tehén meg szép csendesen legelget körülötte. Mohácsi se akarta meg-

erőltetni magát a munkával. Ő meg úgy gondolta ki, hogy reggel kitisztítja az istállót, azután egész nap alszik, csak enni kél föl.

El is indult reggel Dongó. Kenyeret, szalonnát tett a tarisznyába, a széket a hátára kötötte, a hosszúszárú pipát a kezébe fogta. De alig hogy a városból kiértek, a tehén nekiindult a szaladásnak. Dongó utána. Mikor már nagyon kifáradt Dongó, a tehén megállott, legelt egy kicsit, azután megindult, megint szaladt. Ez így tartott egész nap. Szegény Dongó majd kifűtta a lelkét, mikor este hazaért. De Mohácsinak se ment jobban a dolga. Reggel hozzáfogott a ganéj kihányásához. De amint egy lapáttal kilökött, kettővel lett helyette, úgyannyira, hogy csak késő estére lett vele készen. Akkor kiállott az utcaajtóba, várta Dongót. Kis idő múlva haza is hajtotta Dongó a tehenet.

— Na, pajtás — kérdi Mohácsi — hogy ment dolgod?

— Nagyon jól, pajtás, mert alig hogy kiértem a városból, olyan szép fűre találtam, hogy térdig ért a vad lóhere. Ott a kis székre ráültem, a pipára rágyujtottam, úgy töltöttem az időt. Hát te mit csináltál egész áldott nap?

— Hát reggel kihánytam azt a két-három lapát ganéjt, azután lefeküdtem, aludtam délig. Délben felkeltem enni, azután megint ledültem; csak az előbb ébredtem fel. De holnap te maradj itthon, majd én kimegyek a tehénnel. Tudom, jóízűket alszol.

Dongó csak úgy szűr alól röhögött. — No, majd nem alszol te — gondolta magában, de nem szólt semmit.

Második nap csakugyan Mohácsi ment ki, még pedig elkérte a széket meg a hosszúszárú pipát Dongótól. De csak úgy járt, mint azelőtt való nap Dongó, majd elkopott a lába, annyit szaladt. Dongó is otthon hozzáfogott a ganéj kihányásához, de bizony már lefelé csúszott a nap, mikorra

készen lett vele. Mohácsi is hazaért a tehénnel, de még akkor is mérges volt. Nekiesett Dongónak:

— Hát mért nem mondtad nekem, hogy olyan szilaj az a tehén?

— Hm! hát te mért nem mondtad, hogy olyan szilaj az a ganéj?

Itt elkezdtek tanakodni, hogy mi lehet a dolog bibéje? Utóljára is oda lyukadtak, hogy az ő gazdaasszonyuk boszorkány, hát másnap ott hagyják.

Ezt a beszélgetést meghallotta az öreg boszorkány. Tudta, hogy a két cseléd majd a bérét kéri, de rá akarta őket szedni. Azért a szolgálójának azt mondta:

— Majd ha mondom, hogy hozz pénzt a veremből, te ne szólj semmit, csak azt kérdezd: melyikből hozzak, a sárgából, fehérből vagy a veresből? Akkor fordulj ki egy kis időre s hozd be ezt ni. Avval odaadott a cselédjének egy csomó rézpénzt.

Reggel csakugyan beállított a két obsitos a fizetést kérni. A boszorkány beszólította a szolgát.

— Marcsa te! hozz egy félkötő pénzt a veremből.

— Melyikből hozzak, a sárgából, fehérből vagy a veresből?

— Most csak a veresből.

A két obsitos összenézett; azután elkezdtek lesekedni az ablakon, hogy merre megy a szolgát. Hát látták, hogy a kertben, annak is a külső szegletében van az a verem. Kacsingattak egymásra, hogy nem nehéz lesz abból lopni. De nem szóltak egy szót sem.

Nagysokára beérkezett a szolgát. A vén boszorkány kifizette a két obsitost, avval útnak eresztette Isten hírével. Ezek alig várták, hogy besötétedjék. Szereztek egy kötelet, a zsákjuk még akkor is megvolt. Elindultak lopni. A kert kerítésén hátul bemásztak, a veremre is csakhamar ráakadtak. Ott aztán elkezdtek tanakodni, hogy melyik menjen le.

— Eredj le te — mondja Dongó — soványabb is vagy, könnyebb is vagy. A kötelet a derekadra kössük, úgy leeresztelek. Odalent a zsákot tele rakod. Először azt húzom fel, aztán téged.

Mohácsi is ráállott, lement a verembe. Odalent elkezdt tapogatódzani, hát nem talál egyebet, csak dirib-darab csontot, döglött egeret, békát.

Dongó csak kérdezgette odafent:

— Megtaláltad-e? Van-e sok? Húzzam-e már?

Mohácsi nem merte megmondani, hogy mire akadt, mert félt, hogy a cimbora ott hagyja. Csak biztatta, hogy mindjárt tele lesz. Míg így biztatgatta, addig belebútt a zsákba. Mikor jól elfészkelte magát benne, nagyot kiáltott:

— Húzzad pajtás, tele van már!

Dongó felhúzta a zsákot, hátára kapta, avval, mintha puskából lőtték volna, úgy ellábolt onnan. Mohácsinak a veremben (mert ő azt gonodolta, hogy az ott maradt) azt se mondta: papucs. Cipelte a zsákot árkon-bokron keresztül, majd megszakadt bele. Mikor kiért a városból, megszólalt Mohácsi a zsákból:

— Ne emelj már tovább, pajtás, megelégeltem már.

Dongóban is felfortyant erre a méreg, hogy őt így rászédték.

— Ejnye, imilyen-amolyan teremtetted, hát téged cipellek én?!

— Hát pajtás — felel Mohácsi — tudtam én azt, hogyha megmondom, hogy mire akadtam, ott hagysz, mint szent Pál az oláhokat, hát csak jobbnak gondoltam így.

Erre Dongó is megjuhászodott, mert látta, hogy most is ő volt a kutyább. Kikérdezte Mohácsit, hogy hát mit talált.

— Egyebet nem, pajtás, mint dirib-darab csontot, egeret, békát.

Most elkezdték tanakodni, hogy miképpen kellene

kenyeret keresni? Hát arra határozták, hogy majd csak megélnek valahogy, biz ők nem dolgoznak. Ha nem csordul, cseppen. Nem is gondolkoztak tovább, hanem elindultak azon az úton, amelyik legjártabb volt. Mentek, azt se tudták, hová. Amint így mendegéltek, előtaláltak egy kocsmát. Ez a kocsmá egészen körül volt akasztófával, az akasztófán meg mindegyiken egy-egy ember lógott. De a két obsitos azért bement. Dongó nem állhatta szó nélkül, megkérdezte a kocsmárosról:

— Ugyan, nagy jó uram, miért van ez a sok ember itt felaggatva? Mi bünt követhettek azok el? Sok országot-világot bejártam, de ilyet nem láttam még sehol.

— Hát biz az, katona uram, csak azért van, hogy volt a mi királyunknak egy gyűrűje, abban olyan kő volt, hogyha a király befelé fordította, meglátta az egész világot, ha kifelé, akkor meg őt látta meg az egész világ. Ez a gyűrű a minapában elveszett, senki se tudja, hol van. A király kihirdettette az egész világon, hogy aki meg tudja mondani, hogy a gyűrűje hol van, azt olyan úrrá teszi, mint egy kis király. De aki bizonyosat nem tud mondani, az hozzá se fogjon, mert ha igazat nem mond, felkötteti. Ezek itt mind jövőendő-mondók voltak, de egyik se tudott igazat mondani, hát biz ő kegyelmüket felhúzták.

Dongónak se kellett egyéb, amint ezt meghallotta.

— Én is jövőendő-mondó vagyok — mondja a kocsmárosnak — jelentsen meg a felséges királynál.

A szegény Mohácsi váltig rángatta hátul, hogy: — Majd téged is felakasztanak! — nem használt semmit, annál jobban erősítette, hogy ő is jövőendő-mondó.

A kocsmáros mindjárt lóhátas embert küldött a királyhoz hírt adni, ki s mi van nála. A király, amint ez értesére esett, mindjárt négylovas hintót küldött a kocsmároshoz. Dongó abba beleült, a kocsmárosnak pedig megparancsolta,

hogy amíg ő visszajön, Mohácsinak adjon mindent, amit csak parancsol. Jól is hozzáfogott Mohácsi, egész nap mindig evett-ivott, vagy kellett, vagy se. De mégis fúrta az oldalát, mi lesz hát a Dongó sorja? azért is, hogy nagyon összeszoktak már, de még inkább azért, mert nem volt egy árva sustákja*) se, az adósság meg már sokra ment. Feltette hát magában, hogy majd ha látja, hogy Dongót hozzák, elszökik. Míg Mohácsi így töprenkedett, Dongónak is jól ment a dolga.

Amint Dongó bement a királyi palotába, mindenki nagy tisztességet mutatott iránta. Adtak neki egy külön szobát, oda Dongó bezárkózott. Amint így magában volt, elővett egy kalendáriumot, amit még a kocsmából lopott volt el, azt kinyitotta. De olvasni nem tudott, hát csak elkezdett muto-gatni hol a fehér papirosra, hol a fekete betűkre, hol meg a veres cifraságra s mondogatta nagy fennszóval:

— E'fehér, e' fekete, e' veres; e' fehér, e' fekete, e' veres.

Váltig hallgatódzott kívülről mindenki, vajjon mit beszélhet a jövőendő-mondó, de nem tudták jól megérteni. Legjobban fülelt a királynak három inasa, a kik a gyűrűt ellopták volt. De azok se tudtak semmire se menni. Ezt a három inast, az egyiket Fehérnek, a másikat Feketének, a harmadikat Vörösnek hívták.

Itt Dongó bement a királyhoz, kért tőle három napi várakozás- és szabadság-időt, mert annyi idő alatt tudja csak megmondani, hol van a drágálatos arany gyűrű. A király szíves-örömet adott volna hatot is, csakhogy megkerüljön a kedves jószág. Erre Dongó megint visszament a maga külön szobájába, ott mondogatta a maga mondókáját.

Eltelt az első nap. A király beküldte Dongóhoz a Fehér nevű inast, hogy hívja ebédelni. A mint benyitotta az ajtót,

*) Fillér.

éppen akkor mondta Dongó, hogy: „E' fehér.“ Nagyon megijedt erre az inas, mert azt gondolta, hogy az ő nevét mondta. De azért csak összeszedte magát s elmondta, hogy miért jött. Dongó nagyot fohászkodott s azt mondta rá:

— No, hála Istennek, elértem már egyet — Ő az ebédet gondolta, de a szolga magára értette. Már bizonyosnak vette, hogy a jövőendő-mondó mindent tud. Szalad nagy ijedten a cimboráihoz. Tanakodtak, mi tévők legyenek?

— Legjobb volna kiegyezni vele — mondja az egyik — mert ha megmondja a királynak, hogy mi voltunk, mind a hármunkat felhúzat.

— Várjunk még egy napot — mondja a másik — hátha nem is mi ránk értette.

Másnap a király a Fekete nevűt küldte be, hogy hívja a jövőendő-mondót ebédelni. Amint bement a szobába, éppen akkor mondta Dongó, hogy: „E' fekete.“ A szegény inas majd sóbálvánnyá változott, annyira megijedt, mikor a nevét hallotta. De csak mégis elrebegte valahogy, hogy miért küldte a király. Nagyot fohászkodott erre Dongó:

— No, hála istennek, elértem már a másodikat is.

Az inas amint ezt meghallotta, alig tudott kitérőrogni a szobából. Mindjárt elhatározták, hogy odaadják a gyűrűt a jövőendő-mondónak s lekenyerezik, hogy ne adjon ki rajtuk. Be is mentek hozzá mindjárt ebéd után. Dongó akkor is olvasta a kalendáriumból nagy bölcs pofával: „E' fehér, e' fekete, e' veres.“

— Már jövőendő-mondó uram — kezdte el az első inas — látjuk, hogy abból a könyvből megtudta, hogy mi loptuk el a gyűrűt. Most hát azért jöttünk, hogy a gyűrűt általadjuk jövőendő-mondó uramnak. Azonfelül meg is fizetünk jól, csak el ne vádoljon a felséges királynál.

Dongó nagyon megörült, de azért úgy mutatta, mintha mindent tudott volna. Kiegyezett az inasokkal, hogy nem

árulja el őket, ha jól megfizetnek. Azok megadták, amit kért.

Harmadik nap ebéd közben kérdezte a király Dongótól:

— No, jövődö-mondó uram, eltelt a három nap, tud-e már valamit a gyűrűről?

— Tudok bizony, felséges király. De még most nem mondhatom meg, mert nem telt el a kitűzött idő; még egy éjszaka van hátra. Ha most idő előtt elmondanám, elveszteném minden tudományomat. De holnap reggel, mikor felkel felséged, mindent megmondok.

Ebéd után Dongó bement a maga külön szobájába. Ott addig törte az eszét, míg kitalálta, mit csináljon a gyűrűvel. Volt a királynak egy igen kedves pávája. Még fiók korában kapta, maga nevelte fel. Mindennap maga etette a tenyeréből. Nem adta volna egy borjas téhénért. Láttá Dongó, hogy ez mindig a király körül serteptért. Feltette magában, hogy akárhogy mint, evvel eteti meg a gyűrűt. Reggel felkelt korán, mikor még mindenki aludt a háznál. A páva akkor ott járkált az udvaron. Dongó szépszerivel magához édesgette, elkezdett neki kenyérdarabokat hányni. Egyszer aztán egybe bele csinálta a gyűrűt, azt vetette oda neki. A páva azt is megette.

Alig hogy evvel készen volt, hogy a pávát elkergette magától, kijött a király is a ház elébe. Dongó odamegy hozzá:

— No, felséges uram, eltelt az idő, megmondhatom, hogy hol van a gyűrű. A pávát ölesse meg felséged, annak a begyében van. Egyszer, mikor mosakodott felséged, letette maga mellé, a páva odament, bekapta, még most is a begyében van.

— Jól van — mondja a király. — De ha nem lesz ott a gyűrű, halálnak halálával hal meg jövődö-mondó uram, amiért azt a kedves állatot megöleti. Azért jól meggondolja a dolgot, azt megmondom.

De Dongó nagyon erősítette: ő tudja, hogy ott van a gyűrű, kiolvasta ő azt a könyvből, azért hát csak meg kell öletni a pávát. Megölték. Ott nézte a király és a királyné, amikor felbontották. Hát amint hasítja a szolgáló a begyét, csak gördül ám ki belőle a gyönyörűséges gyűrű.

Nagyon megörült ennek a király is meg a felesége is. Össze-vissza ölelték-csókták Dongót. Azután összecsődítettek sógort, komát, mindenféle atyafit; nagy dinom-dánomot csaptak.

Ebéd után kísértált a királyné Dongóval karonfogvást a kertbe. Amint ott sétálnak, egyszer fog a királyné egy nagy dongó-legyet.

— No, jövődö-mondó uram, találja ki, mi van a markomban? Száz arany a díja.

Dongó megvakarta a fejét, elkezdett mormogni magában:

— No, Dongó, most szorultál meg.

— A biz a — mondja a királyné — megnyert jövődö-mondó uram, egy nagy dongó volt.

Amint mennek odább, megint megszólal a királyné:

— Ennek a kertnek a hátulján van egy vadállat, találja ki jövődö-mondó uram, micsoda? Száz arany a díja!

Dongó látta, hogy elébb-utóbb csak megtudják, hogy nem jövődö-mondó, felsóhajtott hát szomorú pozával:

— Már látom, hiába csúri-csavarja a farkát a róka, utóljára is a verembe esik!

— A biz a, már megint megnyert jövődö-mondó uram, egy róka van odahátra a veremben.

Nagyon megörült Dongó, hogy megint így kiránthatta magát a sárból. Nem is felelt aztán semmire. Akármit akartak vele kitaláltatni, mindig csak azt mondta:

— Azt tartja a törvényünk, hogy háromnál többre nem szabad jövődölni egyszerre.

Másnap előállott a hat lovas hintó, Dongó felrakatta a

sok pénzt, maga is beleült, elbúcsúzott a királytól, avval hajtattott a kocsmához.

Mohácsi akkor is ott leste az ajtó előtt, hogy mikor viszik már a cimboráját akasztani? Hát egyszer látja, hogy megy arra egy hintó hat gyönyörű lóval. Nézi jobban, látja, hogy Dongó ül benne. Azt gondolta, hogy álmodik. De csak aztán bámult még, mikor Dongó leszállott s hordatta be a teméntelen sok kincset. Elkezdte tudakozni, hogy miben áll a dolog?

— Akárhogy van, akármint van, pajtás, csakhogy sok pénzünk van, ehetünk-ihatunk, amennyi csak kell. Látod így van az: aki mer, az nyer.

Hozzá is fogtak a vígalomhoz, aki csak a tájékára ment annak a kocsmának, mindenkit megvendégeltek. Lakodalom volt éjjel-nappal, hegyen-völgyön. Volt pénz, mint polyva.

De hiába, akármilyen hosszú a kolbász, még is van annak vége. A két obsitos pénze is elfogyott, úgyannyira, hogy már tartoztak is a kocsmárosnak. Itt összeültek tanakodni, hogy mitévők legyenek? Arra határozták, hogy legjobb lesz elszökni, ott hagyni a kocsmárost a faképnél. Még akkor éjtszaka összeszedték amijük volt, egy nagy lámpást is loptak a kocsmárostól, búcsút vettek a kapufélfától, avval elindultak az erdőbe.

Amint ott kódorognak, egyszer mintha valami zsinatot hallanának. Fülelnek jobban, csakugyan hallanak valami veszekedés formát. Mennek arra, hát egy temető közepén egy leomlott templom fala mellett találják magukat. Benéznek az ablakon, látják, hogy tizenkét zsvány osztozkodik temérdek sok aranyon, ezüstön. Azon marakodnak.

Sokáig gondolkozott a két obsitos, mindegyik azon törte a fejét, hogy milyen jó volna azt a pénzt azoktól elcsipni. Egyszer megszólal Mohácsi:

— Próbáljunk itt szerencsét, pajtás, hátha el tudnánk riasztani ezeket a zsványokat. Tegyük úgy, mintha kísértetek

volnánk. Ha megijednének, jó volna azon a pénzen megosztani.

Dongó helyben hagyta. Csak azon tanakodtak még egy kicsit, hogy mi módon fogjanak hozzá? Utóljára csak kisütötték.

Dongónak volt egy nagy fehér katona-köpönyegje, azt magára terítette, úgyhogy a feje se látszott. A lámpát a kezébe fogta, bement lassú lépéssel a templomba a betyárok közé, odabent elkezdte vastag hangon, mintha fazékba beszélt volna:

— Keljenek fel, akik itt ezer esztendővel ezelőtt eltemetkeztenek, imhol jön az ítélet, minden embernek számolni kell magával!

Mohácsi azalatt kívülről mindenféle köveket, csontokat hajigált a betyárok közé s kiabálta hol vékonyan, hol vastagon, mintha ezeren is lettek volna odakint.

— Jövünk, uram, mindnyájan! jövünk, uram, mindnyájan.

A betyárok erre a nagy mennykő lármára mint szét-szaladtak, mint a csirke, még a ruhájukat is mind ott hagyták, csak ott ne találja őket az ítéletnapja.

A két obsitos elkezdett osztozkodni a pénzen. De éltek a gyanuperrel, hogy hátha visszatérnek a zsványok? Azért elkezdtek kiabálni:

— Én se engedem ezt az egy pénzt; én se engedem ezt az egy pénzt. De ez szerencsénk is volt; mert egy a betyárok közül visszament, hogy megnézi, csakugyan kísértet volt-e? De amint meghallotta, hogy mit kiabáltak, visszaszaladt a cimboráihoz.

— Hej, halljátok, annyian vannak azok, hogy abból a tenger pénzből egyse jut egynek, mind azt kiabálja, hogy: „Én se engedem azt az egy pénzt; én se engedem azt az egy pénzt.” Erre a betyárok még az erdőből is kiszaladtak, úgy megijedtek.

A két obsitos szétosztotta a pénzt, mindegyiknek jutott

egy-egy zsákkal. Avval ott hagyták a rossz templomot, mentek kifelé az erdőből. Amint mentek, egy helyen kétfelé vált az út. Itt megszólalt Dongó :

— No, édes pajtásom, elég régen élünk már együtt, elég régen csaljuk már a világot. Most van pénzünk elég, megélhetünk egymás nélkül is. Itt kétfelé visz az út, eredj te jobbra, én pedig balra megyek. Ha még valaha egymásra bukkanunk, élhetünk megint együtt.

Itt elbúcsúztak egymástól. Az egyik jobbra, a másik balra ment. Ha el nem váltak volna, még több csalást is végbe vittek volna, akkor az én mesém is tovább tartott volna.

Eddig volt, mese volt, talán igaz se volt.

Gagyi gazda.

Egyszer volt, hol nem volt, az Óperenciás tengeren túl, a Szent-Gellért hegyen innen volt, volt a világon egy nagy város, abban lakott egy szegény asszony. Ennek a szegény asszonynak nem volt az Isten szabad ege alatt egyebe, mint egy rossz háza meg egy sovány tehene. Volt neki egy félig bolond fia is, akit az egész város Gagyi gazdának hítt. Sohse csinált semmit, csak kódorgott, mint az Orbán lelke, vagy pedig kiült a háza elibe, ütötte a lába szárán a legyet.

Egyszer elment a szegény asszony az erdőre egy kis fáért. Gagyi gazdának megmondta, hogy maradjon otthon házőrzeni s viselje gondját a téhennek. De Gagyi gazda mást gondolt. Éppen vásár volt a városban. Kapta magát, kihajtotta a tehenet, hogy majd eladja. De biz ott azt se kérdezték tőle, hogy mire tartja? Már éppen vissza akarta vezetni, midőn meglátott egy katulyás zsidónál egy cifra katulyát. Kérte a zsidót, hogy adja oda neki azért a téhenért. A zsidó kapott rajta; csakhamar megvolt az alku. Vitte haza Gagyi gazda a katulyát nagy örömmel, az egész úton röhögött neki. Mikor a házuk elibe ért, elejtette a katulyát. Kiugrott belőle tizenkét óriás, akik körülvették Gagyi gazdát.

— Mit parancsolsz, Gagyi gazda? Mit parancsolsz, Gagyi gazda?

Szegény Gagyi gazda úgy megijedt, hogy egy darabig szólni se tudott. Utóljára mégis gondolt egyet:

— Hát azt parancsolom, hogy itt, ezen a helyen a rongyos viskó helyett olyan rezidencia kerekedjék, mint a királyé.

Alig mondta ki, mindjárt még szebb épült, mint a királyé volt.

Gagyí gazdának csak elállt szeme-szája. Egy darabig ott bámulta a sok szép holmit, be se mert menni a palotába. Utóljára mégis ráadta a fejét, bement. Mikor aztán látta, hogy odabent nincs senki, egészen nekibátorodott.

A szomszédok ezalatt körülvették a palotát. Nem tudták mire vélni a dolgot. Ott tanakodtak, hogy mi dolog ez? honnan termett ez ide? Egyszer csak jött haza a szegény asszony, ez is nagyon elcsodálkozott. Kérdezgette a szomszédoktól, hogy tán nem is jó helyen jár, hogy tán eltévedt. Nem itt volt az ő háza? „De hiszen kendteket mind ismerem, kendtek az én szomszédjaim, mégis csak ennek kell annak lennie.“

Mikor legjobban tanakodtak, kitoppant Gagyi gazda a házból, megfogta az anyja kezét, felvezette a palotába. Ott elbeszélt neki mindent. A szegény asszony, mikor meglátta, hogy nincs tehén, elkezdte szidni Gagyi gazdát:

— Óh, te bolond, te bolond! Mindig mondtam, hogy nincs elég eszed, azért a rongyos katulyáért odaadni egy tehenet! Most már miből élünk meg, miből tudjuk mindennapi kenyerünket megkeresni?

Gagyí gazda alig tudta elhitétni, hogy lesz már ezután, ami csak kell, enni-inni való, minden, ami szemüknek, szájuknak tetszik. Erre elővette a katulyát, kiugrott belőle a tizenkét óriás:

— Mit parancsolsz, Gagyi gazda? Mit parancsolsz, Gagyi gazda?

— Nem mást, mint hogy ez az asztal mindjárt tele legyen mindenféle étellel.

Alig mondta ki, mindjárt úgy tele lett az asztal mindenféle drága étellel, itallal, ami csak a világon van, hogy majd leszakadt alatta. Gagyí gazda úgy jóllakott, mint a duda. Az anyja is csipegetett egy-egy kicsit, de nem igen mert sokat enni.

Ezalatt híre futott a városban a Gagyí gazda palotájának. Jártak csodájára mindenféle emberek, hercegek, grófok, nagy süvegű tótok. Vallatták Gagyí gazdát, hogy honnan támadt oda a palota olyan hirtelen? De nem mondta senkinek, csak élt az anyjával a nagy uraságban.

Egyszer Gagyí gazdának az a gondolatja támadt, hogy meg kellene házasodni. Az anyja is helyben hagyta, hogy biz az jó lesz. Tanácsolta is mindjárt a szomszéd lányát. De Gagyí gazda tudni sem akart róla, hanem arra kötötte magát, hogy a király egyetlen lányát veszi el. Váltig mondta neki az anyja, hogy nem adják azt ő hozzá, nem neki való az. Csak falra hányta a borsót, mert Gagyí gazda nem állott el az akaratjától, hanem mindig ösztökölte az anyját, hogy kérje meg neki a király-kisasszonyt. A szegény asszonynak mit volt mi tenni? felöltözött az ünneplő ruhájába, elment a királyhoz, elmondta, hogy mi járatban van. A király szörnyen megharagudott; majd hogy ebrúdon nem vettette ki.

— Ejnye imilyen-amolyan koldus-kölke, még az én lányomra meri vetni a szemét, hogy most egy kicsit felkapott az uborkafára! Megmondja neki kend, hogy arra ne is ácsingózzék soha!

Hazament a szegény asszony, elmondta Gagyí gazdának, hogy mit izent a király. De Gagyí gazda akkor is csak azt mondta, hogy övé lesz a király-kisasszony, akárki meglássa. El is ment még aznap a keresztapjához, rábízta, hogy: „menjen el a királyhoz, mondja meg neki, azt izenem, hogy akármit kívánjon, mindent megteszek, ha nekem adja a lányát.“

Elment a keresztapja a királyhoz, elmondta, hogy mit izent Gagyí gazda. Szeget ütött ez a király fejébe. Azért hát azt felelte, hogy nem bánja, neki adja a lányát, ha az ő rezidenciájától a Gagyí gazda palotájáig arany hidat rakat, gyémánt karral, üveg bolthajtással, hogy az ő lánya azon járhasson.

Elmondta Gagyí gazdának a keresztapja, hogy mit felelt a király. Gagyí gazda nagyot ugrott örömében. Ha csak ez a baj, ezen könnyű segíteni. A keresztapja nem tudta mire vélni a dolgát, azt gondolta, hogy az esze tisztul.

Este, mikor le akart feküdni Gagyí gazda, elővette a katulyát a tükör mellől, a földhöz vágta. Kiugrott belőle a a tizenkét óriás.

— Mit parancsolsz, Gagyí gazda? Mit parancsolsz Gagyí gazda?

— Nem mást, mint hogy holnap reggelre, mire én felkelek, a király rezidenciájától az én palotáig arany hidat csináljatok, gyémánt karral, üveg bolthajtással.

Reggel, mikor felkelt a király, kinézett az ablakon, hát látta, hogy micsoda pompás hidat csináltatott az éjjel Gagyí gazda. Csak elállt szeme-szája. Mit volt mit tenni? hozzá kellett menni a király-kisasszonynak Gagyí gazdához.

Itt Gagyí gazda hazavitte nagy örömmel a feleségét. A szegény asszony eleinte sírt-rítt, de utóljára, amint látta, hogy ura minden kívánságát, mihelyt kimondja, abban a szempillantásban teljesíti, hát, lelkem adta, még bele is szeretett. Csak azt szerette volna még kivenni belőle, hogy honnan veszi azt a sok mindent? mi módon csináltatta a hidat meg a palotát? De hiába volt minden faggatás, mert ilyenkor Gagyí gazda az egyik fülén beeresztette a szót, a másikon ki.

Egyszer elindult Gagyí gazda valahová onnan hazulról. Nem maradt más a háznál, csak a felesége. Bemegy hozzá egy nyomorult koldus, kéri az Isten nevében, hogy könyö-

rüljön rajta. Hamarjában nem tudott mit adni neki az asszony, lekapta a tükör mellől a katulyát, odaadta neki: — „Fogja kend, jó lesz, ha valahol kap kend egy-két krajcárt, beleteheti.“

Elment a koldus nagy dünnyögve, hogy ilyen gazdag asszony bizony adhatott volna — ha mást nem — egy darab szalonnát.

Amint kiért az utcára, elejtette a katulyát, kiugrott belőle a tizenkét óriás:

— Mit parancsolsz gamós koldus? Mit parancsolsz gamós koldus?

Az meg, szegény, majd leesett a lábáról, úgy megijedt; nem jutott eszébe semmi okos. Utóljára azt a bolondot parancsolta, hogy azt a palotát vigyék el mindenestül, ő vele együtt, a sóstenger közepébe. Az óriások felkapták a palotát, meg sem álltak, míg a sóstenger kellő közepére nem értek vele. Ott letették; úgy lebegett a palota a vizen. A Gagyí gazda felesége még akkor is benne volt; de nem tudott róla semmit, hogy viszik, mert aludt. Mikor letették az óriások a palotát, bement hozzá a gamós koldus, elmondott neki mindent, hogy s miként ment oda a palota. A király-kisasszony mindjárt felérte ésszel, hogy Gagyí gazda is ezekkel az óriásokkal csináltatott mindent. Kérte vissza a katulyát a koldustól, gondolta magában, hogy majd visszaviteti a palotát a maga helyére, aztán megint jó lesz minden. De bezzeg felnyílt az szeme a koldusnak is. Nem hogy visszaadta volna, hanem még azt kívánta a király-kisasszonytól, hogy ezután őt szeresse, az ő felesége legyen. A király-kisasszony mindig sírt-rítt. Mert ha még csak sánta lett volna a koldus, hagyján; de máskülönben is csúnya volt. A pofáját is az ereszbe verték; imitt-amott fityegett rajta egy pár szál szőr.

Ezalatt Gagyí gazda hazament. Kereste a palotáját, s hogy nem találta, nagyon elszomorodott. Tudakozódott fűtől-fától, hogy nem tudna-e róla valamit? Utóljára akadt egy

kondás-bojtár, aki látta, mikor vitte a tizenkét óriás a sós-tenger felé.

Elindult hát Gagyi gazda, hogy fölkeresse a palotáját meg a feleségét. Hanem előbb csináltatott magának egy vasbocskort, azt felhúzta a lábára. Felfogadta, hogy addig le nem veti, míg a palotáját meg nem találja.

Ment, mendegélt hetedhét ország ellen, egyszer előtalált egy rákot, amint a pocsolyában fetrengett. Megszólította a rák:

— Segíts rajtam, Gagyi gazda, végy fel a tarisznyádba; jótét helyébe jót várj! — Gagyi gazda megszánta, felvette s a tarisznyájába tette.

Megint ment, mendegélt, előtalált egy egeret, amint valami vízben fuldoklott. Sehogyse tudott kiszabadulni. Ez is megszólította:

— Segíts rajtam, Gagyi gazda, szabadíts ki a vízből, végy fel a tarisznyádba; jótét helyébe jót várj!

Ezt is megsajnálta, felvette s a tarisznyájába tette.

Megint ment, mendegélt, hét nap, hét éjjel mindig ment. Akkor elért a sós tenger partjára. Meglátta a palotát messzire lebegni a tenger kellő közepén. Nagyon elbúsulta magát, mert látta, hogy oda semmi módon be nem juthat. Amint így búslakodik, megszólal a rák a tarisznyában:

— Mért búslakodol, kedves gazdám?

— Hogy ne búslakodnám, mikor látom, hogy semmi módon el nem juthatok a palotámhoz.

— No hát én majd beúszom, megnézem, mint állanak odabent a dolgok? Te addig várj itt a tengerparton.

Beúszott a rák. Gagyi gazda várta a tenger-parton egész nap, de csak nem jött. Már keresztet vetett rá, hogy nem is jön ki. Hát egyszer bukkan ám elő a víz alól. Mindjárt tudakolta tőle Gagyi gazda, hogy mit látott?

— Hej, kedves gazdám, furcsán megy odabent a dolog. A gomós koldus erővel azt akarja, hogy feleségévé legyen

a király-kisasszony, de az azt mondja, hogy „neki bizony nem kell, jobb lesz, ha ideadod azt a katulyát.“ De a koldus nem adja, hanem egy kis vékony láncon a nyakában hordja éjjel-nappal. Én elloptam volna, de nem tudtam a láncot elvágni.

Gagyi gazda még jobban elbúsulta magát. De most meg az egér szólalt meg:

— Ne búslakodjál, kedves gazdám, gondoltam én egyet. Majd engem bevisz a rák koma a hátán, én elrágom a láncot, kihozzuk a katulyát.

Úgy is lett. Felült az egér a rák hátára, beúsztak a palotához. Éppen akkor a koldus legjobban húzta a bőrt a fagyon*). A kis egér odament, lerágta a katulyát a láncról. A rák azt is a hátára vette meg az egeret is, úgy úsztak kifelé. Gagyi gazda még messziről észrevette őket. Alig várta, hogy kiérjenek, mindjárt a földhöz vágta a katulyát.

Kiugrott belőle a tizenkét óriás, körülfogta Gagyi gazdát:

— Mit parancsolsz, kedves Gagyi gazdánk? Az Isten is áldjon meg!

— Nem más, mint hogy a palotámat mindenestül, velem együtt, visszavigyétek a régi helyére. Azt az akasztófára való koldust pedig lökjétek ki belőle, hadd éljen meg, ahogy tud.

Az óriások felkapták a palotát, visszavitték Gagyi gazdával, az egerrel és rákkal együtt a régi helyére. A gamós koldusnak megint hátára adták a tarisznyát s útnak eresztették.

Az öreg király, mikor meglátta, hogy a Gagyi gazda palotája megint a régi helyén van, meg mikor a lányát épen, egészségben a szeme előtt látta, úgy megszerette Gagyi gazdát, hogy mindjárt neki adta a fele királyságát. Újra nagy lakodalmat csaptak. Még most is élnek, ha meg nem haltak.

*) Hortyogott álmában.

Miklós vitéz.

Volt, hol nem volt, volt a világon egy ország, amelynek egén sem csillag, sem hold, sem nap nem járt. Ezért örökké sötét éjtszakába volt borulva.

Lakott abban az országban egy király három szép leányával meg egy szegény ember három deli fiával, akik közül a legkisebbet Miklósnak hívták.

Egyszer Miklós így szólt az apjának: „Édesapám uram, mondok én valamit. Azt beszélik az országban, hogy a király annak szánta a legszebbik leányát, aki az ő országa egére elhozza a csillagokat, a holdat meg a napot. Menjen el kigyelmed a királyhoz, aztán mondja meg neki, hogy mi hárman teljesítjük az ő kívánságát, elhozzuk országába a világosságot, ha nekünk adja a leányait feleségül.

— Ugyan még mit nem mondasz, édes fiam Miklós! — szólt a szegény ember megütközve. De aztán mégis csak azt gondolta, hogy ő bizony felmegyen a királyhoz és elmondja a fia üzenetét.

A király nagyon megörült s megígérte, hogy rögtön odaadja a lányait a fiúknak, ha ígéretüket beváltják.

Miklós tüstént három paripát vett magának és testvéreinek, aztán jól felfegyverkeztek s elindultak szerencsét próbálni.

Hat nap és hat éjtszaka múlva elértek egy rézhídhöz. Ott Miklós megállítja a bátyjait s ezt mondja nekik: No, édes bátyáim, itt pihenjünk egy kicsit! Fű is van, víz is van, legelhetnek a lovak. Ti pedig telepedjete le, de ébren legyetek s vigyázzatok a lovakra, míg én egy kicsit lemegyek a híd alá. Azt veszem észre, hogy nagy baj fenyeget bennünket.

Miklós lement a híd alá s a kis ujjával kimozdította egy kicsit a híd egyik padlódeszkáját. Erre nagy zúgás támad; hát a híd túlsó végén levő erdőből vágatva tör elő rézszőrű paripáján a hatfejű sárkány, s amint nyargal, a hídon megbotlik a lova lába.

— Hoppsza, édes lovam! — mordul a sárkány. — Mi oka lehet annak, hogy szokásod ellen megbotlottál. Talán bizony az a Miklós vitéz van az utamban? Az ő szagát érzem.

Felszól erre Miklós a híd alól: — E biz én vagyok, amint látod.

— No, ha te vagy, hát gyere ki, birkózzunk meg életre, halálra! Most nem menekülsz a haragomtól!

Miklós összecsapott a sárkánnyal, még pedig olyan hatalmasan, hogy egy kardsuhintással mint a hat fejét levágta a csoda-állatnak. Erre Miklós kantárszáron fogta a rézszőrű paripát, odavezette a testvéreihez. Ott egyet eresztett a nyeregtartóján s nyomban feltűnt a hajnalcsillag a setét ország királyának a palotája fölött.

— Már hozzáláttak a dolgukhoz a fiúk — szólt örvendve a király, amint a csillagot meglátta.

Miklós újra tovább indult testvéreivel, akik hegyenvölgyön hűségesen követték anélkül, hogy tudták volna, hová mennek. Végre tizenkét nap és tizenkét éjszaka múlva egy ezüst hídhoz érkeztek.

— Itt talán megint pihenünk egyet — mondák a fáradt testvérek. — Jól van! — szólt Miklós. Magam is úgy akartam. Tereljétek a rézszőrű paripát a többi lóhoz. Magatok pihenjétek; de ébren legyetek, míg én egy kicsit betérek a híd alá. Most még nagyobb veszedelem fenyeget bennünket. De ne gondoljátok, hogy félek. Ti se féljétek, míg engem láttok! Itt is megálljuk a sarat. Ha kiáltanék, csak azt nézzétek, nem szomjazom-e nagyon? Akkor dobjátok mellém a kulacsomat!

Miklós annak a hídnak is kimozdította az egyik deszkáját a középujjával, aztán várakozott. Hát most még nagyobb zúgás támadt a túlsó oldali erdő felől. A tizenkét fejű sárkány robogott onnan elő ezüstszőrű paripáján. A kimozdított deszkában ez a paripa is nagyot botlott a hídon.

— Hopp, édes lovam! — kiált a sárkány. — Mi bajod esett? Mi oka annak, hogy szokásod ellen megbotlottál? Bizonyosan az a csavargó Miklós vitéz leselkedik ránk!

— Eltaláltad — szólt Miklós vitéz a híd alól kilépve. — De honnan tudod a nevemet, hiszen most látsz először?

— Ismerlek, vagy nem ismerlek, mindegy! — harsogta a sárkány. — Minek vesztegessük az időt szóvitával? Húzz kardot! Állj ki velem életre-halálra!

Miklós nem várt kétszeri hívást. Összecaptak. Soká tartott a viadal; keményen ütötték egymást. De Miklós egyszer oly szerencsésen talált hozzávágni a sárkányhoz, hogy mind a tizenkét fejét leszelte, mintha csak mákfejek lettek volna.

— Ez sem háborgatja többet a jámbor halandókat! — szólt Miklós elégedetten. Erre megfogta az ezüstszőrű paripát, odavezette a testvéreihez. Egyet eresztett a nyeregtartóján, hát egyszeribe feltűnt a fényes holdvilág a sötét ország királyának a palotája fölött. Volt is ott öröm, hétszerte nagyobb, mint mikor a hajnalcsillagot meglátták.

Erre Miklós megint így szólt: — No édes testvéreim, eleget kipihentük már magunkat. A lovakat is jól megetették. Gyerünk tovább!

Úgy is lett. Felcihelődtek, megindultak s meg sem álltak huszonnégy napon és huszonnégy éjszakán át. Ekkor az arany hídhoz érkeztek.

— Ideje, hogy tanyát üssünk, szólt Miklós, és leszállottak lovaikról.

— De te sohasem pihensz velünk; nem eszel, nem iszol, csak viaskodol — szólt az egyik testvér.

— Azon ne búsulj, édes bátyám — felelt Miklós. — Ki verekednék a sárkányokkal, ha én is aludnám? Majd alszom otthon. Ma meg éppen nem érek rá pihenni, mert olyan dolgom lesz, amilyen még egyszer sem volt eddig. Pihenjete csak ti. Elég hasznomra vagytok ti nekem, ha csak látlak is benneteket. Csak ébren legyetek s jól vigyázatok, míg én a híd alatt járok! Most a legnagyobb veszedelem jön ránk. De ne féljete!

Avval itt is lement a híd alá s a mutató ujjával felfeszítette annak egyik arany deszkáját. Ekkor a tulsó oldalon levő erdőből nemcsak iszonyú zúgás, hanem szörnyű láng is tört elő, mert a huszonnégy fejű sárkány érkezett arról felől aranyászórú paripán. Ez a paripa is nagyot botlott a hídon.

— Hopp, édes lovam! — rivalt mérgesen a sárkány. — Huszonnégy esztendeje jársz ezen a hídon s még soha meg nem botlottál. Mi baj lehet? Bizonyosan az a kötnivaló Miklós vitéz izgágáskodik az utamban. De most jaj neki! Meg kell hálnia, ha száz lelke volna is!

— E biz én vagyok! — szólt Miklós bátran lépve ki a híd alól. — Mit akarsz velem?

— Életedet akarom — kiáltott a sárkány — mert megölted testvéreimet! De gyerünk innen tágasabb helyre s ott viaskodjunk! Itt nem vagdalhatnálak kedvemre.

Miklós egy szóval sem szabódott. — Ami lesz, az lesz — gondolta magában — ha bírom, még ezt is megölöm. Azzal kiértek a fekete hegy alá s viadalra szállt a rettentő erejű sárkánnyal.

Sokáig tartott a dühös küzdelem. Még a föld is reszelt a vívók alatt. Miklós egyébképpen vitézül megállotta a helyét, csak az aggasztotta, hogy a sárkány folyvást lángot fújt a szeme közé. Mikor már nem állhatta tovább a fojtó tüzet, három repülő hollót vett észre a feje fölött. Miklós

azonnal megismerte, hogy azok a három sárkánynak a feleségei, akiket a szörnyetegek elraboltak, megkínóztak és hollókká változtattak. Odakiáltott hát hozzájuk: Jámbor madarak, ha ti is nem törtök életemre, menjetek a hídhöz testvéreimhez s mondjátok meg nekik, hogy hozzanak egy kis vizet, mert megöl a szomjúság s mindjárt a véretem veszi ez a sárkány!

A három holló a hídhöz sietett. Kettő a testvéreket ugratta fel, egy pedig belefürdött a híd alatti vízbe, telemerítette a száját is, aztán sietve visszarepült Miklóshoz, kit már alig-alig bírt a lába a tikkadtság miatt. Hirtelen rászórta szárnyáról a vizet, röptiben meg is itatta a szájából, mire Miklós úgy magához tért, hogy egy csali vágással nyomban lekaszált a már-már győztes sárkánynak mind a huszonnégy fejét. Ekkor az aranyszörű paripát is odavezette aggódó testvéreihez. Egyet eresztett ennek is a nyeregtartóján s a sötét országban tüstént felkelt a ragyogó fényes nap.

No lett ott öröm, örvendezés. Alig győzték hazavárni a három testvért. A király nyomban vejeivé tette őket. A koronáját a legszebb lányával együtt Miklós vitéznek adta, akiből olyan király lett, hogy világra szólt a híre.

Így lett a sötét országból világos ország.

Babszem Jankó.

Hol volt, hol nem volt, volt a világon egy szegény ember meg egy szegény asszony. Nem volt nekik egy csepp gyermekük sem, pedig az asszony mindig azon sírt-rítt, mindig azon kérte az Istent, hogy áldja meg őt egy fiúgyermekkel.

Egyszer az ember kint volt a tanyáján, szántogatott két ütött-kopott girhes ökrön, az asszony meg azalatt ételt főzött neki.

Amint ott főzögetett, amint főzögetett, megint eszibe jutott, hogy milyen jó volna, ha most egy fia volna, aki kivigye az apjuknak az ételt: „Óh, én Uram Istenem — mormolja magában — csak egy akkorka kis gyermeket adj, mint egy babszem, holtomig mindig áldalak érte.“ Alig mondta ezt ki, ott termett egy babszemnyi kis fiú előtte a padkán s elkiáltotta magát:

— No, édesanyám, itt vagyok! Hanem már most nekem főzzön gombócot, mert olyan éhes vagyok, mint a farkas. Azután majd kiviszem édesapámnak az ételt, ha jóllaktam. De úgy főzzön kend, mintha huszonnégy kaszásnak főzne.

Főzött neki az asszony fél véka lisztből gombócot, kiálalta elibe. Babszem Jankó az utolsó falatig megette. Kérdezi tőle az anyja:

— No, fiam, jóllaktál?

— Dehogyan laktam, édesanyám, még a fél fogamra is kevés volt, azért főzzön még kend.

Megint főzött neki fél véka lisztből, megint mind egy falatig megette Jankó. Kérdezi megint az anyja:

— No, fiam, jóllaktál-e már?

— Dehogy laktam, édesanyám, tán még éhesebb vagyok. Jó lenne, ha főzne még kend.

Megint főzött az asszony egy véka lisztből, azt is megette a fiú. Kérdezi az anyja:

— No, fiam, jóllaktál-e már valahára?

— *Ettem*, édes anyám, *ettem*. Hanem már most hol van az az étel, hadd vigyem édesapámnak!

Kitálalta az asszony egy szilkébe az ételt, azt belekötözte egy kosarnyába s nagysok ellenkezés után — mert eleinte nem bízott benne, hogy elbírja — odaadta Jankónak, hogy nohát vigye. Fejére kapta Jankó, szaladt vele ki a tanya felé. Amint ment, mendegélt, előtalált egy hat ökrös szekeret egy béressel. Jankó el volt fáradva; kapta magát, feltette az ételt hátul a szekérre, maga meg bebútt az egyik ökör fülébe. Amint így mentek, elkezdett a béres fütyülni. Csak hallgatja Jankó, egyszer aztán nem állhatja szó nélkül. Kiszól az ökör füléből:

— De hegyes, haj! De majd nem lesz az olyan hegyes! Voltam a kovácsnál, hogy reszeljen el belőle.

Hallja ezt a béres, nézeget szét, hogy ki beszél hozzá, de nem lát senkit. Megint elkezd fütyülni, megint kiszól Jankó:

— De hegyes, haj! De majd nem lesz az olyan hegyes! Voltam a kovácsnál, hogy reszeljen el belőle.

Megint fülel a béres: „De már itt csakugyan beszél valaki!” Néz mindenfelé, nem lát senkit.

— No — gondolta magában — talán csak a szél volt. Megint rákezdte a fütyüt, megint kikiáltott Jankó:

— De hegyes, haj! De majd nem lesz az olyan hegyes! Voltam a kovácsnál, hogy reszeljen el belőle.

Erre aztán megijedt a béres, nem mert többet fütyülni, hanem meglapult, mint a légy Szentmihálynap után. Egyszer — jó idő múlva — szól az ökörnek:

Babszem Jankó.

— Csálé Bimbó!

Jankó kikiált az ökör füléből:

— Csak azért is hajsز Bimbó!

Megint szól a béres:

— Hajsز Csákó!

Megint kikiált Jankó:

— Csak azért is csálé Csákó!

— De már itt sehogyse megy istenesen a dolog — gondolja a béres. De azért még egyszer megpróbált szólni az ökörnek:

— Csálé Bimbó, hajsز Csákó!

Megint kikurjant Jankó:

— Csak azért is csálé Csákó, hajsز Bimbó!

De már erre a béresnek az inába szállott a bátorsága:

— Itt akárhogy, mint, de ördögnek kell lenni! — Uccú! mintha ostorral csapnák, megoldotta a kereket, elszaladt, hogy az agár se érte volna utól. Jankó pedig az ökörhajtó ostort a kezébe vette, elkezdett vele cserdíteni, hajtotta az ökröket az apja tanyája felé.

Az apja, amint ott szántogatott két ütött-kopott girhes ökrön, egyszer látja, hogy megy arra egy hatökrös szekér, de senki sincs körülötte. Az ostor is csak magától pattogott. Megijedt erre, szaladni akar, de Jankó elkezdi utána kiabálni:

— Ne szaladjon kend, édesapám uram, csak én vagyok a kend fia. Ételt hoztam.

Erre aztán megállt az apja, elvette az ételt, hozzáfogott az evéshez. Míg ő evett, Jankó befogta a hat ökröt az ütött-kopott girhes ökrök helyére az ekébe, elkezdett rajtuk szántani. Nem kellett nekik segítség, még maga se csinált semmit, csak az ökör füléből pattogatott. De azért úgy meglett szántva a föld, hogy jobban se kellett.

Ezalatt arrament egy nagy úr négy lovas hintón. Jankó éppen akkor volt a fordulónál, mikor ott mentek el. Nézi

az úr a hintóból, hogy az ökör magától megy, az eke magától szánt, az ostor magától pattog.

— Miféle csuda ez? — gondolja magában. — Eredj, Pista inas, kérdezd meg, hogy ki hajtja azt az ökröt? ki tartja azt az ekét? ki cserdít avval az ostorral? Aztán hídd ide azt az embert, aki amott eszeget!

Előhíttá Pista inas azt az embert.

— No szegény ember, — kérdezi az úr — ki csinálja mindezt a csudát?

— Hát biz azt, nagyságos uram, csak a fiam, Babszem Jankó. Az ökör fülében ül, onnan cserdít.

— Adja elkend nekem az tagyereket, megveszem jó pénzen.

A szegény ember nem akarta. De akkorra Jankó is odament, biztatta az apját, hogy csak adja el, majd visszaszökik ő nemsokára. Így hát megalkudtak egy véka aranyban, ezüstben. A szegény ember — aki most már gazdag ember lett — befogta a hat címeres ökröt a szekérbe, rátette a sok kincset, hazament. Olyan úr lett, mint egy kis király. Az úr pedig papirosba göngyölgette Jankót, beletette a dolmánya zsebébe, hazavitte. Otthon meg se nézte, hanem papirostul beletette egy kis arany ládába, azt egy nagyobb ezüstbe, azt meg egy még nagyobb rézbe, aztán mindegyik ládát bezárta hármas zárral. Másnapra aztán összehívta a tengersok vendéget, nagy dinom-dánomot csapott. Mikor vége volt az ebédnek, behozta a hármas ládát, mondta, hogy ő most mutat valami furcsát, amelyet még soha sem láttak. Bámultak a vendégek a ládára, mint a borjú az új kapura, várták, hogy mi lesz már ebből? A házigazda lassan kinyitogatta egymás után a zárat, kivette a kis papirost, elkezdte kifelé göngyölgetni. Csak göngyölgeti, csak göngyölgeti, egyszer csak szétesik a papiros, az úrnak kezében marad a — nagy semmi. Nevettek a vendégek, a gazda meg irult-pirult, dühös volt, szégyelte is magát. De hiába, arról már nem lehetett tenni.

Babszem Jankó pedig, aki még az úton kiszökött volt a papirosból, ment, mendegélt hetedhét ország ellen. Egyszer előtalált tizenkét szekeret vassal megrakva. Az egyik szekér egy kátyúban megfeneklett. Sehogy se tudták kihúzni, pedig huszonnégy ökröt is fogtak bele. Jankó is odamegy, mondja, hogyha neki annyi vasat adnak, amennyit elbír, kisegíti a szekeret. Az emberek megígérték neki; gondolták magukban, hogy ez bizony egy jó nagy szeget sem bír el. Amint az alku megvolt, megfogta Jankó a szekér rúdját, úgy kirántotta a sárból, mintha ott se lett volna. Azután elkezdte az első szekéren, az utolsóig mindnyájáról leszedte a vasat, mind a vállára vette, avval ballagott, mintha teher se volna rajta. Az emberek, egy szó nem sok, de annyit se tudtak szólni a nagy bámulás miatt. Csak tátották a szemüket, szájukat, s mire aztán eszükre jöttek, Jankó már hegyenvölgyön túl járt. Üthették bottal a nyomát.

Vitte aztán Jankó a sok vasat, ment vele egyenesen egy kovácshoz. Arra ráparancsolt, hogy neki abból a száz mázsas vasból csináljon buzogányt. De jó erősen megcsinálja, mert neki olyan ilyen-amolyan munka nem kell. Megcsinálta a kovács, ahogy tudta. Mikor készen volt, felkapta Jankó, felhajította egyenesen az ég felé. Avval bement, hozatott magának egy akó bort, azt szép csendesen megiszogatta. Mikor a legutolsó pohárral is megitta, akkor esett vissza a buzogány. Bement három ölnyire a földbe. Kihúzta Jankó, hát két felé volt esve. Megint ráparancsolt a kovácsra, hogy csinálja meg erősebben. Elkészítette a kovács. Mikor készen volt, megint felhajította. Jankó megevett egy véka lisztből készült gombócot, megivott rá egy cseber bort. Mikor az utolsó pohár bort megitta, akkor esett le a buzogány. Lefúródott hat ölnyire a földbe. Kihúzta Jankó, nézte, hát megint ketté volt repedve. Megint ráparancsol a kovácsra, csinálja meg jobban, mert ha most is kettéreped, akkor jaj neki! Össze-

forrasztotta a kovács. Mikor kész volt, megcsóválta Jankó, felhajította, amint csak bírta, avval bement aludni. Mikor már jól kialudta magát, felkelt, kiment. Éppen akkor esett vissza a buzogány. Lefúródott tizenkét ölnyire a földbe. Kihúzta Jankó, nézegette, hát nem volt semmi baja.

Megörült Jankó, vállára kapta a buzogányt, ment vele hetedhét ország ellen. Amint ment, mendegélt, előtalált tizenkét zsványt. Azok elébe állottak nagy fennyen, hogy majd így fosztják, úgy fosztják ki. De Jankó sem ijedt meg a maga árnyékától. Rálegyintett a haramia vezérre a buzogány nyelével, a vezér elnyúlt, mint egy béka. Nem evett többet az Isten kenyeréből. Megijedt erre a többi zsvány, térdre estek Jankó előtt, hogy csak életüknek kegyelmezzen meg, őt választják vezérüknek. Megkegyelmezett nekik Jankó, a vezérséget is elvállalta, mire aztán megitták az áldomást.

Még aznap este el is mentek lopni egy gazdag ember házához. Ott Jankó bebútt a kamra ablakán, kinyitotta az ajtót, avval elkezdett kifelé hányni mindent, amit csak a kamrában talált: egész oldal szalonnát, disznóhúst, egy-egy zsák búzát, de amellet ordított torka szakadtából:

— Nesztek szolonna, nesztek búza, nesztek disznóhús!

Hiába csitították a betyár-pajtásai, hogy ne kiabáljon! Mindegy volt neki, még annál jobban kiabált. A nagy lármára felébredt a gazda meg a sok béres, kocsis. A betyárok megijedtek, elszaladtak, ott hagyták Jankót. Ez aztán szegény, mit csináljon? hová bujjék, hogy meg ne lássák? Ott volt egy nagy korpás zsák, abba ugrott bele s meghúzta magát a korpa közt. Az emberek egy darabig keresték, hogy hova lett az a betyár, aki a kamrában volt. Hogy aztán nem találták — mert egyiknek sem jutott eszébe, hogy a korpa közt keresse — hát csak megint lenyugodtak. Hanem az egyik béresnek eszébe jutott, hogy most egy bajjal adni kellene

a tehénnek is. Tele merített hát egy szakajtót korpával, vitte ki az ólba.

Itt mi történt, mi nem — tudom, úgy is kitalálnák, de csak mégis elmondom: Jankó is közibe keveredett annak a korpának, amit kivitt a béres, megette a téhen.

Másnap a szolgáló, mikor fejni akart, rálegyintett a téhenre.

— Farta te!

Jankó is kikiált a jó meleg kvártélyból:

— Csak azért se farta te!

Megint szól a szolgáló:

— Farta te!

Megint kikiált Jánkó:

— Csak azért se farta te!

Megijed a szolgáló, nézeget mindenfelé, szénatartóba, jászolba, sehol sem lát senkit. Még egyszer szól a téhennek:

— Farta, bocikám!

— Csak azért se farta, bocikám!

De már annyi bátorsága csakugyan nem volt a szolgálónak, hogy tovább is ott maradjon. Szaladt a gazdához.

— Gazd'uram! gazd'uram! jöjjön hamar, valamennyi ördög, boszorkány, mind az istállóban van!

Kimegy a gazda, nézeget széjjel, nem lát semmit. Szól a téhennek ez is:

— Farta te!

Kikurjant Jankó is:

— Csak azért se farta te!

— No már itt — gondolja a gazda — csakugyan nem jól megy a dolog, itt boszorkánynak kell lenni. Felkap egy seprűt a bal kezébe, egy másikat telehint sóval, keresztbe fekteti a küszöbön, egy koszorú hagymát az ajtó sarkára akaszt; avval elkezd a seprűvel verni a tehenet.

— No már erre csakugyan elmegy az a kutya boszorkány!

De biz az a sok munka mind kárba veszett, mert akár-mint verték a tehenet, Jankó csak nem tágitott, mindig kiabált. Utóljára mit volt, mit tenni? le kellett vágatni a tehenet. A húsát elmérték, a belét meg odaadták egy szolgá-lónak, hogy vigye ki a folyópartjára, mossza ki. Kivitte a szol-gáló, elkezdte darabolgatni a beleket egy éles késsel.

Amint ott darabolgatja, észreveszi ám Jankó is, hogy késsel forgolódnak körülötte. Uccú! neki se kellett egyéb, megijed, elkiáltja magát a sok pacal közül:

— Meg ne szúrj te!

A szegény szolgáló majd hogy hanyatt nem esett ijed-tében. Elhajította a belet, futott haza, amint csak az Isten futnia engedte, s elmondta, hogy ő többet hozzá nem nyúl annak a tehennek semijéhez, ha mindjárt felakasztják, vagy kerékbe törik is, mert akörül minden olyan ördögös. Úgy tele van ördöggel, boszorkánnyal, hogy még olyat senki se hallott. De hisz ő többet hozzá nem nyúl egy újjal sem; nem ő!

A belet pedig, ami ott maradt a vízparton, egy kódorgó, éhes farkas megette Jankóval együtt. El volt aztán Jankó szép csendesesen a farkas gyomrában. Hanem két-három nap nap múlva únni kezdte a dolgot: „Nem jól megy ez így sehogy; ki kellene innen valahogy jutni.“ De hiába volt minden okoskodás, ha egyszer benne volt a farkasban, mint Bertók a csíkban, amúgy könnyű szerrel biz onnan ki nem jöhetett. Mit csináljon? mit csináljon? Holta napjáig csak nem maradhat a farkas gyomrában! Utóljára azt gondolta ki, hogy elkezdett kiabálni, mint akit nyúznak:

— Elébe a faskasnak, elébe a farkasnak!

A farkas se vette tréfára a dolgot, megijedt a nagy kiabálástól, elkezdett szaladni. A farkát a lába közé csapta, nyargalt, amint csak bírt. De mentől jobban vágatott, annál jobban kiabált Jankó. A farkas nem mert megállani, azt gondolta, mindenütt nyomában van vagy ötven vadász, olyan

nagy ordítózást vitt végbe Jankó. Szaladt, szaladt, míg a lába bírta, hanem egyszer aztán csak felfordult, végig nyúlt a földön, búcsút vett az árnyékvilágtól. Erre aztán Jankó is szedte-vette a sátorfáját, kimászott a döglött farkas száján. Szétnézett, hogy melyik sarkán lehet a világnak? Hát mit látott? Nem mást, mint egy szép palotát. Nem igen gondolkozott sokáig, felment bele, hogy akárki lakik ott, megtudakolja tőle, melyik szeglete ez a világnak? Akkor aztán, ha ezt megtudja, vagy csá' vagy hajsza, elindul valamerre.

Felment hát a palotába, benyitott a legszebb ajtón, belépett egy cifra szobába. Hát ott látta az apját meg az anyját egymás mellett ülni a nagy uraságban. Megörült ő is, de még azok is. Elmondták neki, hogy abból az egy véka aranyból-ezüstből gazdagodtak így meg.

— De most már, kedves gyermekünk, ne is menj sehova, menjünk együtt, éljünk együtt holtunk napjáig.

Jankó is beleegyezett, otthon maradt. Tán még most is élnek a nagy uraságban, ha meg nem haltak.

Az őzike.

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperencián is túl volt egy özvegy ember meg egy özvegy asszony. Az özvegy asszonynak nem volt egy csepp gyermeke sem. Egyszer, hogy hogy nem, rágondolta magát az özvegy ember, elvette az özvegy asszonyt.

Egy darabig csak szépen bánt az asszony a gyermekekkel, hanem aztán mindig ütötte-verte őket, soha jó szemet se vetett rájuk. Utóljára még azt sem engedte meg nekik, hogy a házban háljanak, hanem a pitvarban vetett nekik ágyat. A kis leányka már nagyobbacska is volt, okosabb is volt, mint a kis fiú. Sokszor búsult rajta, hogy nekik milyen rossz sorsuk van, sokszor fél éjtszaka se tudott aludni a nagy bánat miatt. Egyszer, amint ott sírdogált az ágyában, hallja, hogy az apja meg az anyja beszélgetnek a házban. Odahallgat, hát mit hall, mit nem; hallja ám, hogy arra beszéli rá az anyja az apját, hogy hizlalják meg őket dióval, ha aztán jól meghíznak, vágják le. Megijedt a kis lány nagyon, de nem szólt senkinek semmit.

Ez napságtól fogva jó dolguk volt a gyermekeknek; egész nap mindig előttük állt a sok dió, akkor ették, mikor nekik tetszett. De még rájuk is parancsoltak, hogy vagy kell, vagy nem, mindig egyenek. A mostohájuk is mindig lelkemezte őket, csak hogy tejbe-vajba nem fürösztötte. Már fogytán volt a dió, amit elibük tettek. Egyszer a kis lány

megint nem aludt egy éjszaka, hát hallja, hogy mondja a mostohája az apjának:

— No, apjuk, szép kövérek már a gyermekek, itt már az ideje, hogy megöljük őket. Holnap hát majd megfürösztöm mind a kettőt, holnapután azután — úgy is vasárnap lesz — megöljük, nagy dinom-dánomot csapunk belőlük.

Úgy is lett. Szombaton este odatette az asszony a sok vizet a tűzhöz, hogyha majd felforr, megfürösztí őket benne. Hanem a kis lány sem álhatta tovább, félrehitta a kis öccsét, elmondott neki mindent. Csak addig okoskodott, csak addig okoskodott a két kis gyermek, míg kisütötték-főzték magukban, hogy még aznap megszöknek. De az anyjuk mindig szemmel tartotta őket, hogy sehogyse tudtak elillanni. Mikor már a vizet is kitöltötte az asszony a lugzóba, hogy majd megfürösztí már a gyermekeket, a kis fiú csak elkapta a szappant, szaladt vele egyenesen az utcára. Az asszony restelt utána menni, a kis leánynak mondta, hogy lóduljon, hozza vissza fülénél fogva. Nosza rajta! a kis leány is kiszaladt, utólérte az öccsét. Hej, de nem vitte ám vissza, hanem megfogták egymás kezét, úgy szaladtak. Mikorra a gonosz mostoha észrevette, hegyen-völgyön túl voltak.

Amint mentek, mendegéltek világtalan világra, járatlan járt utakon, egyszer a kis fiú megszomjazott. Azt mondja a kis lánynak:

— Jaj édes kis testvérem, de ihatnám!

— Elég baj az, édes kis testvérem, de majd csak találunk valahol egy kis vizet, akkor aztán ihat sz.

Csak mentek, mendegéltek aztán tovább, egyszer előtaláltak egy farkasnyomot tele vízzel. Nagyon megörült a kis fiú.

— Édes kis testvérem, iszom én ebből a vízből.

— Ne igyál, édes kis testvérem, mert majd farkassá változol.

A kis fiú szót fogadott, nem ivott.

Megint mentek, mendegéltek, megint találtak egy róka-nyomot, az is tele volt vízzel. Azt mondja a kis fiú:

— De hiszen, kedves kis néném, tovább már nem állhatom, már ebből iszom.

— Ne igyál, édes kis testvérem, mert majd rókává változol.

Megint szót fogadott a kis fiú, megint nem ivott.

Megint mentek, mendegéltek tovább. Már a kis fiú olyan szomjas volt, hogy alig tudott a lábán állani. Harmadszor is találtak egy kis őznyomot, az is tele volt vízzel. Azt mondja a kis fiú:

— De hiszen, kedves kis néném, tovább már nem állhatom ki, már ebből iszom.

— Ne igyál, édes kis öcsém, mert majd őzzé változol.

A kis fiú nem hallgatott reá. Hiába kérte a nénje, ivott a vízből s menten őzikévé változott. Sírtak-ríttak mind a ketten, hogy most már mit csináljanak? De biz már azon nem lehetett segíteni.

A kis leány aztán leszakította a kötője madzagját, abból csinált egy kis pórázt, rákötötte az őzike szarvára, úgy vezette maga után. Így ballagtak aztán nagy búslakodva. Egyszer rájuk esteledett. Gondolkoztak, hol feküdjenek le aludni; féltek nagyon az éjtszakától. Egyszer megláttak egy boglya szénát, abba a kis leány egy nagy lyukat vájt, oda-bujtak mind a ketten. Még jóformán el se aludtak, hát egyszer csak kutya-csaholást hallanak. Nagyon megijedtek az istenadták; úgy összebujtak, mint a szegény ember malacai.

Hát éppen a király vadászatott arra. Annak a kutyája

érezte meg az őzike szagát, azért kerülgette a boglyát nagy ugatások között. Odament a király is megnézni, miért ugat a kutya? De ő sem látott semmit.

— Már pedig — gondolta magában — akárhogy mint, de itt valaminek lenni kell. Bekiált a lyukon:

— Ki van, mi van ebben a boglyában?

Nem szóltak a gyermekek, mert nagyon meg voltak ijedve. Megint bekiáltott a király:

— Ki van, mi van ebben a boglyában?

Megint nem szólt senki. De már ekkor mérges lett a király:

— Ki van, mi van ebben a boglyában? Szóljon, mert mindjárt belövök.

Erre aztán nagyon megijedt a kis leány, kibujt a boglyából, húzta maga után a kis őzikét is. A király kérdezte, hogy került, mint került oda? A kis leány elmondta az egész élete történetét, hogy akarták őket megölni; hogy szöktek el; hogy változott a kis öccse őzikévé. A királynak nagyon megtetszett a kis leány, hazavitte a kis őzikével együtt s ráparancsolt az egész háza-népére, hogy jól bánjanak velük.

Fel is nevelkedett a kis leány gyönyörűségesen, olyan szép hajadon lett belőle, hogy öreg ember szeme is megállott rajta. A kis őzike pedig mindig ott settenkedett körülötte.

Egyszer — hogy történt, hogy nem, nem tudom megmondani — beleszeretett a király a leányba, el is vette feleségül. Nagy lakodalmat csaptak; Hencidától Boncidáig folyt a sárga lé. Mikor legjavában foly a lakodalom, jön egy idegen ember, hoz egy nagy pecsétetes írást, amiben azt írta a szomszéd király, hogy neki most hadakozhatnékja van, azért álljon ki a síkra, ha van lelke! Mit volt mit tenni?

elbúcsúztak egymástól nagy sírások, rívások közt s elindult a király a háborúba.

Volt neki egy régi öreg gazdasszonya, arra bízta rá a feleségét, hogy vigyázzon rá, míg ő odalesz. Hej pedig inkább bízhatott volna farkasra bárányt, verébre búzát, hogy őrizze meg, mint erre a vén boszorkányra a feleségét, aki megfojtotta volna egy kanál vízben, úgy haragudott rá. Azért haragudott pedig a vén csoroszlya, mert neki is volt egy ragyavert pofájú leánya, azt akarta elvételni a királlyal. Örült a vén asszony, mikor rábízta a király a feleségét; gondolta magában, hogy majd elteszi ő ezt láb alól.

Jó idő múlva a király elmenetele után, egy aranyhajú gyermekkel áldotta meg az isten a királynét. Azért még jobban irigykedett rá a gazdasszony.

Egyszer egy szép reggel kimentek ketten, a királyné meg a gazdasszony, a kertbe sétálni. Volt ott egy szép halastó, tele volt mindenféle arany-ezüst hallal. Amint ott nézegetik a szép kis halakat, a gazdasszony megkapta hátulról a királynét s belelökte a vízbe.

A királyné elmerült. De nem fulladt bele, hanem szép arany kacsává változott. Ezt azonban a gazdasszony nem vette észre; azt gondolta, hogy beleffulladt. Visszament a palotába, mint akinek jó rendben van a szénája.

Eközben bevégezte a király a háborút; megverte az ellenséget s hazament nagy diadallal. A gazdasszony elébe ment nagy sírva-ríva, elmondta neki, hogy az őzike éppen most lökte bele a királynét a halastóba — olyan folyvást hazudott, mintha írásból olvasta volna — még azt is elmondta, hogy történt. A király nagy búbanatba esett, az őzikére pedig úgy megharagudott, hogy kiadta a parancsot, hogy jövő vasárnap meg kell ölni.

A szép királynénak pedig — aki arany kacsza képében uszkált a tóban — sehogy sem volt nyugta; mindig a kis fiú után vágyódott a lelke. Be is lopódzott egyszer a palotába, szépen megfüröszttötte, bepolyá zgatta a kis fiát, lefektette a bölcsőbe. Azután odament az urához azt végig-végig siratta. De sirathatta azt akármennyit, nem ébredt az fel, mert a gazdasszony álomport tett az ételébe. Legutóljára a kis öccse, a kis őzike vackához ment:

— Élsz-e még, kis öcsém?

— Élek bizony, kis néném; arany kés torkomnak, arany bödön véremnek, maholnap megöl a király gazdasszonya.

Második este megint csak elment a királyné aranykacsza képében. Megfüröszttötte a kis fiát, végig-végig siratta az urát. De az megint nem ébredt fel, mert a gazdasszony megint álomport tett az ételbe. Legutóljára megint a kis öccse, a kis őzike vackához ment:

— Élsz-e még, kis öcsém?

— Élek bizony, kis néném; arany kés torkomnak, arany bödön véremnek, maholnap megöl a király gazdasszonya.

Harmadnap vasárnap volt, meg akarták ölni a kis őzikét. Már köszörülték is neki a kést. Akkor azt a kegyelmet kérte magának a királytól, hogy hallgassa ki őt négyszem közt. A király megtette a kívánságát, bevezette a maga szobájába. Ott a kis őzike azt kérdezte tőle, nem vett-e az éjjel valamit észre, hogy járt körülötte, mert ez és ez volt itt. A király nagyon megörült, csak azon csodálkozott, hogy nem ébredt fel, mikor ő olyan ébren alszik.

— Jaj felséges király — felelt az őzike — azért nem ébred fel felséged, mert a gazdasszony minden éjjel álomport tesz az ételbe, mert tudja, hogy idejár a nénikém aranykacsza képében.

A király mindjárt megkegyelmezett az őzikének, azután behíttá a kocsisát:

— No Pista, te nekem mindig hű szolgám voltál, megtennél-e a kedvemért egyet?

— Meg én, felséges király gazdám. Hát mi lenne az?

— Csak az, hogy mikor behozzák a vacsorát, lerántod az abroszt. Ezért, meglehet, a képedre mászik a gazdasszony, de te avval ne gondoldj.

Megigérte a kocsis, de meg is tette. Mikor fel volt terítve minden, csak ember kellett volna hozzá, aki meg-egye, a kocsis se kérd, se hall, nekimegy az asztalnak, mint akinek elment a sütnivalója, lerántja az abroszt ételestül, mindenestül. A gazdasszony, majd hogy ki nem kaparta a két szemét, úgy nekiment. De Pista avval nem gondolt.

No ez eddig megvolt. Amint aztán kitakarodott a gazdasszony a szobából, meghagyta a király a kocsisnak, hogy maradjon bent nála, fedje be a gyertyát egy kaptárral. Ha majd aztán ő elkiáltja magát, kapja le róla hirtelen. Addig pedig olyan csendesen viselje magát, mintha meghalt volna. Akármit hall, lát, meg ne mozduljon. Evvel a király lefeküdt, tettette magát, mintha aludnék.

Egyszer szép csendesen megnyílt az ablak, berepült rajta az arany kacsza. Gyönyörű szép királynévá változott, még százszor szebbé, mint azelőtt volt. Megfürösztötte a kis fiát, bepólyálta, lefektette, azután odament az urához, hogy majd végig-végig siratja. De a király se volt rest, kiugrott az ágyból, magához ölelte, megcsókolta. Pista is lekapta a kaptárt a gyertyáról, mindjárt világos lett. Többet nem volt menekvése a szép királynénak.

Másnap nagy lakodalmat csaptak; hét nap, hét éjjei mindig járták azt a híres tyúkverő kállai kettőst.

A vén gazdasszonyt pedig négyfelé vágatta a király s kissegeztette a város négy sarkára.

A kis őzike baját is annyira szívére vette a király, hogy összegyűjtötte a világ valamennyi orvosát, doktorát. Azok aztán addig-addig mesterkedtek, míg utóljára csakugyan átváltoztatták olyan szép legénnyé, hogy keresni kellett a párját.

TARTALOM:

	Oldal
A vadgalamb és a szarka	3
A kis kakas kítúrta a sövényt	4
A medve és a farkas	8
A kakas meg a jérce	10
A farkas-tanya	12
A kóró és a kis madár	14
A farkas és a sas	17
A róka, medve és a szegény ember	19
A szürke ló	22
X A Kacor király	25
Farkas-barkas	31
X A kis malac és a farkasok	35
A kis gömböc	37
X Félig nyúzott bakkecske	41
Az angyal-bárányok	46
A mészáros legény	51
A zárándok és az Isten angyala	58
Szerencse és az Áldás	62
A király nyulai	67
Az okos leány	72
A kerek kő	73
Az Igazság és Hamisság	81
A kívánságok	85

	Oldal
X A királyfi és a felesége	88
A béka komája	90
X A hazug és a szót szóra mondó	93
X Dongó meg Mohácsi	100
Gagyi gazda... ..	113
Miklós vitéz	120
Babszem Jankó	126
Az őzike	135

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

